

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 7

20—24 februari.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 20 februari.

Interpellationer av:

herr Svensson i Ljungkile ang. en redovisning av vår spannmålsförsörjning från och med ingången av år 1951	3
herr Hjalmarson ang. motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandia-koncernen	4

Tisdagen den 23 februari.

Svar på fråga av fru Boman ang. förbättring av bestämmelserna om änkepensionering i lagen om folkpensionering	7
Svar på interpellation av herr Nestrup ang. tidpunkten för ledigförklarande av vid läroverk m. fl. läroanstalter nyinrättade befattningar i lönegraden Ce 27	8

Onsdagen den 24 februari.

Indexnämndens befogenhet	12
Utgifter under riksstatens andra huvudtitel:	
Hovrätterna: Avlöningar	16
Häradsrätterna: Omkostnader	16
Tornedalens rättshjälpsanstalt	17
Omsättnings- och utskänkningskatten å rusdrycker	18
Lika lön för män och kvinnor	81
Lön under extra helgdagar	82
Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	82
Tillämpningen av lotteriförordningen	84
Lägre biljettpriser å Statens järnvägars busslinjer	87

Samtliga avgjorda ärenden.**Onsdagen den 24 februari.**

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ratifikation av Förenta Nationernas konvention om kvinnans politiska rättigheter	12
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 13, ang. utgifter å driftbudgeten (gemensamma frågor)	12
— nr 2, rörande utgifter under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	15
— nr 12, rörande utgifter under tolfte huvudtiteln (civildepartementet)	18
— nr 24, ang. anslag för statens allmänna fastighetsfond (utrikesdepartementet)	18
— nr 25, ang. anslag under försvarets fonder m. m.	18
— nr 26, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m. (handelsdepartementet)	18
— nr 27, ang. anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten	18
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 12, ang. förordning om omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker, m. m.	18
— nr 13, ang. utövändet av statens tobaksmonopol	80
— nr 14, om ändring av 28 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt	80
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. lika lön för män och kvinnor	81
— nr 3, om lön under extra helgdagar	82
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 2, om ändring i vattenlagen	82
— nr 3, ang. upphävande av lagen den 28 juni 1935 om emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst, m. m.	82
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. utgifter å tilläggsstat II beträffande lanthushållning	82
— nr 4, ang. dispositionen av viss kronoegendom	84
— nr 5, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	84
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. tillämpningen av lotteriförordningen	84
— nr 2, om lägre biljettpris i vissa fall å statens järnvägars busslinjer	87

Lördagen den 20 februari.

Kl. 14.00.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till bankoutskottet propositionen nr 73, med förslag till lag angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 78, angående inrättandet av en veterinärklinik i Hälsingborg.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 516 av herr *Boija m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 517 av fru *Nilsson m. fl.*;

nr 518 av fröken *Liljedahl m. fl.*; och

nr 519 av herr *Königson m. fl.*; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 520 av herr *Holmberg m. fl.*

§ 4.

Föredrogos den av fru *Boman* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepar-

tementet om utvidgad rätt till statsbidrag till stödjobandage m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Interpellation ang. en redovisning av vår spannmålsförsörjning från och med ingången av år 1951.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp), som yttrade:

Herr talman! Under senare år har åtgärder och omständigheter som påverkat vår försörjning med brödspannmål fluktuerat starkt i flera olika avseenden. För det första gäller detta priserna på svenskt höstvet, som under loppet av 14 månader, från vintern 1951 till våren 1952, höjdes från ca 30 till 53 kr. per deciton. Priset på annan brödsäd har följt samma kurva. För det andra gäller det den huvudsakligen genom prissättningen styrda arealen brödsäd, som 1951 var nere i 426 000 hektar, under det att den innevarande år tycks komma att uppgå till ca 600 000 hektar. För det tredje gäller detta dirigeringen av import och export. Enligt uppgifterna i proposition nr 224 vid förra årets riksdag exporterade vi sålunda 1950 235 000 ton för att nästa år importera 229 000 ton. Under 1952 uppgick importen till inte mindre än 385 000 ton. Det har sedan visat sig, att saluöverskottet av 1952 års svenska skörd var minst 100 000 ton större än man beräknade ännu så sent som förra våren. För det fjärde har även import- och exportpriserna växlat starkt.

Tydligen med anledning av de kritiska synpunkter, som framförts mot de åtgärder, som vidtagits på detta område,

Interpellation ang. redogörelse för motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

har direktör Einar Sjögren i Sveriges lantbruksförbund gjort ett uttalande genom TT om spannmålspriserna och brödsädsöverskottet. Formuleringarna är vaga, och faktiska uppgifter lämnas endast på vissa punkter.

Det är ett allmänt demokratiskt intresse, att fullständiga fakta redovisas beträffande de frågor som är föremål för en allmän debatt, naturligtvis med de begränsade undantag som kan dikteras av sekretesshänsyn. Några sådana finns inte i detta fall. Sådant läget nu är kan inte riksdagens ledamöter skaffa sig en fullständig bild av utvecklingen på detta område. En tillräckligt detaljerad redovisning i ett sammanhang av alla väsentliga data i vår spannmålsförsörjning fr. o. m. ingången av år 1951 synes därför vara i hög grad önskvärd. Detta gäller lagerhållningen vid olika tidpunkter, importen från olika länder med specifikation av tidpunkter, kvantiteter och priser, samt de bedömningsgrunder som varit vägledande för de vidtagna åtgärderna.

Med stöd av det ovan anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande fråga:

Är statsrådet villig att utan längre dröjsmål lämna riksdagen en sammanhängande redovisning av alla väsentliga data rörande vår spannmålsförsörjning fr. o. m. ingången av 1951, så att dimbildningen i den allmänna debatten omkring dessa frågor bringas att upphöra?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Interpellation ang. redogörelse för motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HJALMARSON (h), som anförde:

Herr talman! Av meddelande i tidningspressen har framgått, att Kungl. Maj:t avslagit Skandiakoncernens ansökan om att få försäkringstagarrepresentationen i företagets styrelse ordnad genom val förrättade av vissa försäkringstagarna närstående intresseorganisationer. Då denna fråga synes vara av ett betydande principiellt intresse får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställa följande fråga:

Vill statsrådet för kammaren redovisa de motiv, som legat bakom regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om kvinnans politiska rättigheter;

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensam-

ma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under försvarets fonder m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 till Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utövandet av statens tobaksmonopol; och

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring av 28 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående lika lön för män och kvinnor; och

nr 3, i anledning av väckt motion om lön under extra helgdagar;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen, dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 28 juni 1935 (nr 455) om emeritlöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, med anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i propositionen nr 2 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 gjorda framställningar beträffande lantushållning i allmänhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av viss kronoegendom; och

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 1, över motioner angående tillämpningen av lotteriförsäljningen; och

nr 2, över dels motion om rätt för vissa studerande att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer och dels motioner om rätt för värnpliktiga och vissa studerande att utnyttja veckoslutsbiljetter på statens järnvägars busslinjer.

§ 8.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 75, angående polispersonalens avlöningsförmåner m. m.;

nr 76, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar, m. m.;

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 80, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1954/55;

nr 81, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter, m. m.;

nr 82, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Utbildningskurser för sysselsättnings- och arbetsterapeuter;

nr 83, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 84, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken;

nr 85, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 86, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende eklestistikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 87, angående fastställande av allmän plan för till- och ombyggnad av statens alkoholistanstalt å Venngarn m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Anmälades följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 521 av herrar *Hjalmarson* och *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 51, angående anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens Järnverk aktiebolag, m. m.;

nr 522 av herrar *Hjalmarson* och *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m.; och

nr 523 av herr *Hagård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

från första lagutskottet, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.; samt

från andra lagutskottet, nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, m. m.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.05.

In fidem
Per Bergsten.

Tisdagen den 23 februari.

Kl. 16.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att fru Disa Västberg på grund av sjukdom (influenza) rekommenderas sjukledighet och vila tiden 22/2 1954—2/3 1954.

Stockholm 22/2 1954.

Eric Hermansson
leg. läk.

Kammaren beviljade fru Västberg ledighet från riksdagsgöromålen från och med gårdagen till och med den 2 nästkommande mars.

§ 3.

Svar på fråga ang. förbättring av bestämmelserna om änkepensionering i lagen om folkpensionering.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Fru Boman har frågat, huruvida jag har för avsikt att i en snar framtid föreslå åtgärder till förbättring av bestämmelserna angående änkepensionering, framför allt i fråga om åldersgränsen.

I det betänkande, som i november 1952 lades fram av änkepensioneringskommittén, föreslogs en höjning av änkepensionerna och de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn. Beslutet vid 1953 års riksdag om en allmän förbättring av folkpensionerna innebar, att änkepensionens högsta belopp, bortsett från bostadstilläg-

get, höjdes från 840 till 1 050 kronor. Vid samma riksdag höjdes de nämnda särskilda barnbidragen från högst 320 till 600 kronor om året. Därmed tillgodosågs i huvudsak änkepensioneringskommitténs önskemål i vad avser förmånernas belopp.

Kommittén föreslog emellertid bl. a. också en viss utvidgning av rätten till änkepension, i första hand genom att änkepension föreslogs kunna utgå vid 55 års ålder även om änkan vid mannens död inte uppnått högre ålder än 50 år mot nu vanligen 55 år. Kommitténs betänkande har remissbehandlats i vanlig ordning och är nu föremål för övervägande inom socialdepartementet. Sedan en viss överarbetning skett torde betänkandet komma att aktualiseras så snart det statsfinansiella läget tillåter.

Härpå anförde

Fru BOMAN (h):

Herr talman! Jag skall be att få säga ett uppriktigt tack till herr socialministern för det inte bara snabba, utan jag kan faktiskt säga omedelbara svaret. Jag framställde min enkla fråga i onsdags och har svar på kortare tid än en vecka.

Det är så riktigt som herr socialministern säger, att här har gjorts vissa, och inte så små, förbättringar när det gäller det rent ekonomiska biståndet till änkorna i så måtto att man har justerat upp dels deras egna bidrag, dels de särskilda barnbidrag som kommer änkornas och invalidernas barn till del. Men den detalj som herr statsrådet omnämnde i slutet av sitt svar, nämligen ändringen av själva grunden för pensioneringen, flyttningen av kvalifikationsgränsen bakåt, den fäste vi rätt stort avseende vid i änkepensionsutredningen. Vi var alldeles på det klara

Svar på interpellation ang. tidpunkten för ledigförklarande av vid läroverk m. fl. läroanstalter nyinrättade befattningar i lönegraden Ce 27.

med att man genom en sådan flyttning vidgar området för denna hjälp; det är många fler änkor som blir pensionsberättigade. Det är en sida av saken, men den andra sidan, som vi kanske fäste oss ännu mera vid, var att vi skulle få färre gränsfall än vi har för närvarande.

Vid ett tidigare samtal med herr statsrådet om denna sak har vi just kommit överens om att gränfallen uppenbarar sig var man än sätter kvalifikationsgränsen, men de blir dock färre genom denna flyttning, ty det är ju svårt att resonera om en pensionering av kvinnor — vare sig de är änkor eller har fått sin försörjning försvårad på annat sätt — före 50 års ålder. Vi har haft en uppmjukad gräns i det att änkor efter fyllda 53 eller 54 år kan söka dispens, få sitt särskilda fall prövat och eventuellt få del av pensionen i trots av att de inte har fyllt de 55; men det har visat sig förfärligt svårt att fastställa vad man skall anse som de där särskilda skälen, som skall medge pensionsrätt tidigare än där gränsen är satt, vid 55 år. När vi i utredningen hade besök av herrarna från pensionsstyrelsen uttryckte dessa ett bestämt önskemål om att utredningen skulle gå in för att såvitt möjligt fastställa fixa gränser, så att man skulle komma bort ifrån den där skälighetsbedömningen, och då stannade vi i våra önskemål vid att en kvinna, som blir änka vid 50 år, skulle få sitt fall prövat vid 55 år och alltså kunna bli berättigad till pension samt att med kvinna, som blir änka vid 50 år, skulle jämföras kvinna, som blivit änka tidigare men som har flera små barn. I det konkreta fallet föreslog vi att en kvinna, som fyller 50 år samma år som hennes yngsta barn fyller tio år, på samma sätt skulle bli änkepensionsberättigad vid 55 år.

Det kommer förfrågningar då och då ifrån kvinnor ute i våra bygder som undrar om det förslag, som änkepen-

sionsutredningen har framlagt, leder till någonting. Dessutom har jag ett eget intresse av att få höra hur herr statsrådet ser på det. Av svaret i dag, som jag är tacksam för, förstår jag att utredningen inte är borttappad, utan att herr statsrådet har intresse för den, har inhämtat remissyttranden och har för avsikt att komma fram med konkreta förslag. Och om jag inte missförstår undertonen i svaret, kommer dessa förslag att gå i en riktning som är positiv till änkepensionsutredningens förslag och ankornas behov och önskemål.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. tidpunkten för ledigförklarande av vid läroverk m. fl. läroanstalter nyinrättade befattningar i lönegraden Ce 27.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Nestrup frågat mig *dels* när de adjunktstjänster i Ce 27, som från och med den 1 januari 1953 inrättats vid allmänna läroverk m. fl. högre skolor, kunde väntas bli ledigförklarade och *dels* om jag komme att verka för att dröjsmålet med ledigförklarandet icke måtte lända lärarna till förfång.

Enligt den löneöverenskommelse, som låg till grund för statsmakternas beslut hösten 1952 om lönereglering för bl. a. lärare vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor och privatläroverk, skulle adjunktstjänster i Ce 27 och ämneslärartjänster i Ce 25 inrättas till så stort antal, att befordran till nämnda lönegrader normalt kunde påräknas tre respektive fyra år efter uppnåendet av

Svar på interpellation ang. tidpunkten för ledigförklarande av vid läroverk m. fl. läroanstalter nyinrättade befattningar i lönegraden Ce 27.

slutlönegraden i reglerad befordringsgång.

För de allmänna läroverken fastställde Kungl. Maj:t personalförteckning den 19 december 1952. Därvid förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles, efter förslag av skolöverstyrelsen, bestämma antalet adjunktstjänster i Ce 27.

Samma dag meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser angående lönegradsplacering av rektorer och lärare i läroämnen vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken. Därvid förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles, efter förslag av skolöverstyrelsen, bestämma det antal adjunktstjänster i Ce 27 och ämneslärartjänster i Ce 25, som finge förekomma vid nämnda skolor.

Rörande de förhållanden, som föranlett, att ifrågavarande tjänster ännu ej ledigförklarats, har skolöverstyrelsen upplyst i huvudsak följande.

För att kunna avge ett på säkra uppgifter grundat förslag beträffande antalet tjänster måste överstyrelsen först kunna bilda sig en uppfattning om hur stort det antal lärare är, som efter inplacering i befordringsgången visar sig vid tidpunkten för tjänsternas inrättande ha tillhört slutlönegraden under sex respektive åtta terminer. Enligt överstyrelsens mening måste det nämligen anses ligga i lärarnas eget intresse, att beräkningen av det erforderliga antalet tjänster sker på sådant sätt, att siffrorna, så långt möjligt är, kommer att svara mot det föreliggande behovet. Enligt vad överstyrelsen på ett tidigt stadium förvissat sig om är lärarorganisationerna av samma mening. Emellertid har arbetet med lärarnas antagning och inplacering i befordringsgången varit synnerligen omfattande och tidskrävande. Av 1 749 sådana ärenden har 1 157 för närvarande avverkats, medan 592 återstår. I mitten av mars månad beräknas arbetet härmed vara i huvudsak avslutat. Ju längre detta arbete kan

fortskrida, innan överstyrelsen tar ställning till frågan om vilket antal tjänster som bör föreslås, desto säkrare blir utgångspunkten för ställningstagandet. Under loppet av mars månad beräknar överstyrelsen, att ledigkunjörandet av tjänsterna skall kunna ske. Beträffande de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken har överstyrelsen genom rektorerna inhämtat preliminära uppgifter, vilka för dessa skolors vidkommande torde kunna läggas till grund för åsyftade beräkningar.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellantens första fråga.

Beträffande interpellantens andra fråga vill jag framhålla, att vissa olägenheter och komplikationer torde vara ofrånkomliga men att jag skall söka verka för att dessa i möjligaste mån lindras.

Härefter anförde

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för hans klarläggande svar på min interpellation. Många, som länge har väntat på besked i denna fråga, kommer att med intresse ta del av detta svar. Det är tydligt att det exakta antalet av de e. o. tjänster, det här är fråga om, först kan fastställas, när inplaceringen i reglerad befordringsgång är slutförd. Jag är övertygad om att detta arbete är mycket tidsödande, och jag tror inte att skolöverstyrelsen kan lastas för den uppkomna situationen. Men jag förmodar att lärarna och lärarorganisationerna skulle ha nöjt sig med en mera summarisk beräkning av antalet tjänster, om man haft anledning att anta att det skulle dröja så länge innan tjänsterna kunde ledigförklaras. Jag är emellertid glad över att ledigförklarandet kommer att ske under mars månad.

Vad beträffar svaret på min andra fråga, om statsrådet kommer att verka

Svar på interpellation ang. tidpunkten för ledigförklarande av vid läroverk m. fl. läroanstalter nyinrättade befattningar i lönegraden Ce 27.

för att detta dröjsmål inte länder tjänstemännen till förfång, noterar jag med tillfredsställelse, att statsrådet tänker göra vad han förmår för att mildra olägenheterna. Jag tar för givet att detta bl. a. innebär att formella skäl inte skall lägga hinder i vägen för att få till stånd de ur saklig synpunkt bästa anordningarna. Jag vill i detta sammanhang erinra om de icke ordinarie lärare, som under mellantiden hunnit bli ordinarie.

Med dessa ord skall jag be att ännu en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 75, angående polispersonalens avlösningsförmåner m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 76, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar, m.m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 77, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 80, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1954/55;

nr 81, angående överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter, m. m.; och

nr 82, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Utbildningskurser för selsättnings- och arbetsterapeuter;

till behandling av lagutskott propositionen nr 83, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr

84, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 85, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 86, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 87, angående fastställande av allmän plan för till- och ombyggnad av statens alkoholistanstalt å Venngarn m. m.

§ 6.

Föredrogos var för sig följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner. Därvid remitterades

till statsutskottet motionen nr 521 av herrar *Hjalmarson* och *Birke*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 522 av herrar *Hjalmarson* och *Birke* samt nr 523 av herr *Hagård*.

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 1, statsutskottets utlåtanden nr 2, 12 och 13 samt 24—27, bevillningsutskottets betänkanden nr 12—14, andra lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, tredje lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, jordbruksutskottets utlåtanden nr 3—5 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet an-

gående en redovisning av vår spannmålsförsörjning från och med ingången av år 1951.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs den av herr *Hjalmarson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående motiven för regeringens beslut i frågan rörande försäkringstagarrepresentationens ordnande i Skandiakoncernen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden statsutskottets utlåtanden nr 2 och 12 skulle uppföras närmast efter samma utskotts utlåtande nr 13.

§ 11.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om överföring å indragningsstat av förste kammar-skrivaren vid riksbankens avdelningskontor i Norrköping Eric Wigart.

Denna anmälan bordlades.

§ 12.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 88, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegod; och nr 90, med förslag till lag om krigsförsäkring för sjömän m. fl., m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.17.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 24 februari.

Kl. 10.00.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Överingenjör Bengt Johan Olof Sjölin, som lider av ulc. duod. c. stenosis pylori, är intagen härstädes fr. o. m. 17/2 och sjukskrives från nämnda datum tills vidare.

S:t Eriks sjukhus den 23/2 1954.

W. Graf

Läkare vid sjukhuset

Att riksdagsmannen, Ragnar Klas Ekström, född 1905, från Björkvik, på grund av influensa och utgjutning i högra knäleden är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet från och med den 22/2 1954 ungefär 2 veckor framåt, intygas härmed.

Björkvik 22/2 1954.

Per Hansson
Prov.-läkare

Ledighet tills vidare från riksdags-
göromålen beviljades herr Sjölin från

Indexnämndens befogenhet.

och med den 17 innevarande februari och herr Ekström från och med den 22 februari.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner nr 88, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods; och

nr 90, med förslag till lag om krigsförsäkring för sjömän m. fl., m. m.

§ 3.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om överföring å indragningsstat av förste kammarskrivaren vid riksbankens avdelningskontor i Norrköping Eric Wigart.

§ 4.

Föredrogos utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om kvinnans politiska rättigheter.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Indexnämndens befogenhet.

Föredrogos statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, till behandling upptagits ett antal i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 4 januari 1954 angivna spörsmål. Bl. a.

hade i fråga om indexnämnden förordats den ändringen i nuvarande ordning att nämnden, som skulle få en mera allsidig och expertbetonad sammansättning än för närvarande, skulle förutom kontrollerande befogenheter erhålla beslutanderätt i principfrågor beträffande tillämpningen av för indexberäkningarna meddelade anvisningar.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte fatta vissa i utlåtandet under punkterna 1—10 närmare angivna beslut.

I sin motivering hade utskottet yttrat bl. a. följande:

»Utskottet delar departementschefens uppfattning att tilltron till indexberäkningarna sannolikt skulle ökas om indexnämnden i sin egenskap av expertnämnd erhåller beslutanderätt i principfrågor av i propositionen angiven innebörd. Förslaget synes på denna punkt kunna medföra en önskvärd förstärkning av nämndens auktoritet vid dess betydelsefulla arbete med att fortlöpande följa indexberäkningarna. Utskottet har för sin del intet att erinra mot vad i propositionen anförts i nämnda hänseende.»

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Boman*, *Svensson* i Ljungskile och *Birke* samt fröken *Ager*, vilka ansett att nämnda del av utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Beträffande förslaget att indexnämnden skulle erhålla beslutanderätt har utskottet icke kunnat undgå att hysa betänkligheter. Utskottet finner icke tillräckliga skäl föreligga att öka antalet beslutande instanser. Vidare synes — såsom ock framhålles i propositionen — tveksamhet kunna uppstå om vilka frågor som är av beskaffenhet att böra underställas nämnden. En viss dualism vid behandlingen av hit hörande frågor synes utskottet kunna befaras. Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att indexnämnden

erhåller allenast en rådgivande och kontrollerande funktion. I den mån erfarenheterna motiverar en omprövning av nämndens ställning i beslutshänseende kan denna fråga upptas till förnyat övervägande framdeles.»

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! Det är endast på en punkt i detta utlåtande som utskottet ej har kunnat bli fullt enigt. Det gäller en viss detalj i det förslag, som departementschefen framför om levnadskostnadsindex. Då jag deltagit i utskottets femte avdelnings preliminära behandling av denna fråga, vill jag anföra några synpunkter i anslutning till den till utlåtandet fogade reservationen.

Att en omläggning av ifrågavarande beräkningar är nödvändig, därom är ju utskottet fullkomligt enigt, och ingen erinran finns därför på den punkten att göra emot departementschefens förslag. Det är blott beträffande den föreslagna indexnämndens befogenhet som skiljaktighet har uppstått. Angående dess sammansättning har ingen annan erinran gjorts än att utskottet i anledning av en motion har uttalat, »att en vidgad ram för förslagsställare från tjänstemannaorganisationerna synes böra övervägas».

Däremot har inom utskottet enighet icke kunnat uppnås om huruvida ifrågavarande nämnd skall få rådgivande eller beslutande funktion. På den punkten har ju redan vid remissen av kommitténs förslag åtskilliga erinringar gjorts från såväl ämbetsverk som andra organ, och man har från flera håll uttalat sin tveksamhet. Från ett par håll har man rent av bestämt yrkat, att nämnden skulle bli blott rådgivande.

Jag vill inte bestrida utskottsmajoritetens uttalande, att nämndens auktoritet kan stärkas genom att beslutande befogenhet tillerkännes densamma. Formellt sett är detta alldeles riktigt,

Indexnämndens befogenhet.

men reellt förhåller det sig givetvis så, att det är nämndens arbete och förslag, som skall ge tyngd och auktoritet åt den.

Det har också visat sig, att enligt nuvarande ordning har det mellan nämnden och socialstyrelsen på väsentliga punkter knappast behövt råda någon skiljaktighet. Det som gör en betänksam inför den nya ordningen är givetvis, som också reservanterna har sagt, att antalet beslutande instanser bredvid ämbetsverken ökas. Man ställer upp en beslutande nämnd vid sidan av ett ämbetsverk. Socialstyrelsen skall i detta fall bearbeta materialet och indexnämnden behandla och besluta om det förslag, som sedan av Kungl. Maj:t skall fastställas. Att det då blir litet svårt att rätt avgöra, var ansvaret i själva verket ligger, tror jag att man inte kan komma ifrån. Därför vore det ju ur denna synpunkt sett enklast, att ansvaret helt och formellt låge hos ämbetsverket.

Med dessa synpunkter, herr talman, har jag i korthet velat motivera reservanternas uttalande. Vi står inte främmande för att en ändring kan ske, om det i framtiden visar sig behövt. Om man alltså nu ger nämnden rådgivande funktion, kan man vid senare tillfälle överväga, om man skall ge den beslutanderätt.

Jag ber därför att få yrka bifall till det yttrande, som reservanterna har avgivit, vari de i slutet framhåller, att övervägande skäl talar för »att indexnämnden erhåller allenast en rådgivande och kontrollerande funktion. I den mån erfarenheterna motiverar en omprövning av nämndens ställning i beslutshänseende kan denna fråga upptas till förnyat övervägande framdeles.»

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Som herr Staxäng nyligen sagt är det endast i frågan, huruvida indexnämnden skall få beslutande-

Indexnämndens befogenhet.

rätt eller inte, som det råder delade meningar i detta utskottsutlåtande.

Det nuvarande systemet innebär ju att indexnämnden gör vissa beräkningar och att sedan index fastställs av socialstyrelsen. Jag vill då erinra om att det inom socialstyrelsen är speciellt en byrå, som sysslar med dessa frågor. Den byråchef som företräder denna byrå har även varit ledamot av den utredning, som föreslagit den nya ordningen för indexkommitténs sammansättning. Inom utredningen har han förordnat, att indexkommittén jämväl skall få beslutanderätten. Då nu den som får anses vara mest sakkunnig inom socialstyrelsen har gått på den linjen, synes det mig också som om kammaren med mycket stort lugn kan följa utskottsmajoritetens förslag.

Jag vill bara tillägga, att man ofta i denna kammare har diskuterat rationaliseringar av statsförvaltningen. Man har menat att onödiga omgångar i handläggningen av ärendena skulle skalas bort. Detta förslag får väl ses som ett led i rationaliseringen av detta lilla område. Jag tror personligen, att om man ger indexnämnden beslutanderätten, har man också större förutsättningar att få indexfrågorna behandlade på rent vetenskaplig grund. Dessutom vill jag säga, att indexnämnden ju har Kungl. Maj:t över sig och därför inte blir någon suverän instans.

Herr talman! Med stöd av det anförda hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Denna fråga är av ganska stor räckvidd. Det viktiga i denna sak är inte indexnämnden, som tycks ha spelat stor roll inom avdelningen och utskottet, utan den väsentliga frågan är omläggningen av indexberäkningen. Tidigare har man ju alltid haft en viss norm att rätta sig efter beträffande konsumtionen. Man har tagit en inkomsttagare med tjänstemans

löneställning och en sådan i löneklass 11. Man har räknat med man, hustru och två barn. Denna enhet har förbrukat en viss kvantitet, och man har konstatat huruvida denna kvantitet med tiden ökat i pris.

Här förutsätter man emellertid nu en total omläggning. Denna konsumtionsenhet skall slopas, och i stället skall som norm tas den samlade konsumtionen från hela svenska folket. Jag har väldigt svårt att förstå hur det skall vara möjligt att med den utgångspunkten kunna bedöma de olika varornas prisökning. Jag tror också att det kommer att möta mycket stora svårigheter för de instanser som skall göra dessa beräkningar.

Beträffande indexnämnden måste jag säga, att jag i stort sett har samma åsikt som herr Staxäng. Det är inte lyckligt att ge denna nämnd, som framför allt skall representera tjänstemännen, en utslagsgivande betydelse när det gäller principerna för beräkningar av detta slag. Det hade nog varit lyckligare, om det fortfarande hade åvilat Kungl. Maj:t att dra upp riktlinjerna för hur beräkningen skall ske i de olika fallen. Här kommer säkerligen partintressen att allt för starkt göra sig gällande. När man ser att de allra flesta av dessa kommer att företräda löntagarna, då ställer man sig ännu mer tvekan. Det är bara två organisationer, nämligen Arbetsgivareföreningen och Lantbrukarförbundet, som kan sägas inta en motsatsställning till de övriga. Det skall ju vara sex andra, och dessa två kommer att väga mycket lätt, när det gäller att utforma direktiven för beräkningarna. Jag tror att det är lämpligare, att socialstyrelsen framlägger det material, som skall läggas till grund. Nämnden bör säga sin mening, och sedan vore det riktigt att Kungl. Maj:t toge slutlig ståndpunkt i de olika frågorna. Då har man förvisso utsikt till större objektivitet än vad fallet här blir.

Den linje, som reservanterna i stats-

utskottet har intagit, anser jag emellertid vara bättre än den som utskottet gått in för, och för min del kommer jag därför att rösta med reservationen i detta hänseende.

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Vad gäller själva saksfrågan, indexnämndens sammansättning och den arbetsmetod som skall användas, råder ju fullständig enighet inom utskottet. Man har ju också tidigare vid åtskilliga tillfällen haft ganska ingående debatter om huruvida indexberäkningen var riktig eller inte, och det torde vara allmänt bekant att det har funnits ett visst fog för den kritik som förekommit. Vid ett tillfälle var det ju en post som inte återspeglades i index förrän ungefär fem år efteråt, och det kunde ju inte vara ändamålsenligt när det gällde att då bedöma de faktiska förändringar som ägt rum. Det är därför som man nu vill ge indexnämnden en helt annan funktion än den haft förut, så att det arbetsmaterial den skall bygga på blir mera aktuellt än det har varit tidigare.

Sedan måste jag säga, att herr Rubbestad i någon mån har missuppfattat frågan om indexnämndens sammansättning, när han vill göra gällande att det enbart blir en partrepresentation. Det är ju meningen att i indexnämnden skall ingå representanter från olika instanser med erfarenhet på det ekonomiskt-statistiska området, och de olika organisationernas statistiker skulle där få inträda och på rent vetenskaplig grund behandla det statistiska materialet. Det blir alltså inte partrepresentanter i vanlig bemärkelse. Dessutom får ju indexnämnden genom det förslag, som är framlagt, en så allsidig sammansättning, att detta i och för sig utgör en garanti för att några ensidiga intressen inte kommer att göra sig gällande.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Indexnämndens befogenhet.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Jag har inte alls förbiset de saker som herr Lindholm nyss framförde. Saken är ju den, att dessa åtta ledamöter skall utses på följande sätt. En utses på förslag av konjunkturinstitutet och två på förslag av Kooperativa förbundet resp. Sveriges köpmannaförbund. En ledamot skall utses som representant för det allmänna. Sedan skall det vara fyra andra, som har erfarenhet på det ekonomiska området. De utses på förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation resp. Sveriges lantbruksförbund. Det är denna sammansättning nämnden skall ha, och det torde vara klart att de allra flesta av dessa företräder just tjänstemannaintressen. Jag tycker det är rätt förvånande att utskottet trots detta framhåller, att man bör överväga att få vidgad ram för förslagsställare från tjänstemannaorganisationerna. Detta har utskottet tillagt extra. Jag tycker att tjänstemannagrupperna är alldeles tillräckligt representerade tidigare utan att man behöver ha detta extra tillägg. Det hade säkerligen varit lämpligare att vidga arbetsgivarintressena.

Överläggningen var hämed slutad.

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 6.

Utgifter under riksstatens andra huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

Hovrätterna: Avlöningar. — Häradsrätterna: Omkostnader.

ställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15.***Hovrätterna: Avlöningar.**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr LINDHOLM (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med några andra ledamöter av statsutskottet framfört en blank reservation på denna punkt.

I anslutning till propositionen väckte representanter för Gävleborgs län en motion i vilken hemställdes, att överflyttningen av mål i Hälsingland från Svea hovrätt till hovrätten för Nedre Norrland inte skulle verkställas. Vid en närmare undersökning som gjorts inom berörda landskap visade det sig att det endast i den nordligaste delen av länet fanns intresse för en sådan omläggning. Vidare har det i diskussionen framkommit att förhållandena ändrats väsentligt sedan 1951, som den statistik man byggde på avser, varför motiveeringen för en omläggning inte skulle vara lika stark i dag.

Nu är det Kungl. Maj:t som själv fattar beslut i dessa ting, och jag har därför inte velat ställa något yrkande. Jag har endast på detta sätt velat rikta justitieministerns uppmärksamhet på denna fråga och hemställer till honom, att han innan fastställelsen sker tar frågan under omprövning.

Häruti instämde herr *Persson* i Norrby (bf).

Vidare anfördes ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 19.***Häradsrätterna: Omkostnader.**

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Det har ju inte framförts något yrkande på denna punkt, men jag anser mig ändå böra fästa kammarens uppmärksamhet på en viss fråga.

Anslagen till häradsrätternas omkostnader hade begärts höjda, av Svea hovrätt med 15 000 kronor, av hovrätten över Skåne och Blekinge med 9 500, av hovrätten för Västra Sverige med 10 500 och av hovrätten för Nedre Norrland med 5 000 kronor. Departementschefen har ju gått med på en höjning till domsagorna under Svea hovrätt med 10 000, till den under hovrätten över Skåne och Blekinge med 5 000 och till dem under hovrätten för Västra Sverige med 5 000 kronor. Däremot föreslås ingen höjning alls av anslaget till domsagorna under hovrätten för Nedre Norrland.

Jag vill i korthet nämna vad de olika hovrätterna hade anfört som motivering för yrkandet om höjda anslag. Svea hovrätt säger, att 35 härads hövdingar har begärt ökad medelstillelning med i runt tal 23 000 kronor. Ökningen av antalet mål i domsagorna har medfört stegrad förbrukning av blanketter, papper och övrig skrivmateriel. Telefonkostnaderna och underhållskostnaderna för kontorsmaskiner har ökats. Juridisk litteratur har icke kunnat anskaffas i behövlig utsträckning. Även erforderlig bindning har i stor omfattning måst eftersättas av brist på medel. Domsagor, i vilka de tingshusbyggnadsskydiga inte bestri-der vissa expenser, hör till undantagsfallen. Hovrätten över Skåne och Blekinge anför bl. a., att enligt en summarisk beräkning har de tingshusbygg-

Tornedalens rättshjälpsanstalt.

nadsskyldiga under de senaste tre åren beviljat engångsanslag för inköp av räknemaskiner, skrivmaskiner, böcker m. m. å sammanlagt omkring 50 000 kronor och bidragit till löpande utgifter med omkring 8 000 kronor för år. Hovrätten för Västra Sverige framhåller, att i 13 av domsagorna har till innevarande budgetår måst uppskjutas betalningar av tidigare åsamkade utgifter å sammanlagt 5 265 kronor. Hovrätten för Nedre Norrland, slutligen, framhåller också att de tingshusbyggnadsskyldiga har måst tillskjuta medel för sådana oundgängliga utgifter, som hör bestri- das av statsmedel.

Det sista är sant och synnerligen beklagligt. För min egen domsagas del — Medelpads östra — har jag summariskt beräknat, att de tingshusbyggnadsskyldiga under de sex år jag varit häradshövding i domsagan fått ge ut bortemot 10 000 kronor för engångsanskaffning av saker, som rätteligen borde betalas av statsverket, och att de varje år betalat telefonavgifter å minst 1 000 kronor. Det kan ju inte vara korrekt och riktigt, att staten anpassar sina anslag så, att ovidkommande menigheter skall behöva skjuta till resten.

Vid det senaste häradshövdingemötet hade vi denna sak uppe till debatt, och det framgick, att det förhåller sig på ungefär samma sätt i alla domsagor. En häradshövding berättade, att man i slutet av budgetåret blivit krävd på telefonavgifter för de senaste månaderna. Han sade då till telegrafverket, att det fanns väl ingen annan råd än att man fick stänga av domsagans telefoner, men det ville televerket dock inte göra.

Med vad jag nu har sagt vill jag bara uttrycka den förhoppningen, att departementschefen till ett annat år skall kunna på ett bättre sätt än hittills skett tillmötesgå de högst befogade önskemål som hovrätterna haft beträffande häradsrätternas omkostnadskonton.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! I anledning av vad den föregående ärade talaren anförde vill jag endast framhålla, att jag ju väl vet att det på sina håll kan vara svårt med expensmedlen. Det gäller emellertid här ett förslagsanslag, vilket gör att det i viss utsträckning finns elasticitet. Men framför allt förhåller det sig så, att statens organisationsnämnd just nu håller på att göra undersökningar för att rationalisera och förenkla förvaltningen vid domstolsväsendet. I denna utredning, som organisationsnämnden sålunda på mitt uppdrag är sysselsatt med, ingår också att verkställa beräkningar rörande de olika domstolarnas medelsbehov för expenser, och jag tror att det är rimligt och riktigt att man i avvaktan på resultatet av denna undersökning är något restriktivt vid bestämmandet av omfattningen av detta förslagsanslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

Punkterna 20—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Tornedalens rättshjälpsanstalt.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Här föreligger en motion om höjning av lönesättningen för två tjänstemän vid Tornedalens rättshjälpsanstalt. Den bygger på de erfarenheter som vi har gjort där uppe om betydelsen av rättshjälpsanstaltens förefintlighet. Den ligger inom ett finskspråkigt område, och befattningarna där är mycket svåra att besätta. Tillgången på finsktalande personer är inte god. Nu har emellertid utskottet inte velat tillmötesgå motionärerna utan anser att det bör komma till stånd en ut-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

redning, som bör föranstaltas av det ansvariga statsrådet. Jag skall inte ställa något yrkande, men jag vill uttala den förhoppningen, att statsrådet verkställer en sådan utredning och att statsrådet, när utredningsresultatet föreligger, måtte förelägga riksdagen det förslag i ärendet som utredningen kan leda till.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

Punkterna 27—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under tolfte huvudtiteln, avseende anlagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under försvarets fonder m. m.

Punkterna 1—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1954/55 till Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 12.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 4 januari 1954 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad propo-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

sition, nr 28, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker;

2) förordning angående tillverkning av brännvin;

3) förordning om ändrad lydelse av 1 § och 25 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;

4) förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.; samt

5) lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

dels besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 april 1954 i viss del erhålla ändrad lydelse;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — meddela föreskrifter rörande restitution av tillverkningskatt och däremot svarande del av tull för det lager, som aktiebolaget Vin- & spritcentralen komme att inneha den 1 april 1954.

I propositionen hade föreslagits en höjning av sprit- och tobaksbeskattningen. I fråga om spritdrycker hade förordats en genomsnittlig höjning av omsättningsskatten med ca tre kronor per liter jämte en härav betingad höjning av utskänkningsskatten. Ändringarna beräknades medföra en ökning av statsverkets inkomster under nästa budgetår med ca 96 miljoner kronor. Vidare hade i propositionen framlagts förslag till annan utformning av beskattningen av spritdrycker och vin. Beträffande spritdrycker innebar för-

slaget bl. a., att den nuvarande brännvinstillverkningsskatten skulle avvecklas och inräknas i omsättningsskatten. Sistnämnda skatt, som fortfarande skulle utgå med en fast avgift och en procentavgift, skulle differentieras efter dryckernas alkoholhalt. Utskänkningsskatten å spritdrycker skulle utgå som en rent procentuell skatt.

I det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker voro 1, 2 och 5 §§ av följande lydelse:

1 §.

För rusdrycker, som försäljas här i riket, skall, i den utsträckning och i den ordning nedan sägs, till staten erläggas dels omsättningsskatt och dels utskänkningsskatt.

2 §.

1 mom. Omsättningsskatten upptages vid detaljhandelsbolags inköp av rusdrycker och utgår, där ej annat i 2, 3 eller 4 mom. stadgas,

a) för spritdrycker dels med en grundavgift av 8 kronor för liter, om dryckens alkoholhalt överstiger 40 volymprocent, 7 kronor för liter, om alkoholhalten är lägst 35 volymprocent och högst 40 volymprocent, samt 6 kronor för liter, om alkoholhalten understiger 35 volymprocent, och dels med en procentavgift motsvarande 47 procent av utminuteringspriset; samt

b) för vin, vars alkoholhalt överstiger 14 volymprocent (starkvin), dels med en grundavgift av 2 kronor för liter och dels med en procentavgift motsvarande 25 procent av utminuteringspriset samt för annat vin (lättvin) med en procentavgift motsvarande 33 procent av utminuteringspriset.

Utminuteringspriset utgöres av det belopp, som, skatten inberäknad, betingas vid varornas utminutering.

2 mom. För här i riket tillverkat vin skall omsättningsskatt därjämte utgå med en särskild tillverkningsavgift av 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

överstiger 14 volymprocent eller vinet är mousserande eller därmed jämförligt, men eljest av 20 öre för liter. Vid beräkning av procentavgiften för vin, varom nu är fråga, skall i utminuteringspriset inräknas jämväl tillverkningsavgiften.

3 mom. För spritdrycker, som jämlikt av Kungl. Maj:t med stöd av 1 kap. 4 § 3 mom. eller 2 kap. 10 § 5 mom. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker meddelade bestämmelser hos partihandelsbolaget inköpas eller till riket införas, skall omsättningsskatt utgå med en grundavgift av 2 kronor 70 öre för liter.

4 mom. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. skall, oavsett alkoholhalten, för cognac och annan eau-de-vie alltid utgå grundavgift med 8 kronor för liter.

5 §.

För spritdrycker och starkvin, vilka utskänkas, skall till staten erläggas utskänkningsskatt med belopp, motsvarande för spritdrycker 40 procent och för starkvin 30 procent av varornas utminuteringspris.

Till utskottets behandling hade hänvisats ett flertal i anledning av propositionen väckta motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 28 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 324 av herr Aastrup m. fl. och II: 428 av herr Kollberg m. fl.,

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker med de ändringar dels att 2 § 4 mom. skulle utgå med därav betingad formell ändring av 2 § 1 mom., dels ock att ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet angiven lydelse;

2) antaga det vid propositionen fo-

gade förslaget till förordning angående tillverkning av brännvin;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 § och 25 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;

4) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.;

5) antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

6) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 1 april 1954 hava den i propositionen föreslagna lydelsen; samt

7) bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — meddela föreskrifter rörande restitution av tillverkningskost och däremot svarande del av tull för det lager, som aktiebolaget Vin- & spritcentralen komme att inneha den 1 april 1954; ävensom

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 72 av herr Gustaf Elofsson och II: 97 av herr Carlsson i Bakeröd,

2) de likalydande motionerna I: 210 av herr Bergh m. fl. och II: 277 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 324 av herr Aastrup m. fl. och II: 428 av herr Kollberg m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 325 av herr Anderberg och II: 429 av herr Braconier m. fl.,

5) motionen I: 71 av herr Huss,

6) motionen II: 25 av herr Senander m. fl.,

7) motionen II: 30 av herr Dickson,

8) motionen II: 96 av herr Larsson i Stockholm,

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

9) motionen II: 143 av herr Lundberg samt

10) motionen II: 276 av herr Pettersson i Degerfors m. fl.

måtte, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herr *Gustaf Elofsson*;

II) av herrar *Einar Eriksson, Brandt* och *Kollberg*, vilka ansett, att utskottet bort under punkten A 1) hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 28 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 210 av herr Bergh m. fl. och II: 277 av herr Nilsson i Svalöv m. fl., de likalydande motionerna I: 324 av herr Aastrup m. fl. och II: 428 av herr Kollberg m. fl. samt motionen II: 276 av herr Pettersson i Degerfors m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker med vissa närmare angivna ändringar, som bl. a. inneburo, att i 2 § 1 mom. a) orden »47 procent» skulle utbytas mot »44 procent»;

III) av herr *Sundström*, som ansett, att utskottet bort under punkten A 1) hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 28 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 324 av herr Aastrup m. fl. och II: 428 av herr Kollberg m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker med vissa närmare angivna ändringar, bl. a. innebärande, att 5 § skulle erhålla följande lydelse:

5 §.

För spritdrycker och starkvin, vilka utskänkas, skall till staten erläggas utskänkningskatt med belopp, motsvarande för spritdrycker 35 procent och

för starkvin 30 procent av varornas utminuteringspris;

IV) av herrar *Velandér* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett, att utskottet under punkten A 1) bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 28 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, med bifall i tillämpliga delar till de likalydande motionerna I: 210 av herr Bergh m. fl. och II: 277 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. samt till de likalydande motionerna I: 325 av herr Anderberg och II: 429 av herr Bräconier m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker med vissa i reservationen angivna ändringar, vilka bl. a. inneburo, att i 2 § 1 mom. a) orden »47 procent» skulle utbytas mot orden »41 procent» samt att 5 § skulle erhålla denna avfattning:

5 §.

För spritdrycker, vilka utskänkas, skall till staten erläggas utskänkningskatt med 6 kronor för liter renat egentligt brännvin av högst 40 procent alkoholhalt, 8 kronor för liter annat egentligt brännvin och 10 kronor för liter av andra spritdrycker.

För starkvin, som utskänkes, skall till staten erläggas utskänkningskatt med belopp motsvarande 30 procent av varans utminuteringspris.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, lämnades beträffande föredragningsordningen på begäran ordet till

Herr OLSSON i Gävle (s), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 12 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A 1 på det sätt, att först föredrages Kungl. Maj:ts i sagda punkt behandlade förordningsförslag, sådant det av utskottet till-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

styrkts, paragrafvis med ikraftträdande bestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan i punkten A 1 föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkanudet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Kammaren biföll denna hemställan.

I enlighet härmed föredrogs nu punkten A 1).

Utskottets förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker.

Efter föredragning av 1 § anförde:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! I sitt bekanta tal »Hur reaktioner uppstå» säger Ellen Key bland annat:

»Om den äldre generationen insåge, att livets villkor äro sådana, att de allvarliga frågor och tankar, som sysselsätta ungdomen, är den närmaste framtidens tankar och frågor, då skulle vi icke gång på gång bevittna den djupa tragedien, att den äldre generationen som en ålderdomssvag kung Lear välsignade, där den borde förbanna och förbannade, där den borde välsigna.» Jag har en känsla av att dessa ord tyvärr äger aktualitet när det gäller att i detta sammanhang ta ställning till nykterhetsfrågan och även till spritskatten.

I den diskussion som uppstått kring spritprisernas höjning har man en känsla av att teori och statistik liksom glömt bort, att vi har levande mänskligt material att handskas med, som skapar reaktion men jämväl har förmåga att reagera. Utskottsbetänkanudet och många diskussionsinlägg påminner om en sorts andlig fattigvård, där de agerande synes vara bundna av den uppfattningen, att härtill är vi nödda och tvungna. Detta har enligt min uppfattning

fört till att vi genom förslaget om ytterligare höjda spritpriser satt krafter i gång, som gagnar varken nykterhetsfrågan eller den ungdom som vi ytterst önskar skydda för spritbrukets vådor.

När jag yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag om höjda spritskatter, säger Svenska Morgonbladet, att jag »inom landets nykterhetsrörelse står fullständigt isolerad». Även om jag har många bevis för att jag inte är det så är det att beklaga, om Svenska Morgonbladet skulle ge uttryck åt uppfattningen bland det stora flertalet organiserade nykterister i denna för vårt land betydelsefulla fråga, ty då är jag rädd att nykterhetsrörelsen släppt kontakten med de strävanden som skall kunna tillföra nykterhetsrörelsen styrka och kraft, och den kommer att leva på minnen från forntida dar, så länge nu detta kan gå.

Att meningarna kan brytas i fråga om medel och mål i en skatte- och nykterhetsfråga är naturligt, men mitt avslagsyrkande grundar sig på min uppfattning, att förslaget inte gagnar nykterhetsfrågan. Tillika är jag både principiell och praktisk motståndare till ett utbyggande av de indirekta skatterna.

Jag kan inte acceptera att exempelvis folkpensionärer och mindre inkomsttagare som använder sprit skall stå i en särklass, i vad det gäller spritmissbruk, och att det är speciellt angeläget att de ekonomiskt avstängs från möjligheten till inköp såvida de känner ansvar mot familjen, under det att de ekonomiskt mera bärkraftiga, missbrukare, välsituerade och i stort sett ungdomen skall kunna sitta i orubbat bo. Jag anser även, att vi organiserade nykterister kommer i en mycket tvivelaktig situation, om vi dels är med om att besluta utgifter för goda kulturella och sociala reformer men sedan även beslutar att de som använder sprit skall klara de ekonomiska konsekvenserna av våra beslut.

Om landets nykterhetsorganisationer vill bli en stillastående och isolerad fö-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

reteelse, där vi predikar nykterhet för nyktert folk och utan vilja till förnyelse, ja, då skall vi acceptera en skärpt spritskatt, men då jag har den uppfattningen, att vi nykterister måste söka kontakter och samarbete med de stora folkrörelserna och människor där spritbruk förekommer, är det felaktigt och öklomt att stämpla och behandla alla som använder sprit som missbrukare. Ur nykterhetssynpunkt är det även farligt om vi inger även andra den uppfattningen, att vi utnyttjar spriten för att andra skall betala växlar för de reformer vi gemensamt beslutat. När jag förra året var med om att besluta en höjning av folkpensionerna och en förbättrad sjukförsäkring, gjorde jag det i känslan av att de var nödvändiga, och därmed ansåg jag det naturligt, att jag även skulle ta det ekonomiska ansvaret för beslutet.

Nu vet jag att man kan anföra många argument för att spritmissbrukarna kostar samhället stora pengar och förorsakar skador till liv och lem, och att de helnykiras prestationer därför är så eller så mycket större. Detta må vara aldrig så riktigt, men kvar står att de flesta som nyttjar sprit lyckligtvis inte är missbrukare, och hos dessa måste vi nykterister räkna med att vinna både förståelse och hjälp om vi inom en rimlig tid skall kunna få en ändring i nykterhetstillståndet.

Det gäller i främsta rummet att komma till rätta med spritens många svarta och dystra sidor. Jag tror vi måste försöka bryta isoleringen och finna en plattform, där både nykterister och andra är villiga att medverka till nyktrare levnadsvanor. Jag vill också säga, att vi har alltför många nykterister, som stelnat i en självgodhet och slentrian, vilket förhindrar och fjärrmar en nödvändig nyrekrytering till våra nykterhetsorganisationer. Nykterhetsrörelsen får inte bli självändamål. Det är ur samhällets och nykterhetens egna synpunkter angeläget att den på nytt blir en

dynamisk kraft till förnyelse och intresse, till gagn för en ökad folknykterhet, där övertygelse, personligt föredöme och ansvar blir hörnstenarna. Det är den vägen vi helt enkelt måste gå. Därför anser jag att skatteskraven skapar psykologiska spänningar och sociala problem, som hindrar ett nödvändigt och ett på bredden lagt samarbete med alla ansvarskännande medborgare i vårt land.

Skattekommittén säger att den i sitt ställningstagande till frågan om en höjd spritskatt icke funnit anledning att lägga nykterhetspolitiska synpunkter på sitt förslag, och detta är väl naturligt, om man tar hänsyn till att de förut vidtagna skattehöjningarna på sprit icke har medfört någon minskad konsumtion. Utskottet säger att höjningen i första hand måste ske mot bakgrunden av behovet — ur statsfinansiella synpunkter — av ökad skatteintäkt, och att den föreslagna höjningen kan anses rimlig med hänsyn till utvecklingen. I olika sammanhang möter man även talet om spritprisets avvägning till dagsinkomsten. Är den avvägningen logiskt riktig, måste den väl även innebära, att om vi kan behålla veckolönen oförändrad men samtidigt få till stånd ett efterlängtat, allmänt prisfall på olika förnödigheter, skulle ju detta uppfattas som en ständig stimulans till ökad spritkonsumtion, såvida man inte tänker höja spritpriserna i samma takt som det allmänna prisindexet faller. Om däremot spritprisets höjning motiveras med att det är betingat av statsfinansiella skäl, förenklas det hela och vi ställes inför frågan, om skatterna skall anpassas till bärkraften genom en direkt skatt eller konstrueras efter förbrukningsprincipen genom en höjd indirekt punktskatt. För mindre inkomsttagare, speciellt för dem som har familj, har det varit angeläget att få till stånd en direkt och med hänsyn till bärigheten progressiv beskattning. Även om jag betraktar spriten som en skadlig och umbärlig vara,

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

kan jag inte därför bortse från att den ändock hos många människor ingår som en vanemässig eller traditionsbetonad bruksvara. När så är fallet, skall då lagstiftaren tillgripa en godtycklig ekonomisk utslagningsprincip för åtkomsten av den begärliga spriten, för att därmed söka avstånga de inkomsttagare från spritinköp, som har låg inkomst men som kanske känner ansvar för familj och anhöriga? I regel avstår ju inte den, som vill ha sprit, från att köpa den, på grund av det höga priset.

Det är visst omöjligt för en nykterist att uppskatta spriten till dess rätta värde, om man får bedöma detta efter viljan att köpa. Nu kan man naturligtvis säga, att vill inte spritkonsumenterna betala de priser vi bestämmer, så kan de avstå från inköp, eller också kan de tillfredsställa spritbegäret på annat sätt. Jag tror dock att denna förenkling av frågan är felaktig.

Jag har sett alltför många som inte skytt vare sig mödor, kostnader eller risker för att komma över en åtrådd liter, en ask snus, rökverk — och varför inte även nämna kaffe och te — för att jag skall vela, att när det gäller att komma åt åtrådda varor är folk beredda till rent otroliga offer. Man kan i många fall tala om att den umbärliga varan faktiskt betraktas som oundgänglig, och spritförbrukarna har redan nu en extra skatt, som tangerar ockergränsen. Skulle motbokens avskaffande ske till värdet av ytterligare prishöjningar, måste jag redan nu anmäla min reservation.

När förhållandet nu är sådant, blir det familjen som ytterst träffas av de höjda priserna, och det kan väl varken för nykterhetsrörelsen eller samhället som helhet vara angeläget, att man vidtar ensidiga åtgärder i detta avseende. Herr Hagberg tillstyrker som reservant inom skattekommittén en höjning av sprit- och tobaksskatten under det uttryckliga förbehållet att statsverkets därigenom ökade inkomster skall an-

vändas för att sänka den direkta skatten. Det är en öppenhjärtlig deklARATION — ty riksdagsmän, som vid sidan av sitt riksdagsarvode har vävlönade befattningar, eller andra inkomsttagare, vilkas inkomster går upp till en viss högre gräns, tjänar mera på en indirekt än på en direkt skatt, även om de är brukare av en skattebelagd vara. De sitter i samma båt som vi nykterister och under lika diskutabla förhållanden. Och är man både nykterist och stor inkomsttagare, blir situationen än mer penibel.

Enligt uppgift i en tidning skulle en arbetare i Stockholm med en beskattningsbar inkomst av 8 000 kronor och med tre liter i månaden få betala i form av spritskatt 35 procent mera i statlig skatt än en nykterist; och höjs nu spritskatten, blir ju denna skattesats än högre. När det sägs att det inte är möjligt att höja den direkta skatten, men att vi däremot kan höja den indirekta, måste jag därför, trots att det här gäller spritskatten, ställa frågan: Har de mindre inkomsttagare och folkpensionärer, som använder sprit, så mycket större skattekraft i reserv än vad de större inkomsttagarna och vi nykterister har, att det är rimligt och nödvändigt att ta ett steg tillbaka i skattedjungelns gamla jaktmarker? Skulle så vara förhållandet får jag lov att säga mig, att doktor Englunds inlägg i radiodebatten en kväll för någon tid sedan fullständigt hänger i luften.

Även om man valt att ta första steget med en vara, som jag i hela mitt liv arbetat för att söka få minsta avsättning och konsumtion av, kan jag därför inte vara med om att vi påbörjar återgången till en skattekonstruktion, som jag under hela min politiska verksamhet bekämpat och betraktar som skadlig för de folkgrupper jag i första hand representerar — ett system där den indirekta skatten får en slumpartad, godtycklig och hård verkningsgrad för de ekonomiskt minst bärkraftiga. När jag

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

yrkar bifall till min motion nr 143, som innebär avslag på Kungl. Maj:ts och även utskottets förslag om höjning av spritskatten, betyder detta emellertid inte, att jag skulle vilja fränhända staten erforderliga inkomster för nuvarande eller kommande, vidgade uppgifter. Tvärtom anser jag att skyldigheten att betala värdefull kulturell, social och annan statlig verksamhet skall fullgöras av alla skattebetalare och att bördorna skall fördelas efter bärighetsprincipen genom en direkt och progressiv beskattning. Jag har i olika sammanhang deklarerat min anslutning till uppfattningen att staten helt enkelt måste ha ökade inkomster och ganska stora penningreserver, om den på ett ekonomiskt vettigt sätt skall kunna klara sina många och betydelsefulla uppgifter samt styra konjunkturerna och trygga penningvärdet. Det är ett oansvarigt tal att vi i dag skulle ha plats för en lägre direkt skatt, och högern och folkpartiet rekommenderar en skötsel av statens ekonomi, som skulle föra till katastrof och kaos, om den skulle tillämpas på enskilda. Den som litet grand haft förmånen att inifrån följa någon slags företagsamhet, vet att det måste till pengar för att man skall kunna sköta den på ett någorlunda vettigt sätt. Det är alltså inte ur den synpunkten, att staten skall avhändas erforderliga inkomster, som jag säger nej till en höjning av spritskatten med de 71 miljonerna.

Jag anser, att vi inom en snar framtid måste vidta ytterligare åtgärder för att vidga statens möjligheter till inkomster, men jag tror att det är orimligt att bygga på spritskatt eller andra punktskatter.

Till dem som påstår att det är omöjligt att höja den direkta beskattningen vill jag säga, att för de bredare folklagren har den ökade friheten och det ökade människovärdet i form av större trygghet, sociala, kulturella och ekonomiska standardförbättringar utgjort vär-

den som vi aldrig kan mäta i pengar, men detta kan aldrig riktigt förstås av dem som inte provat materiell och andlig svältkost. Men för de bredare folklagren har den statliga verksamheten inneburit värden som gör, att de är beredda till de ekonomiska bidrag som erfordras för att skydda desamma.

När jag säger detta vill jag därmed även ge uttryck åt den uppfattningen att dylika ekonomiska transaktioner skall göras öppet, därför att de har både en fostrande och en ekonomiskt skapande betydelse. Arbetarna har många bittra erfarenheter av att det enskildas ansvar inte sträcker sig längre än till industriporten — utanför är det samhället som ytterst har ansvaret för både den i enskild och i statlig tjänst anställda. Men även om skattediskussionen är snedvriden har jag en bestämd känsla av att det svenska folket ändock föredrar en öppen redovisning, så att vi icke går in för att ekonomisera statens olika verksamhetsområden genom en ytterligare skärpt spritskatt.

Jag vill med tacksamhet notera vad statsrådet anför om att han skall socialisera bryggerinäringen; jag vill livligt tillstyrka detsamma. Däremot kan jag inte känna någon glädje över spritutredningens, utskottets och andras tal om en stimulans till en övergång till vin- och punschvanor i vårt land. För vanlig svensk ungdom innebär nog detta en allvarlig fara, då det kan leda till att man stimulerar i stället för stävjar spritkulten.

Med det anförda har jag sökt motivera mitt ställningstagande till det föreliggande förslaget om en höjd spritskatt. Utskottets utlåtande innebär som väntat ett tillstyrkande av propositionen, och reservationerna är variationer på samma tema. Då jag anser att den höjda spritskatten är till direkt skada för de nykterhetsintressen, som jag i hela mitt liv arbetat för, och den skattemässiga fördelningen inte överensstämmer med min principiella och prak-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

tiska inställning när det gäller avvägning efter bärkraft, kan jag inte annat än yrka avslag på Kungl. Maj:ts och utskottets förslag om en höjd sprit-skatt, vilket är detsamma som bifall till min motion nr 143.

Det ankommer sedan på bevillningsutskottet att bedöma, om det är nödvändigt att i fråga om den direkta skatten göra den avvägning som det ekonomiska läget ger anledning till. Det kan även tänkas att den av försvarsministern anbefallda sparsamheten inom försvaret kan ge något hundratal miljoner i netto, och då löser sig ju även den ekonomiska frågan. I så fall är det bara en prestigefråga som återstår. Jag anser att om den svenska riksdagen tar hänsyn till den opinion som gjort sig gällande i landet — jag tror för övrigt att även statsrådet skulle kunna ta ett avslag i detta sammanhang med knusende ro — så är det angeläget att vi inte låter prestigen betyda mera än vad som kan anses vara vettigt och riktigt på detta område.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Landskrona (s), *Lundqvist* (s), *Hedqvist* (s) och *Lindberg* (s).

Herr LARSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vet inte om den föreslagna skattehöjningen på rusdrycker är ett resultat av herr Skölds verksamhet såsom nykterhetsman eller om det är ett resultat av hans verksamhet såsom finansminister; det kan väl också göra detsamma. Förslaget är föga berättigat, vad som än varit huvudmotivet — nykterhetsintresse eller besvärigheter med budgeten.

Det förefaller underligt att det i ett budgetförslag på mellan åtta och nio miljarder skall behöva vara nödvändigt att lägga en så hög skatt på en vara, som till på köpet redan är så högt beskattad. Nog tycker man att det inom en så vid budgetram skulle gå att pussla ihop balansen utan att tillgripa en så drastisk åtgärd. Indirekt beskattning i

form av punktskatter är ett oting av rent antidemokratisk karaktär och bör få en ökad omfattning endast under exceptionella förhållanden. Jag kan inte inse att sådana förhållanden råder just nu.

Sprit och tobak är sedan gammalt varor som intar en särställning i beskattningshänseende, det är sant. Men de är också beskattade med hänsyn härtill. Finns det då något rimligt skäl för att man, om en ökad indirekt beskattning nu skulle anses vara nödvändig, skall lägga denna just på den redan förut högst beskattade konsumtionsartikeln?

Jag har inte hittat något sådant skäl, om jag bortser från det rent krassa resonemanget att den varan är lättast att få in pengar på. Jag kan inte tänka mig att man ens skulle drömma om att belägga *någon annan* umbärlig och tidigare så kraftigt beskattad vara med en så stor ytterligare skatt. Detta om man ser saken enbart ur fiskalisk synpunkt.

Tidigare har det vid beskattningen av rusdrycker hänvisats till finansiella skäl. Det nu föreliggande förslaget skiljer sig från det tidigare också därigenom, att nu försöker finansministern redovisa även nykterhetspolitiska orsaker till att en skattehöjning är nödvändig. Han hänvisar till att penningvärdeförsämringen gjort att realpriset på spritdrycker sjunkit. Detta kan möjligen godkännas ur rent finansiell synpunkt och under förutsättning att andra skattejusteringar, nedåt såväl som uppåt, också företages, men är inte berättigat av nykterhetsskäl. En prissänkning, som sker successivt genom penningvärdeförsämring, verkar naturligtvis inte psykologiskt på samma sätt på konsumenterna som en på vanligt sätt företagen och annonserad prissänkning. Och ekonomiskt märks den inte alls genom att många varor blivit så mycket dyrare att de hållit levnadskostnaderna på samma relativa höjd. Att den här uppfattningen är riktig framgår bl. a. därav, att den nykterhetsförsämring,

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

som under de senaste åren borde ha skett om herr Skölds farhågor vore berättigade, den har helt uteblivit, men i stället, tvärt emot alla beräkningar alltså, har en icke obetydlig förbättring inträtt under det sista året. Statistiska centralbyrån uppger den till omkring 10 procent.

Under hela 1930-talet, då realpriset på spritdrycker var betydligt lägre än nu, hade vi ett mycket bättre nykterhetstillstånd här i landet. Det kan förklaras med att ju högre priset blivit, desto mindre kvantiteter har den skötsamme förbrukaren ansett sig ha råd att köpa ut. Eftersom de skötsamma har en överväldigande majoritet bland förbrukarna, har överskottslitrarna blivit fler och fler till båtnad för missbrukarna och de mindre skötsamma. Den »svarta» spriten, som under 20- och 30-talen till övervägande del bestod av smuggelsprit och hembränt, består numera mest av systemsprit. Många motboksägare finansierar sina egna inköp genom överlåtelse av en del av ransonen. Detta föga moraliska handlings sätt kan förklaras om också inte försvaras med att folk tycker att beskattningen redan nu är orättmätigt hög. Man kan kanske tala om skattefusk även här, men medan man nu ganska allmänt börjar erkänna att alltför höga direkta skatter försämrar skattemoralen, vill man inte medge att en alltför hög rusdrycksbeskattning också kan avtrubba folks rättskänsla.

Nu har ju emellertid regeringen meddelat att restriktionssystemet skall försvinna om något år, och därmed blir det också slut på överlåtelserna och slut på talet om dålig skattemoral i det hänseendet. Så enkelt var det, min käre Watson. Tror man. Men så enkelt är det inte. Då, mina damer och herrar, då blir det i första hand spritmissbruket som blir fritt på det legala brukets bekostnad. Jag skall, herr talman, inte nu gå in på att diskutera ett förslag som ännu inte blivit framlagt, men så mycket vill jag säga, att den fria spriten

kommer att bli en uppenbar fara för ungdomen. Tro aldrig att höga spritpriser kan avhålla vår ganska välbetalda ungdom från att komma i kontakt med spritbruket. Har restriktionerna, mycket på grund av orsaker som jag nyss antytt, under senare år blivit alltmer ineffektiva, så kommer ett slopande av dem att helt gynna ungdomsuperiet. Även med priser vida överstigande de nu föreslagna kommer spriten att bli väsentligt billigare för de kategorier som nu inte har inköpsrätt.

I nykterhetskommitténs betänkande har bl. a. som ett av huvudskälen mot restriktionssystemet ställts den suggererande verkan som givit spriten ett nytt värde, grundat på svåråtkomligheten. Det förefaller litet konstigt att man inte tänkt tanken till slut och besinnat, att också en dyrbar vara av samma skäl kan bli eftertrådd, att en högt beskattad vara även blir högt uppskattad. Vill man beröva spriten den suggererande verkan det kan ha att den är svåråtkomlig, så bör väl det gälla också ekonomiskt genom att göra den lättillgänglig även vad det gäller priset. Härmed vill jag naturligtvis inte säga att jag anser all beskattning av rusdrycker av ondo. Tvärtom anser jag att de tål en kraftig beskattning likaväl som övriga lyxvaror. Men jag förstår inte nykterhetskommittén när den först uttalar, att en begränsad åtkomst av en vara genom ransonering gör att den värdesätts högt, men sedan framhåller, att ett högt pris gör varan mindre eftertraktad. Skulle spriten i det fallet utgöra något undantag från vad som eljest förekommer? Ett äkta smycke t. ex. är mera eftertraktat än ett simili just på grund av sitt pris. Skillnaden i utseende kan oftast endast fackmannen observera. Rysk kaviar lär ju vara något särdeles fint. Skulle den helt plötsligt bli lika billig som vår vanliga smörgåskaviar, skulle man säkert inte längre tala om den.

Jag har en känsla av att för en stor del av de organiserade nykteristerna

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

har tron på höga priser som en nykterhetsfaktor blivit en självsuggestion. Tyvärr har nog också en inte helt osjälvisk tanke fått göra sig gällande, en tanke som kan klädas i ord ungefär så här: Skall det finnas rusdrycker här i landet, så skall de som använder dem också få lära sig att betala. Därigenom får statskassan också ett välbehövt tillskott. — Det finns emellertid ingenting så farligt för arbetet på folknykterhet som just att spriten skall tilldelas rollen som finansiär till statskassan. Jag går så långt att jag säger att ett verkligen effektivt nykterhetsarbete kan inte bedrivas här i landet så länge som den allmänna budgeten skall vara beroende av spritinkomsterna. Det vore därför lyckligt om vi en gång kunde återföras i det läget, att inkomsten av rusdryckerna endast finge användas till finansiering av åtgärder, som nödvändiggjorts av alkoholbruket eller på annat sätt står i ett mera direkt samband därmed, med andra ord att rusdrycksmedelsfonden i någon form kunde återupstå. Folket får inte bibringas den tanken, att spritkonsumtionen är mer eller mindre nödvändig för statsfinanserna, och missbrukare skall åtminstone inte få försvara sig med ett: Vad gör det att jag super, staten får ju inkomster. Jag betalar samhället för rätten att få föra ett utsvävande liv.

Jag vill till slut, herr talman, vädja till kammarens ledamöter att noga tänka sig för, både en och två gånger, innan man går att fatta beslut om spritbeskattningen. Frågan har inte partipolitisk karaktär. Inga partihänsyn kan därför få påverka vars och ens ställningstagande. Å andra sidan är riksdagen genom sin sammansättning icke representativ för folket i denna fråga, vilket det också kan vara skäl att beakta.

Här föreligger flera reservationer. Alla är grundade på kompromisslösningar av denna fråga. Alla är mer eller mindre väl motiverade, men det väsentliga med det beslut som här i dag

skall fattas är icke huruvida spriten skall höjas med en, två eller tre kronor. Vad det gäller här är ytterst huruvida riksdagen har kraft och mod att bryta med denna olycksaliga spritbeskattningspolitik, som gör det till en medborgerlig dygd att förtära rusdrycker, som blir mer och mer till skada för missbrukarnas familjer, som gör att dessa familjer får lida större umbäranden än som eljest skulle vara nödvändigt och som i sin tur också kommer att påverka de sociala utgifter som staten får.

Jag vill med dessa ord yrka avslag på den förevarande propositionen.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Redan i den motion, som jag tillsammans med ett stort antal partivänner väckte i denna kammarare i slutet av januari månad i år, gav vi klart till känna att vi inte kan godkänna finansministerns förslag till så starkt höjda spritskatter som det föreslogs i den då avlämnade propositionen nr 28. Denna vår uppfattning har inte ändrats sedan dess. Snarast har jag genom ärendets behandling i utskottet och genom den allmänna diskussion som har förts i denna fråga i pressen och på annat håll blivit ytterligare styrkt i min uppfattning, att den av finansministern föreslagna skatteskärpningen icke kan accepteras. Från högers sida anser vi nämligen att en av de väsentligaste uppgifterna i dagens ekonomiska läge är att statens utgifter begränsas och att skattebördan icke vare sig genom direkta eller indirekta skatter ökas. När vi inom högern kräver skattelättnad så är det på de samlade skatterna vi tänker. En lättnad i fråga om de direkta skatterna är visserligen angelägnast, men denna lättnad får inte köpas till priset av att de indirekta skatterna därigenom springer i höjden. Väl kan vi möjligen med bibehållande av kravet på total skattelättnad tänka oss en viss omfördelning från de direkta till de indirekta skat-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

terna, men denna sak får diskuteras då 1952 års kommitté för indirekta skatter blir färdig med sitt arbete.

Att vi inom högern dock redan nu anslutit oss till tanken på en viss mindre höjning av spritskatterna beror på att vi måst ta ställning då ett visst problem, lösryckt ur sitt rätta sammanhang, tvingats på oss. Såsom herr Hjalmarson flera gånger framfört kommer vi i ett annat sammanhang att föreslå en sänkning av den statliga inkomstskatten. Vi har dessutom krävt att kvarlåtenskapsskatten borttages och att förmögenhetsskatten lägges om. I samband därmed synes en viss inkomsthöjning på annat område bli nödvändig för att klara av den utgiftspolitik som riksdagen fört under senare år. Men även med den av oss föreslagna höjningen av omsättningskatten på spritdrycker med i genomsnitt 1 krona mot regeringens 3 kronor per liter kommer våra förslag att totalt betyda en skattelättnad för svenska folket på cirka 275 miljoner kronor.

Jag har redan framhållit att jag anser att detta ärende ryckts lös ur sitt rätta sammanhang. Detta kan sägas i dubbel bemärkelse, ty denna fråga hör dels — om vi ser den ur fiskalisk eller skattepolitisk synpunkt — samman med hela problemet om avvägning mellan direkta och indirekta skatter, och dels — om vi ser den ur nykterhetspolitisk synpunkt — samman med hela vår nykterhetslagstiftning. Om vi nu inte kunde vänta med denna fråga tills en utredning om förhållandet mellan direkta och indirekta skatter blir klar, borde vi väl åtminstone, herr finansminister, kunnat invänta förslaget till ny nykterhetslagstiftning. Jag kan alltså inte annat än instämma med alla dem som frågar sig varför inte spritskatten kopplats samman med nykterhetslagstiftningen i dess helhet. Här skall vi nu i dag behandla skatten på spritdrycker och viner och sedan om någon månads tid skatten på starköl

och andra maltdrycker. Det verkar på mig, som om finansministern för att genomdriva de saker han vill ha igenom spränger sönder det hela, så att vi som tillhör oppositionen och inte har finansministern som föredragande på våra partisammanträden — som vissa andra har — skall kunna få en klar överblick över hela fältet. Här sker nu precis samma sak som då vi under 1951 och 1952 blev presenterade en hel del skatteförslag inom andra områden utan någon för oss inom oppositionen synbar sammanhängande plan. Jag hade senast i onsdags tillfälle att erinra om detta, då vi debatterade den fria avskrivningsrätten. I detta fall är det emellertid inte bara vi inom högern som reagerar mot denna isärplockning av ärenden som griper in i varandra, utan även från finansministerns egna partiled har man märkt en dylik reaktion.

I propositionen har finansministern lagt upp ett försvar för sitt handlande: han skjuter 1952 års kommitté för indirekta skatter framför sig och framhåller att »den av kommittén uttalade uppfattningen att beskattningen av sprit- och tobaksvaror intager en sådan speciell ställning bland de indirekta skatterna, att frågan om denna beskattnings höjd och närmare utformning kan behandlas för sig utan att kommitténs slutförslag rörande avvägningen av de indirekta skatterna därigenom föregripes». Enligt detta skulle frågan inte alls ha med nykterhetspolitiken att göra. Eftersom kommittén haft den ovan citerade uppfattningen har frågan nu förts fram separat. Jag vill dock erinra om att kommittén inte var enhällig. Herr Hagberg i Malmö har varit mycket tveksam om huruvida kommittén bort framlägga ur sammanhanget lösryckta förslag till skattehöjningar, och även herr Kollberg har haft en avvikande mening. Även om finansministern själv klart har gett till känna att frågan är betingad av att pengar

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

behövs till statskassan, så säger finansministern på s. 70 i propositionen »att det givetvis ur nykterhetspolitisk synpunkt är betänkligt om en mera märkbar reduktion av priset på spritdrycker kommer till stånd genom förändringar i penningvärdet». Alltså, här erkänner finansministern att spritskatterna även har med nykterhetspolitiken att skaffa. Också statsministerns kommuniké om en del av innehållet i de väntade propositionerna rörande nykterhetslagstiftningen har allmänt tolkats så, att ett visst sammanhang förelåg mellan spritprisernas höjning och nykterhetspolitiken. Då kommer på nytt frågan: *Varför inte ta det hela i ett enda sammanhang?* Hade man gjort detta, hade man inte kunnat komma ifrån att nu ingående diskutera både spritprisernas höjd och deras inverkan på nykterhetsproblemet. Nu får denna stora diskussion anstå någon månad. Jag vill därför liksom utskottet nu bara i största korthet beröra den saken.

Jag har redan i min motion framhållit att en höjning av spritpriserna i alltför hög grad kan få menliga följder. Risker för hembränning och ökad smuggling kan icke i detta sammanhang lämnas obeaktad. Likaså måste man ha klart för sig att för höga spritpriser — och även tobakspriser — måste få vissa sociala skadeverkningar, enär medborgarna i alla inkomstgrupper anser sig vara i sin fulla rätt att tillgodose ett måttligt sprit- och tobaksbehov. Denna inställning kommer icke att förändras vid en prishöjning, och resultatet kan bli att familjens konsumtion i övrigt får lida för den ökade utgiften till sprit och tobak. De föreslagna spritpriserna är därför enligt min uppfattning för höga, sedda ur denna synpunkt.

I den allmänna diskussionen har höjningen av spritskatten och den obligatoriska sjukförsäkringen satts i förhållande till varandra. Hur ligger det i verkligheten till med denna sak? Är

det så, att man innerst inne hoppas att det svenska folket skall — även med de förhöjda priserna — konsumera sprit till den myckenhet att vi genom ökade spritskatter skall kunna finansiera sjukförsäkringen? Ja, jag vet från utskottsbehandlingen att detta är känsliga frågor, men då man i propositionen tar del av förslaget från 1952 års kommitté för indirekta skatter, får man den bestämda känslan av att det här gäller att skaffa fram pengar i första hand till, såsom det säges, en fortsatt social reformverksamhet, varvid den beslutade obligatoriska sjukförsäkringen omnämnes. Även av de yttranden av kommitténs båda reservanter som redovisas i propositionen synes klart framgå, att förslaget till höjda spritskatter och sjukförsäkringen haft ett intimt samband med varandra i diskussionerna inom kommittén. Det går nog icke att komma ifrån den saken. Själv tycker jag att det hela är ytterst olustigt, men så går det, herr finansminister, när finansieringsplanen inte är klar samtidigt som utgiften beslutas. Jag vill erinra om hurusom högern med skärpa framhöll att en finansieringsplan bort föreligga då beslutet om genomförandet av sjukförsäkringen förra året fattades här i riksdagen.

Såväl finansministern och utskottsmajoriteten som 1952 års kommitté för indirekta skatter — ja, även utskottsreservanterna, herr Kollberg m. fl. — har som motiv för spritskatternas höjning bl. a. utgått från kostnads- och löneutvecklingen. De har därvid funnit att med utgångspunkt från penningvärdets fall och inkomsternas förändring — i det senare fallet har man utgått från industriarbetarlönerna — är spritpriset för lågt. Levnadskostnaderna har, sedan spritpriserna sist höjdes år 1950, ökat med 25 procent enligt kommittén och cirka 13 procent enligt herr Kollberg, och därför måste, säger man, spriten också höjas i pris med 25 respektive 13 procent. När nu icke

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

denna ökning skett av produktionskostnaderna på spriten måste prishöjningen ske skattevägen.

Detta är ett resonemang som vi inom högern icke kan acceptera. Visserligen kan man säga att resonemanget bara föres när det gäller spriten, enär den är en vara som kan undvaras. Ja, men detta är bara delvis riktigt. Spriten anses vara en så allmän konsumtionsvara att den t. o. m. ingår i indexfamiljens budget, och 1952 års kommitté för indirekta skatter har räknat ut att höjningen av spritpriset och tobakspriset enligt deras förslag skulle öka levnadskostnaderna med något mer än en enhet. Men all vår strävan i övrigt går ju ut på att sänka levnadskostnaderna. Icke minst diskuterar man detta nu i dagarna, när jordbrukets prisfrågor är aktuella.

Hänvisningen till levnadskostnads­höjningen anser jag vara ett nödargument som man fått plocka fram, varvid man har valt en tidpunkt för sina beräkningar som passar bäst in i det hela. Hade jag accepterat hela resonemanget, skulle jag genom att utgå från år 1939 — ett år som ju ofta användes som utgångspunkt i olika sammanhang — kunnat påvisa att redan nu gällande spritpriser är cirka 50 procent för höga, jämfört med stegringen för konsumtionsvaror i övrigt.

Till sist vill jag, herr talman, med ett par ord ange skillnaden mellan utskottsmajoritetens förslag, som är det samma som finansministerns, och högerreservanternas förslag. Skillnaden ligger huvudsakligen däri, att medan finansministern och utskottsmajoriteten föreslår en höjning av omsättnings­skatten på spritdrycker med i genomsnitt cirka 3 kronor per liter, yrkar vi högerreservanter på en höjning med endast cirka 1 krona per liter. Vi inom högern accepterar en omläggning av omsättningsskatten, så att den drabbar de olika spritsorterna i förhållande till deras alkoholhalt. Uttryckt i kronor

per liter skulle utminuteringspriset bli för renat brännvin 17:75 enligt utskottsmajoritetens förslag och 15:90 enligt högerförslaget, d. v. s. en höjning i förra fallet med kronor 2:45 per liter och i senare fallet med 60 öre per liter. Väljer vi Skåneakvavit som exempel — jag är skåning och tar det exemplet — så blir utminuteringspriset enligt utskottsmajoritetens förslag 20:65 kr. och enligt högerförslaget 18:45 kr. per liter d. v. s. en höjning i förra fallet med 4:55 kr. och i senare fallet med 2:35 kr. per liter.

Väljer vi ett tredje exempel — tvåstjärnig eau de vie — blir priset enligt utskottsmajoritetens förslag 24 kr. per liter och enligt högerens förslag 21:50 kr. per liter, d. v. s. i förra fallet en höjning med 5 kr. och i senare fallet en höjning med 2:50 kr. per liter.

Till sist har vi utskänkningsskatten på våra restauranger. Där föreslår utskottsmajoriteten en procentuell skatt, beräknad efter fyrtio procent av utminuteringspriset å spritdrycker, medan vi högerreservanter föreslår en fast skatt från 6 upp till 10 kr. per liter. Detta betyder att högerreservanterna föreslår en höjning med 2 kr. per liter medan utskottsmajoriteten föreslår höjningar, som resulterar i ett pris av nära 22 kr. per liter. Detta innebär en tredubbling av den nuvarande skatten.

Herr talman, i anslutning till vad jag här nu anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 4 av herr Velanders och undertecknad.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Som reservant skall jag be att få utveckla de synpunkter som jag och mina två medreservanter lagt på denna fråga.

Det är ganska intressant att höra de organiserade nykterister, som har talat

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

här före mig. De har ju sagt ganska hårda ord mot detta skatteförslag. Det är inte bara dessa som har denna uppfattning, utan jag har träffat många organiserade nykterister med en liknande inställning. Jag skall inte gå in på alla de ting som de här talat om, utan jag vill endast hänvisa till detta förhållande.

Jag vill understryka att det inte kan hjälpas, att man tycker att denna skattehöjning är olustig. Man bör komma ihåg att det övervägande antalet alkoholförtärare inte är missbrukare utan skötsamma människor som använder spritdrycker på ett ansvarsfullt sätt, ansvarsfullt både mot sig själva och mot samhället. Man har också accepterat alkoholbruket såsom en vanlig konsumtion. Bruket är ju så utbrett, att det ingår i indexfamiljens utgiftsbudget. Det är sålunda uppenbart att en skattehöjning på detta speciella område — som tidigare sagts — kommer att drabba många familjer och många lojala brukare av sprit och fördyra deras levnadskostnader. Jag skall emellertid inte längre uppehålla mig vid detta.

Att bevillningsutskottet ändå varit enigt om en höjning av skatten har väl framför allt två orsaker. För det första har man ställts inför problemet att skaffa pengar till statskassan, och för det andra — detta har åtminstone varit skälet för den övervägande majoriteten — har man accepterat resonemang att spriten inte får bli »för billig» — om jag får använda det uttrycket — med hänsyn till penningvärdeförsämringen. I höstens remissdebatt framhöll finansministern att han inte skulle göra skattehöjningen på sprit till en nykterhetsfråga. I propositionen framhålles det visserligen att höjningen närmast är betingad av statsfinansiella skäl, men det synes som om de nykterhetspolitiska synpunkterna till slut fått en ganska framträdande plats. 1942 års skattekommitté motiverade nämligen

sitt förslag om höjning i första hand med stegringen av levnadskostnaderna jämfört med inkomststegringen. Finansministern understryker detta i propositionen och framhåller, att det ur nykterhetspolitisk synpunkt är betänkligt om spriten blir »för billig» — jag använder fortfarande uttrycket — genom förändringar i penningvärdet. Jag skall gärna medge att detta är en synpunkt som jag delar.

I reservationen av herrar Eriksen, Kollberg och undertecknad har vi accepterat detta nykterhetspolitiska betraktelsesätt. Det är ju uppenbart att om hela prisnivån i övrigt stiger måste man ju erkänna att det inte är rimligt att spritpriserna står stilla. Även om man accepterar detta resonemang återstår frågan om spritpriserna har släpat efter levnadskostnadsstegringen. Herr Nilsson i Svalöv har redan poängterat att så inte är fallet. Ser man på utvecklingen från 1947 så lär man heller inte under den perioden kunna finna något stöd för detta påstående. Det har blivit en reell ökning av priserna. 1952 års skattekommitté erkänner också att om man går längre tillbaka i tiden måste man konstatera att så är fallet. Nu vill man ta den sista skattehöjningen år 1950 till utgångspunkt. 1952 års skattekommitté föreslår som bekant en höjning med i genomsnitt 4 kr. per liter under hänvisning till att levnadskostnaderna sedan 1950 stigit med 25 procent medan exempelvis industriarbetarlönerna stigit med 44 procent. Då räknar kommittén efter ett behov av 160 miljoner kronor i ökade skatteintäkter. Finansministern stannade emellertid vid att föreslå en ökning med i genomsnitt 3 kr. per liter enär behovet av ökade skatter enligt hans beräkning stannade vid 96 miljoner kronor. Anser man att spritpriserna skall följa den allmänna kostnadsutvecklingen så tycker jag att denna höjning är för stor, och detta har vi framhållit i reservationen. Efter den

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

sista skatthöjningen på hösten 1950 blev, om jag inte tar fel, det ungefärliga genomsnittspriset per liter från och med ingången av år 1951 16 kronor och 40 öre. Levnadskostnaderna har sedan första kvartalet 1951 ökat med 12,8 procent. Då skall man lägga märke till, att kontrollstyrelsen, när den föreslog den dåvarande skatthöjningen, kalkylerade in i priset, kan man säga, den allmänna prisökning, som skulle komma att inträffa 1951. För den som anser, att spritpriserna nu bör följa den allmänna kostnadsökningen, bör alltså 12,8 procent vara den övre gräns, till vilken höjningen bör ske. Detta motsvarar en genomsnittlig höjning av spritpriset med 2 kronor och 10 öre. Höjs nu skatten med 3 kronor är detta följaktligen ingen anpassning av priset till det försämrade penningvärdet. Det betyder i stället en reell ökning av priset till en nivå, som det inte tidigare haft, och det blir en ytterligare påbyggnad på det överpris, jag förut har talat om. Jag vill erinra om, och det har vi också framhållit i reservationen, att när spritskatten höjdes 1950 utarbetade kontrollstyrelsen olika alternativ, av vilka ett såsom alternativ 3 betecknat förslag skulle medföra den största skatteintäkten. Men trots att den samhällsekonomiska balansen enligt finansministerns eget uttalande i propositionen då inom den närmaste framtiden väntades bli utsatt för väldiga påfrestningar med starka tendenser i inflationistisk riktning och därför t. o. m. en kraftig överbalansering av budgeten var önskvärd, ansåg sig kontrollstyrelsen inte kunna förorda alternativ 3, som alltså skulle ge det mesta möjliga, utan utarbetade ännu ett alternativ, som den kallade alternativ 4 och som innebar ett i genomsnitt 5 öre lägre pris per liter än alternativ 3. Orsaken till denna inställning från kontrollstyrelsens sida var att den menade, att det högre alternativet kunde medföra ökat missbruk, ökad hem-

3—Andra kammarens protokoll 1954. Nr 7.

bränning och smuggling, och det var tydligen en uppfattning, som delades av finansministern, eftersom han förordade det lägre alternativet, ehuru det hade varit önskvärt för honom att få den högre intäkten.

Vi menar, att det skäl som 1950 ansågs tala mot det alternativ, som gav 50 öre högre pris per liter, gör sig med ändå större styrka gällande mot den i årets proposition föreslagna höjningen med 3 kronor, med hänsyn till de konsekvenser, som kontrollstyrelsen talar om, och till att vi i dag ändå har ett mera gynnsamt och stabilt ekonomiskt läge än vi hade och kunde förutse i slutet av år 1950. Propositionens förslag innebär, som jag nämnt, en reell höjning av spritpriset med över 1 krona per liter.

Herr talman! Jag kan mycket väl förstå ett nykterhetspolitiskt resonemang, som säger, att spriten skall göras så dyr, att alkoholkonsumtionen minskar, och jag kan också respektera denna uppfattning, även om jag inte tror på dess praktiska resultat. En minskning av alkoholdrycker är eftersträfvansvärd, det borde vi alla vara ense om, men jag är inte övertygad om att prishöjningen på spriten är rätta medlet. För övrigt är det inte något samhällsintresse att tillbakatränga den lojala förbrukningen till förmån för illojal hantering. Det har vi sett exempel på i vårt broderland Norge.

Men här är det ju i propositionen inte ens fråga om någon så stor höjning, att den får avgörande betydelse för konsumtionen. Man har väl snarare den uppfattningen, att propositionens förslag är upplagt på det sättet, att det inte skall åstadkomma någon konsumtionsminskning. Även om man har lagt nykterhetspolitiska synpunkter på frågan, vilket jag tidigare talade om, har inte dessa varit bestämmande. Nej, verkningarna blir nog rent fiskaliska. Skatten drabbar en viss grupp av människor. Man tar ut mera av alkoholför-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

brukarna än av andra människor genom att man höjer skatten över det tidigare värdet. Beskattningen på andra varor höjs inte. Den har tvärtom sänkts.

Med dessa utgångspunkter finner vi tre reservanter, att en genomsnittlig höjning med 2 kronor per liter är lämplig och skälig och att det finns en klar motivering därför. Vi förordar att justeringen skall gå till på det sättet, att skatten uttas med 44 procent på utminuteringspriset i stället för med de i propositionen föreslagna 47 procenten. För att ta ett exempel betyder detta, att skatthöjningen på renat brännvin skulle begränsas till 1 krona och 50 öre per liter.

Det är ytterligare en punkt i propositionen, som vi accepterar, och det är att skatten skall differentieras efter alkoholhalten i dryckerna. Jag vill här helt och hållet instämma med finansministern, när han uttrycker sig så, att det bör vara alkoholen och inte vattnet i flaskan som skall beskattas.

Men av den anledningen att vi accepterar det har vi heller inte kunnat vara med om förslag eller motioner om höjning av skatten på maltdrycker och läskedrycker. Det vore ju en inkonsekvens att höja skatten på drycker med stark alkoholhalt, låta de svaga vinerna vara och företaga en obetydlig höjning på starkviner, men samtidigt beskatta läskedrycker. Det är ju alldeles uppenbart, att skall man ha differentiering kan man inte gå den vägen, även om den i och för sig inte är helt otänkbar. Man får välja det ena eller det andra.

Med hänsyn till detta råkar vi naturligtvis i svårigheter. Vårt förslag kommer att innebära en formell brist jämfört med propositionen. Bevillningsutskottet säger att det blir en reell brist, men jag vill inte acceptera det resonemang. Skillnaden rör sig, skulle jag tro, omkring 15 miljoner kronor. Jag ser att finansministern skakar på huvudet, och han kommer naturligtvis inte att erkänna det. Men om han tar hänsyn till propositionens beräkningar

av priselasticiteten, vilka jag tror är för optimistiska, måste ju denna lägre skatthöjning, som vi föreslår, betyda mindre konsumtionsminskning, och följaktligen blir skillnaden i intäkter inte så stor.

Jag vill också i detta sammanhang understryka, att inkomsterna av sprit-skatteerna de sju senaste åren utom det sista har överskridit beräknade belopp, och jag undrar om det finns någon ens i dag som kan exakt säga hur utvecklingen blir. Vi menar sålunda att vi inte frångår kravet på balanserad budget. Jag vill för min del understryka vad vi har skrivit i reservationen, att vi inte vill frångå detta krav. För min del kan jag gott förklara att jag har varit med om att besluta en mängd utgiftstegringar, och jag är, som herr Lundberg sade, beredd att stå för intäkterna och skall inte dra mig för det. Men att lägga en skatthöjning på en viss grupp människor på detta sätt tycker inte jag heller är det riktiga, utan man får hålla sig inom denna nykterhetspolitiska motivering, som jag här talat om. Jag tror att de kronor, som ytterligare kommer att fattas, ligger, som vi säger, inom felmarginalen, och från vår utgångspunkt betraktar vi ändå budgeten som balanserad.

Herr talman! Med detta har jag redogjort för vårt ståndpunktstagande, och jag ber att få yrka bifall till den av herr Einar Eriksson, undertecknad och herr Kollberg avgivna reservationen.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! När jag satt här och hörde min gode vän herr Lundbergs utläggningar, sade jag mig — och den känslan kanske det var fler än jag som fick här i kammaren: Gudskelov att det inte är herr Lundberg som regerar i finansdepartementet! Då befarar jag att det då och då skulle hända att riksdagen komme i oerhörda svårigheter när det gällde korrigeringar av hans meningar.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Herr Lundberg utgick från att bevillningsutskottet här förmenade, att de som använder alkohol vore en särskild sorts människor, som skulle straffas. Jag är angelägen att till kammarens protokoll få antecknat, att den mening som är bevillningsutskottet fullkomligt främmande. De som hyser den uppfattningen må ju ha den, men jag tror nog att vi kan säga att den stora mängden är lika bra människor som de på den andra sidan. Jag tror nog att man skall göra klart för sig att detta är ett problem av en annan art än det vi diskuterar här i dag. Herr Lundberg får vänta till någon gång i slutet på maj, så får vi väl gå in i diskussion om de olika möjligheterna att bedöma människorna och deras moraliska halt. Inom parentes sagt tycker jag att detta skulle hållas borta från denna debatt och den som kommer i fortsättningen.

Herr Lundberg slutade liksom herr Larsson i Stockholm med ett avslagsyrkande, och båda sade att det här förslaget är orimligt. Ja, i så fall måste hela bevillningsutskottet vara orimligt, även herr Lundbergs partivänner och även de som inte vill sträcka sig så långt som Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag vill framhålla att det inte finns någon ledamot av bevillningsutskottet, vilket parti han än må tillhöra, som velat följa de vägar som herrar Lundberg och Larsson har rekommenderat.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga ett par ord till herr Nilsson i Svalöv. Han gjorde gällande att högern kan tänka sig att gå med på indirekta skatter under förutsättning att de används för att sänka de direkta skatterna. Skatten måste vara ett — jag hoppas herr Nilsson i Svalöv inte räknar in kommunalskatten i detta sammanhang — men det kan väl också innebära raka motsatsen till vad herr Nilsson i Svalöv framhöll. Om man kan använda indirekta skatter för att sänka de direkta, skall man väl också kunna använda direkta skatter för att sänka de indirekta. Anser herr Nilsson i Sva-

löv att tullarna är indirekta skatter? — Detta är en allvarlig sak, och man bör se till att stoppa den propaganda som drivs på högerhåll innan man kommer ut på hal is.

Det ärende som här föreligger har diskuterats mycket ingående i bevillningsutskottet, och vi har kommit fram till att det inte finns några möjligheter att följa någon annan linje än den som utskottet med avsevärd majoritet har tillstyrkt.

Jag gratulerar herrar Brandt och Eriksson till att de hann inta en ståndpunkt mellan utskottsbeslutet och justeringen — när utskottet fattade sitt beslut saft de lugnt på sina stolar.

Utskottets förslag innebär att den stora varan, det renade brännvinet, skall höjas med 2:45, medan herrar Kollberg och Brandt vill att det skall höjas med 1:50. Det är ju en förfärligt liten skillnad, och jag tycker att det för denna skillnad på 95 öre för en liter brännvin inte är lönt att »ordna till» på det sätt som åtskilliga i detta hus och utanför detsamma har gjort. De övriga priserna kommer att stiga i proportion till denna ökning; det nya system som nu skall praktiseras innebär att man lägger samman alla de förut fristående skatterna till en enhetlig skatt.

Jag vill också säga, att man har anledning att sätta ett eller kanske flera frågetecken i kanten för dessa ärade reservanternas sätt att räkna. Vi genomförde en skatteökning 1950 — jag vill minnas att den trädde i kraft den 1 december 1950 — och nog är det konstigt att man då räknar med den prisnivå som rådde under första kvartalet 1951. Man måste väl ändå räkna med den prisnivå som rådde när förberedelserna påbörjades för det beslut som fattades 1950. Räknar man på det sättet, kommer man till mellan 24 och 25 procent i stället för tolv och åtta som herr Brandt talar om. Vi är inte vana i bevillningsutskottet att räkna på det sättet, att man tar en siffra och jämför

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

in den där det passar en själv bäst för tillfället.

Vad frågan här gäller är att ett hål i budgeten på 96 miljoner skall täppas igen. Den saken kommer man inte ifrån genom att säga, att vi skall avslå propositionen och sedan räkna om budgeten. Vi vet inte någonting om vilken utgiftssumma man kommit till när riksdagen i maj skall knyta ihop budgeten. Är det någon som kan *garantera* att det finns täckning i det ögonblicket och inte bara *önskar* att det skall finnas täckning? Är det någon som kan garantera att det i detta hus kommer att finnas en majoritet som är beredd att stoppa igen detta hål på ett annat sätt än det Kungl. Maj:t har föreslagit?

Att här börja tala om att de som använder sprit skall betala kostnaderna för sjukförsäkringen är alldeles orimligt. Även om man möjligen talar om det här och var utanför detta hus, borde det ändå stå klart för riksdagens ledamöter, att vi bara har *en* specialbudget, nämligen för motorismen. Vad det här gäller är att täppa igen ett hål i budgeten på 96 miljoner, och de pengar det här är fråga om kommer kanske aldrig i beröring med sjukförsäkringen. Jag tillät mig säga i utskottet, och fick en reprimand från högerhåll för det, att pengarna lika gärna kan tänkas täcka en utgift på fjärde huvudtiteln, t. ex. för inköp av en ny kanon. Det kan också tänkas att dessa 96 miljoner skall täcka någon utgift i herr Strängs budget eller någonting under nionde huvudtiteln.

Vi har kommit ifrån det sättet att resonera när vi beslutar om en utgift, att pengarna skall avdelas på det eller det sättet. Här föreligger ett hål på 96 miljoner, och Kungl. Maj:t och utskottet föreslår att det skall täckas med 71 miljoner av spritskatten och med 25 miljoner på tobaksskatten. När vi behandlat denna sak i utskottet och man försökt om möjligt finna en enande linje har jag mer än en gång sagt: »Kom med

förslag som ger oss 96 miljoner och som ni kan garantera har majoritet i riksdagshuset, men det skall inte bara vara era egna önskemål.» Det är ingen mening att bara tala om vad man tror och att bristen *kan* täckas på annat sätt. Det skall vara ett klart besked om att det *finns* en majoritet som är beredd att täcka dessa utgifter på ett annat sätt än som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Det intressantaste i det föreliggande förslaget är experimentet att lägga om skatten. I stället för att, såsom herr Brandt sade, man förut har beskattat även vattnet beskattar man nu alkoholystyrkan. Det är ett försök som man kan tvista om, och jag är inte så övertygad om att det kommer att ge ett resultat som man finner vara önskvärt, men det skulle inte ett ögonblick falla mig in att säga att vi skall avvisa detta experiment och att det inte har någon som helst betydelse. Det skall bli i hög grad intressant att få se resultatet.

På denna punkt är utskottets ledamöter eniga med undantag för högerns representanter. De är med så länge det gäller utminuteringskatten, men de vill inte vara med om experimentet när det gäller utskänkningskatten.

Det har sagts under diskussionen, och herrar Lundberg och Larsson snuddade vid det i sina anföranden, att detta bara är en början. Jag har för min del förklarat att jag är beredd redan med det gamla priset att ta ställning till det nya förslaget om rusdrycksbeskattning. Sedan Kungl. Maj:t genom statsministern har förklarat, att det inte kommer några nya spritskattehöjningar i samband med reformen, synes det mig som om den där propagandan om vad som väntar oss kunde inställas och detta betraktas såsom ett vittnesmål vilket från början var falskt.

Herr talman! Det som varit avgörande vid bevillningsutskottets behandling av propositionen har varit hålet i budgeten. Vi kommer inte ifrån det hur vi än här oss åt. Jag kan inte tänka mig

Omsättnings- och utskänknings-skatt å rusdrycker m. m.

att det finns någon i denna kammare som är beredd att föreslå att vi i detta ögonblick med berätt mod skall underbalansera budgeten. Jag vill därför säga till herr Brandt, att han är ute på farliga vägar som bevillningsutskottet aldrig kan komma att beträda när han i sin reservation talar om felmarginalen — det är en felmarginal på åtminstone 15—20 miljoner — och till slut säger, att eftersom reservanternas är beredda att på annat sätt täcka underskottet förordar de, oavsett om riksdagen beslutar enligt Kungl. Maj:ts förslag eller inte, att *summan skall bibehållas vid det belopp som Kungl. Maj:t har föreslagit.*

Ja, ärade kammarledamöter, jag hoppas att bevillningsutskottet aldrig skall falla för sådana tendenser som de tre reservanternas här har visat prov på. Jag minns den tid i detta hus, när man var mycket noggrann, noggrannare än man kanske är nu, att ha en budget för inkomsterna och utgifterna på driftbudgeten, som balanserade klart, och riksdagen skildes aldrig förrän man kommit till det resultatet. Att nu med öppna ögon säga, att vi sänker inkomsterna avsevärt, men vi behåller summan, som Kungl. Maj:t har räknat med — det är kanske hårt att säga det, men det är en bokföring, som aldrig brukar godkännas på några andra ställen, där man vill hålla på lag och ordning. Jag tror, herr talman, också att det skulle vara farligt för framtiden att inleda användandet av sådana metoder. Om vi här började sänka den ena posten efter den andra men behåller summorna sådana de ursprungligen är föreslagna, ja, då, mina herrar, kanske den dagen komme, då det inte vore så trevligt att vara kvar och medverka i detta hus.

Med de synpunkter, herr talman, som jag anfört här, ber jag att på de olika punkterna få yrka bifall till vad utskottet har föreslagit. De ändringar, som är gjorda i Kungl. Maj:ts förslag, är ändringar av mer eller mindre formell art, som det i nuvarande läge är lämpligt att

formulera på det sätt som utskottet har gjort.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Sedan nu de olika synpunkterna från utskottets och reservanternas sida är framförda — det blir väl i stort sett inte fler ståndpunkter — kan det kanske vara riktigt, att jag tar till orda för att på regeringens vägnar ägna detta spörsmål några betraktelser.

Jag vill börja med att slå fast att när inom regeringen frågan om en skattehöjning togs upp, skedde det utslutande av statsfinansiella skäl. Det var, som utskottets ärade ordförande här nyss yttrade, fråga om att skaffa de medel som erfordras för att ge balans åt den inför riksdagen presenterade budgeten. Det var alldeles uppenbart att det icke skulle kunna vara möjligt att få ökade medel på annat sätt än genom höjning av någon eller några av de traditionella skattekällorna, alltså av de skatter, som vi hittills har dragits med i detta land. Det var inte här tal om att det skulle uttagas någon särskild skatt för att täcka någon särskild utgift. Som utskottets ärade ordförande nyss påpekade har vi bara en specialbudget, nämligen den som rör bilskattemedel och vägvisande, och vi skall inte ha fler.

Ifrån dessa utgångspunkter gällde det alltså att bestämma sig för vilken skatt som kunde höjas, vilken skattehöjning, som de svagaste skälen talade emot. Skattehöjningar gör man ju inte bara för nöjes skull, utan det måste finnas en stark motivering för dem. Det är alldeles riktigt, som det har sagts, att den direkta progressiva skatten är den ur principiell synpunkt mest tilltalande. Men det är en sak, att principen är den. I det praktiska livet är det ju alltid så, att man måste intaga den ståndpunkt, som det föreliggande läget framtvingar. Det är nog bra, att herr Lundberg vill garantera mig att få

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

dessas pengar till budgeten genom en höjning av den direkta skatten, men hans stöd är i detta sammanhang så obetydligt, att jag inte har någon anledning att lita på det. Det är nämligen så att vi för närvarande har en i nuvarande läge hög statlig inkomstskatt. Den är så hög att de allra flesta människor önskar att den skulle kunna sänkas. Det är dessutom på det sättet att på debetsedeln kommer inte bara inkomstskatt utan även pensionsavgift. Vi har också fått vår preliminära skatt för i år höjd på grund av de högre pensionsavgifterna, och vi får nästa nyår vår preliminärskatt höjd på grund av de ökade sjukvårdsavgifterna. Jag skulle för min del inte tro att det finns någon särskild resonans för att nu ta ytterligare ett tag i den direkta skatten och pressa den uppåt.

Om man därför kan lämna det alternativet ur räkningen är det ganska naturligt, att det som då närmast anmäler sig är indirekta skatter på umbärliga varor. Och när man ser över det fältet kan det inte hjälpas, att ögonen tämligen snart stannar på skatten på spritdrycker. Detta beror därpå att denna skatt till skillnad från de flesta andra har pålagts en särskild uppgift i vårt samhällsliv. Den har till biuppgift att hålla tillbaka bruket och missbruket av spritdrycker. Det är väl ingen som bestrider att det är så; vi skulle väl inte haft denna höjd på denna skatt om det inte varit på det sättet. Nu förhåller det sig så att ingen här velat bestrida att genom penningvärdets förändring har denna skatt sänkts och priset på spritdrycker därigenom minskat. Jag kan inte dela den mening som herr Lundberg givit uttryck åt i sin motion, nämligen att spriten kan som nödvändighetsvara jämföras med bröd och potatis och strömming och sill. Detta är en så pass märklig åsikt framför allt hos en godtemplare att jag inte tror, att man behöver uppehålla sig så mycket vid den. Men det har ju onekligen kommit fram

den synpunkten, att det kan betvivlas om spritbeskattningen har denna verkan på bruket och missbruket av spritdrycker. Men det nyttar inte, herr Brandt, att komma och plocka med ett och annat år i statistiken. Det är ju fullständigt klarlagt, att de höga sprit-skatterna i till exempel England och Danmark inte bara trängt tillbaka bruket av sprit utan också i hög grad missbruket. Man brukar säga här att höjda skatter får bara den verkan att man tvingar den skötsamme att minska konsumtionen; missbrukaren skaffar sig alltid vad han vill ha. Om det vore så skulle det inte kunnat bli den verkan som det blivit av spritbeskattningen i andra länder. Men jag vill inte bestrida, att det ligger en viss sanning i påståendet. Men det är bara en del av sanningen, en annan sida av sanningen är nämligen den, att många missbrukare använder så mycket av resurser de kan få fram till missbruket, så att när priset stiger har de ingenting mera att satsa utan tvingas till en minskning av spritbruket. Här finns inga generella regler; verkningarna är individuella, och därför skall man inte säga att skatterna som nykterhetspolitiskt medel är ett universalmedel med vars tillhjälp man kan nå ett tillfredsställande nykterhetsresultat. Men man skall inte se bort ifrån att de har en verkan till bättre nykterhet, som man bör tillvarata till en viss måttlig gräns, och så får skatterna vid sidan av alla möjliga andra medel, som samhället vidtar för att tränga tillbaka bruket, bli ett medel men inte mera, bara ett bidrag. Vi skall inte tro att vi löser nykterhetsfrågan med skatter, och det har inte heller jag tänkt.

Jag anser mig inte här behöva gå in på frågan om huruvida spritbruket och missbruket är socialt eller ekonomiskt eller medicinskt skadligt. Den frågan skall man väl inte behöva diskutera inför riksdagen, ty det finns väl ingen människa med något förstånd som kan

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

se bort ifrån att alkoholfrågan är en av våra viktigaste sociala frågor. Jag måste därför också säga, att när det nu är så att spritskatterna relativt sett fått en minskad inverkan på spritbruket, är en höjning av dessa skatter mera motiverad än i fråga om någon annan skatt. Därför har också regeringen för sin del ansett sig böra stanna för att föreslå denna skattechöjning. Man kan visserligen här säga att själva orsaken till valet är nykterhetspolitisk, men det är inte något nytt skäl utan ett gammalt, och det är detta som gör att man kan säga, att, när det gäller att välja mellan höjningar på olika slag av skatter, har det blivit naturligt att nu vända sig till spritbeskattningen. Det finns inte mera av nykterhetspolitik i det framlagda förslaget.

Jo, det finns en sak till, nämligen det förslag som framlagts att vi nu skulle vidtaga en sådan förändring av beskattningen att den kommer att ligga på alkoholhalten och inte, som herr Brandt sade, på vattnet i flaskan. Det är mycket tveksamt om vi skulle ta upp den frågan nu, eftersom det är ett sådant nykterhetspolitiskt spörsmål, att det kunde vara skäl att vänta till dess den andra och större frågan kommer upp inför riksdagen. Det visade sig emellertid vid remissbehandlingen, att det rådde en sådan rörande enighet om denna princip, att jag för min del måste säga, att när vi nu ändå skall ändra på spritdrycksbeskattningen, är det lika bra att vi låter denna nya princip komma med. Det blir nämligen med all sannolikhet inte någon vidare diskussion om den, utan den kommer förmodligen att bli så allmänt godtagen, att vi kan göra det lika bra nu som senare.

Jag vill här anföra ytterligare en synpunkt, nämligen den att ingen väl kan förneka att alla skatter på umbärliga varor har ett drag av frivillighet, som gör att människor, som icke vill betala den ökade beskattningen, kan

låta bli att göra det. Från olika håll har det också här i dag framhållits, att den överväldigande majoriteten av svenska folket består av skötsamma människor med förstånd nog att tillvarataga sina intressen och med förmåga att bestämma hur många liter sprit de skall köpa per år. Om vi t. ex. tar en person med den högsta tilldelningen, 36 liter om året, så behöver han ju bara minska sina inköp med en halv liter i månaden för att slippa den föreslagna skattechöjningen på sprit.

Jag vill också säga till herr Brandt, att om vi ser på skillnaden mellan utskottets förslag och herr Brandts reservation, så motsvarar den två liter sprit om året. Större skillnad är det inte! Och ingen vill väl påstå, att icke normalt skötsamma människor skulle kunna göra denna nedskärning i sin spritkonsumtion, om de icke vill betala den föreslagna skattechöjningen. En annan sak är, att vi av erfarenhet vet, att människornas bedömning av dessa saker blir en annan. De kommer inte att dra sig för att köpa ut sin sprit, men om de är skötsamma och om de har sin omdömesförmåga i behåll, så måste deras handlingssätt härvidlag dikteras av att de anser sig kunna bära skattechöjningen. Handlar de inte på det sättet — ja, då skall man tala litet mindre om att den stora massan av svenska medborgare består av skötsamma individer. Man kan inte föra båda resonemangen på en gång.

Herr Brandt har vidare anfört att Kungl. Maj:ts förslag går längre än vad som är rimligt med hänsyn till penningvärdesförsämringen, och han frågade i det sammanhanget varför vi inte lika gärna kan gå tillbaka till 1939. Men vi får väl ändå ta denna fråga med litet allvar! Om spritbeskattningen har haft som biuppgift att hålla tillbaka spritbruket, så har den väl nått sin största effekt i och med den senaste höjningen år 1950. Om vi vill bibehålla den effekten, måste vi väl utgå från

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

den tidpunkten. Varje annan jämförelse är ju orimlig.

Nu behöver jag emellertid inte fördjupa mig i herr Brandts beräkningar, ty de är ju inte herr Brandts utan herr Kollbergs, som tyvärr är förhindrad av sjukdom att svara för dem här i kammaren, vilket han annars skulle ha behövt. Det är förlåtligt om herr Brandt, som på ett sent stadium kastades in på denna linje, har litet svårt att klara ut saker och ting, men nog är resonemanget orimligt! Här lades fram en proposition på hösten 1950, och när herr Brandt tar den till utgångspunkt för sina beräkningar om penningvärdets fall, flyttar han sig ett halvt år framåt i tiden. Jag har inte antecknat datum för propositionens avlämnande till riksdagen, men beslutet om densamma fattades vid höstriksdagen 1950. Mellan denna tidpunkt och den herr Brandt har valt företogs åtminstone två indexberäkningar. Den saken kommer herr Brandt inte ifrån, om han tänker igenom frågan. Herr Olsson i Gävle sade att penningvärdet då sjunkit med 24—25 procent. Kungl. Maj:t har inte gått till det yttersta här utan stannat vid 20 procent i skattehöjning. Det förslag som herr Brandt talar för innebär icke någon skattehöjning. Det innebär inte ens ett återställande av den gamla nivån från 1950, utan det innebär en skattesänkning.

Sedan lekte herr Brandt ytterligare med en del siffror. Han gick tillbaka till 1950 och sade, att kontrollstyrelsen gjorde upp två alternativ då och att kungen valde det lägsta. Kontrollstyrelsen motiverade det lägsta alternativet med att det annars förelåg risk för hembränning och smuggling. Men vad var det för alternativ vi hade att välja mellan? Frågan var, om vi skulle höja skatten med 21,5 procent eller med 18 procent. Men, herr Brandt, penningvärdeförsämringen sedan den senaste skattehöjningen då hade varit 5 procent. Skatteförändringen år 1950 inne-

bar en rejäl höjning av spritskatterna i förhållande till penningvärdet, men det förslag som Kungl. Maj:t nu lagt fram och som utskottet ställt sig bakom innebär snarare en minskning. Det är sanningen om detta.

När man talar så mycket om att förslaget skulle kunna medföra en ökad hembränning eller en ökad smuggling, så tar man inte hänsyn till det faktum, som ju i alla fall herr Larsson i Stockholm ändå hade en viss känsla för, nämligen att det inte är den legala spriten, som konkurrerar med hembränning och smuggling, utan det är den illegala motboksspriten, och den kostar i Stockholm 40 kronor litern och i Malmö kanske 30 kronor litern — jag säger detta till herr Nilsson, som ju poängterade att han var skåning. Det inträder inte några sådana förändringar i dessa relationer, att det finns minsta anledning att räkna med att den föreslagna skattehöjningen skulle åstadkomma någon ökning av den illegala trafiken.

Då jag nu ändå har ordet vill jag något beröra det förslag som föreligger om att man skulle minska spänningen mellan utminuterings-sprit och utskänkningssprit.

Det är ju dock ett faktum, som kan inhämtas av statistiken, att förtäringen av restaurantsprit leder till de flesta fylleriförseelserna, är den svåraste arten av spritbruk ur ordningssynpunkt. Det kan väl under sådana omständigheter knappast vara rimligt att nu skapa ett i förhållande till utminuterings-spriten sänkt pris på utskänkningsspriten. Jag hemställer till kammaren att observera detta och inte falla för de locktoner, som kommer från vissa håll.

Nu kan man säga: Varför har finansministern lagt fram detta skatteförslag såsom ett separat förslag? Varför fick det inte följa den stora nykterhetspropositionen? Men det är väl ganska lätt att förstå, varför jag gjort på detta sätt. Det kommer inom få dagar på riks-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

dagens bord ett komplex av nykterhetsfrågor — huvudpropositionen är 637 sidor dryg och har åtta följepositioner. Det finns väl inte någon människa som tror, att detta stora problemkomplex skulle ha kunnat slutbehandlas inom sådan tidrymd, att jag skulle kunna ta hänsyn till det när jag blir skyldig att för riksdagen lägga fram de slutliga beräkningarna för riksstaten. Det finns ingen möjlighet att i det sammanhanget vänta på ett beslut, och därför är det alltså inga budgettekniska skäl som talar för en sammankoppling — tvärtom. Därtill kommer, att de förslag, som läggs fram i de nyssnämnda propositionerna, i det stora hela kommer att träda i kraft den 1 oktober 1955 och följaktligen inte får någon beröring med budgetåret 1954/55.

Jag kommer nu slutligen fram till utgångspunkten för regeringens förslag, som ju varit att skaffa de pengar som behövs för att få budgeten att balansera. Jag skall inte uppehålla mig vid avslagsyrkandena på denna punkt; det vore rätt meningslöst, ty man finner ju där inte mycket allvar i sak. Och jag ber faktiskt om ursäkt för att jag egentligen inte alls tänker uppehålla mig vid högerns förslag. Detta är något av det mest cyniska som riksdagen har upplevt. Ty vad säger högern? Jo, i sin motion säger högern att man skall inte köpa en sänkning av den direkta skatten på bekostnad av de indirekta skatterna. Det är den stora principdeklarationen. Litet längre fram i motionen heter det: Vi kommer att i annat sammanhang lägga fram förslag till sänkt direkt skatt. Därför kan det vara lämpligt att tillföra statskassan några nya inkomster, och vi föreslår alltså en viss höjning av spritskatten.

Förslaget från högerns sida till sänkning av den direkta skatten skall alltså delvis köpas på bekostnad av spritskatten. Ty observera, att högern tänker sig en sänkning av den direkta

skatten oavsett spritskatteförslaget. Högern behöver ju inte dessa pengar; högern har intet håll att fylla, ty högern skall ju genom sina förslag beträffande bostadssubventionerna och sjukförsäkringens och annat skaffa utrymme för en skattesänkning. Bör då inte högern ställa denna fråga till det svenska folket: Tycker ni inte att det är klokt av oss att vi nu föreslår, att ni får betala en krona mer per liter för spriten, så att vi skall kunna sänka den direkta skatten?

Detta är det resonemang som högern för, fast den kanske inte gör det lika uppenbart som jag nu gjort i mitt avslöjande. Men jag tror att det talar sitt eget språk, och därför är det rätt meningslöst att i dag diskutera med högern, ty högerns resonemang går utanför frågan.

Men vi har ju den Erikssonska reservationen, här företrädd av herr Brandt. Hur gör man nu i sina beräkningskonster? Skattekommittén hade sagt att man kunde räkna med en priselasticitet på 0,3 eller 0,4 — svårt att säga vilket. Jag väljer för min del medeltalet av de två siffrorna, vilket väl får anses vara att gå en hållbar medelväg. Då kommer jag fram till att spritskattehöjningen ger 71 miljoner kronor, som tillsammans med den höjda tobaksskatten — om vilken tydligen ingen talar i dag — skulle ge de 96 erforderliga miljonerna.

Då genmäler man från herr Brandts sida: Finansministern har varit för optimistisk, det blir 8 miljoner kronor mindre. Detta står inte i reservationen, men det är detta som ligger bakom herr Kollbergs beräkningar. Finansministern får inte ut 71 miljoner utan 8 miljoner mindre. Sedan gör man upp detta förslag, vilket ger ytterligare 16 miljoner kronor mindre, varigenom man kommer ned till en summa på 47 miljoner kronor i stället för 71. Därefter konstaterar man att detta belopp ligger inom felmarginalen.

Alltså, först och främst ligger de 8

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

miljoner, som jag skulle ha räknat för optimistiskt med, inom felmarginalen, och så tillkommer de 16 miljonerna inom felmarginalen. Men, herr Brandt, på detta sätt kan man, som herr Olsson i Gävle påpekade, inte gärna bygga upp någon budget. Jag begär inte heller att herr Brandt skall göra det. Jag ville bara visa för kammaren att det resonemang som man på detta sätt för icke är hållbart.

Jag anser mig ha rätt att till kammaren ställa frågan: Vill kammaren vara med om att skaffa de pengar som behövs för att balansera den framlagda budgeten eller vill kammaren det inte? Ett bifall till herr Brandts reservation skapar nya problem, och då jag icke kan se att det vare sig i detta förslag eller i något av de andra har framförts sådana skäl, som kan ge kammaren anledning att reflektera på något annat än ett bifall till utskottets hemställan, vädjar jag till kammaren att ge det förslaget sitt stöd.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag hörde Adolv Olsson och finansministern tala, påminde jag mig en replik som finansministern gav Adolv Olsson för aderton år sedan. Han sade ungefärligen så här: Adolv Olsson har ju spelat harpa så hjärtesträngarna har dallrat och han har bett oss i Guds namn att inte skapa olust. Finansministern ställde i sammanhanget denna fråga till församlingen: Är det en helig allmänlig kyrka, där det är ett brott mot den helige ande att människorna har olika meningar?

Nu tycks herr Olsson och herr Sköld ha gått in i samma församling och fungera som kyrkoherde och komminister. Men herrarna får ändå komma ihåg att i denna situation är det inte bara så

att vi skall *tro*, utan det finns även något annat som är av betydelse. Herrarna får ursäkta att församlingen inte alltid följer det som herrarna anvisar i olika sammanhang.

Jag skall villigt erkänna att det är riktigt, då herr Olsson säger att reservationerna och utskottsutlåtandet i princip inte skiljer sig från varandra. Det är därför som jag har gått på avslagslinjen; jag kan inte acceptera vare sig utskottets hemställan eller reservationerna. Herr Olsson säger: Gudske lov att det inte är herr Lundberg som dirigerar finansdepartementet. Ja, det kanske är så, men i de församlingar där jag deltar och i min privata ekonomi brukar jag alltid, herr Olsson, se till att jag har täckning för utgifterna, om jag har godtagit dem. Jag vill icke övervältra på andra att lösa in växlar som jag har varit med om att skriva ut. Men det är det man har gjort härvidlag.

Det har vidare framhållits att ingen i bevillningsutskottet har velat gå på avslagslinjen, men det säges också att bevillningsutskottet vill inte bestraffa någon. Finansminister säger bland annat att det måste vara en stark motivering för att man skall kunna gå på avslag och att det praktiska livet måste ta den ståndpunkt som läget framtingar. Ja, det är vackert sagt, det är det. Men hurdan ser verkligheten ut? Det är så att den som använder sprit betalar, precis som vi andra, den vanliga statliga skatten och kanske ytterligare 35 procent i statlig skatt. Kan man under sådana förhållanden påstå att man behandlar medborgarna lika och att man i detta sammanhang inte vill skapa orättvisa? Jag kan inte förstå det där resonemanget annat än om man vill försöka förvända synen på folk.

Sedan ifrågasattes, att man skall lämna garantier i det ena eller andra avseendet. Ja, så citerar även herr finansministern min motion, men jag måste ju säga, att alla som läser denna

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

motion får väl det intrycket, att kyrkoherden har läst fel i texten eller också har han fått fel översättning. Ty jag har aldrig jämfört sprit och mat. Men vad jag har sagt är, att det är inkonsekvent att man skall utgå från en varas pris ett visst år och sedan försöka behålla detta pris. Ty detta skulle ju, om det tillämpades på alla varor, innebära att vi praktiskt taget skulle stå still. Jag har i hela mitt ekonomiska resonemang här i riksdagen velat ge uttryck åt att vi skall ta konsekvenserna av vårt handlande, men här försöker man att på andra vägar föra in en skatt som inte redovisas öppet. Jag vill fråga: Känns inte skatten lika mycket om jag betalar den i statsskatt eller om jag vid sidan av denna betalar en dold skatt på 35 procent? Jag får ju säga, att jag inte kan förstå den matematik, som herr Sköld här framkommit med, och jag tror inte resonemanget är välgående.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var egentligen herr Olsson i Gävle, som kom mig att begära replik, och jag skall därför i första hand vända mig till herr Olsson, utskottets ärade ordförande. Jag vill då framhålla, att vi aldrig från högerens sida sagt, att vi vill höja de indirekta skatterna för att sänka de direkta skatterna. Det är förhållandet mellan dessa skatter, som vi vill diskutera. Här pågår nu en utredning rörande förhållandet mellan direkta och indirekta skatter. När denna utredning är klar borde vi diskutera denna angelägenhet, herr Olsson. I detta hus har vi ju som praxis, något som herr Olsson allt som oftast understryker, att när en fråga är under utredning föregriper man inte denna utredning genom specialbeslut. Det är vad som nu sker.

Jag sade redan i mitt första anfö-

rande, att vi genom denna lösryckning av ärendet som skett blivit försatta i en tvångssituation, och detta vill jag nu särskilt framhålla för finansministern. Vi har varit i ett tvångsläge, och därför har vi fått handla som vi har gjort. Vi nödgades att acceptera en höjning av en indirekt skatt. Men märk, att enligt våra gemensamma förslag kommer detta icke att öka de sammanlagda skatterna. Vårt förslag är en måttlig höjning av spritskatten, men sett i samband med våra förslag på de direkta skatternas område, så blir det en total skattelättnad för det svenska folket om högerens förslag genomföres. Jag vill också erinra om att de direkta statsskatterna på 1930-talet var föga mer än en tredjedel av totala skatten. Nu uppgår de till cirka 60 procent. Om vi är eniga om att de direkta skatterna har stora skadeverkningar — jag hänvisar bara till uttalanden av 1944 års skatteutredning, där ju herr Adolv Olsson var ordförande — och om vi dessutom har klart för oss, att de tidigare föreläggningarna om de indirekta skatternas orättvisa var mycket överdrivna, är det inte då, herr Olsson, ganska naturligt att vi talar om en eventuellt ändrad fördelning?

Sedan var herr Olsson inne på de olika orsakerna till att vi nu måste höja spritskatten. Han framhöll att hela frågan hade snedvridits genom att man hade sagt, att det var ett led i lösandet av finansieringen av sjukförsäkringen. Han påstod att man lika gärna kunde säga, att det var fråga om några kanoner under fjärde huvudtiteln som skulle betalas med inkomsten från den höjda spritskatten. Han vände sig särskilt till mig i det sammanhanget. I anledning därav vill jag svara, att det är inte vi inom högern utan personer, som står herr Adolv Olsson personligen närmare än vi, som har lanserat talet om brännvinet och sjukförsäkringen. Legendbildningen — om vi nu skall kalla den så — började redan i

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

propositionen om sjukförsäkringen förra året. Den återkom sedan gång på gång i finansministerns tal i fjol. Vidare framskyntar den mellan raderna i årets statsverksproposition. Det var, herr Olsson, ingen högerman, som beställde spritskatten av 1952 års kommitté för indirekta skatter. Det var herr Sköld som först beställde 100 miljoner kronor av herr Henriksson. Därefter ökade han sin order till bortåt 200 miljoner kronor. Sedan leveransen skett, avstod emellertid herr Sköld av skäl, som möjligen herr Olsson men inte jag känner, från att utnyttja mer än hälften av leveransen.

Herr LARSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till herr Olsson i Gävle. Det är ju i och för sig tråkigt att det inte kunde bli någon röst i utskottet för ett avslag, men för mig var det ju ganska väntat.

Med all respekt för bevillningsutskottet, dess arbete och dess kunnighet, så någon förmåga att bryta med en så fast rotad tradition som spritskattesystemet här i riksdagen har inte utskottet. Därvid står det väl inte heller i någon särställning jämfört med andra utskott. Utanför riksdagen, bland våra uppdragsgivare, bland svenska folket, där håller det emellertid på att ske en omsvängning. Där börjar man alltmer inse det orättvisa i dessa höga spritskatter, i synnerhet som dessa inte har det nykterhetsvärde som man tidigare tillträdde dem. Det kan hända, herr Olsson, att denna omsvängning så småningom kommer innanför detta hus' murar och att den kommer till bevillningsutskottet, och med den kännedom jag har om herr Olssons i Gävle vitalitet skulle det inte förvåna mig mycket om han fortfarande skulle komma att sitta såsom ordförande i bevillningsutskottet när denna omsvängning även har trätt in där. Det skulle ju vara

mycket glädjande att då få höra herr Olsson med samma brio föra utskottets talan, när dess mening kanske går stiek i stäv mot den han nu har anfört.

Herr finansministern hänvisade, som så många andra på den kanten, till förhållanden i England och Frankrike. Det är rätt lustigt, att när man skall diskutera spritskatten här i Sverige, då skall man göra det på grundval av uttalanden och statistik från Danmark och England och några andra länder. De mest näraliggande exemplen, våra egna svenska förhållanden, yttrar man sig inte alls om. Det är dock ganska tydligt att den höjning av realpriset på sprit, som har ägt rum under senare år, icke såsom konsumtionshämmande faktor har givit det resultat i minskad konsumtion här i vårt land som man har väntat. Det har över huvud taget icke givit några resultat av större omfattning.

Om man kan tvinga tillbaka missbruket, herr Sköld, på så sätt att spriten blir för dyr även för missbrukarna, hur går det då med deras familjer? Blir det inte staten som får träda emellan i större och större utsträckning?

En frivillighet i beskattningshänseende är väl någonting som man i varje fall inte väntar sig att höra talas om från en finansminister. Det är mycket egendomligt, detta uttalande om en frivillighet när det gäller att lägga ner pengar på sprit och därmed betala utgifter som går över den allmänna budgeten. Den där sänkningen med en halv liter, som vi skulle kunna få, den träffar i alla fall bara de måttliga förbrukarna, den som tar hänsyn till vad spriten kostar. Men om den skulle ske över hela linjen, alltså även bland missbrukarna, så skulle det innebära att den inkomstökning, som finansministern räknar med, icke kommer till stånd. Det är alltså på missbrukarnas spritbegär som finansministern bygger sin beräkning om budgettillskottet.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få svara på finansministerns direkta angrepp på högerpartiet.

Vi har, herr finansminister, ställt som vår första uppgift att genomföra den rekommendation som en enhällig skattekommitté gav om att sänka de direkta skatterna, men vi vill inte att detta skall finansieras med en höjning av andra skatter. Vad vi eftersträvar är en väsentlig nettosänkning av den totala skattebördan.

För det andra hade det, herr finansminister, inte behövt komma in fråga någon som helst höjning av de indirekta skatterna nu, om man hade följt våra tidigare, år efter år givna rekommendationer beträffande den statliga utgiftspolitiken. Jag hänvisar exempelvis till våra olika förslag om att reducera subventionerna och vissa administrativa utgifter.

För det tredje anser vi — jag delar på den punkten herr Olssons i Gävle uppfattning — att inte vissa inkomster skall detacheras till vissa utgifter. Jag säger detta för att undvika varje missförstånd.

Hur har läget nu varit för oss?

Jo, på vissa punkter har vi ansett det nödvändigt att finansiellt förstärka regeringens budget.

Den viktigaste, men icke den enda, av dessa punkter gäller Norrbottens järnverk. Vi berörde saken redan i remissdebatten. Vi har dragit konsekvensen av detta vårt resonemang när vi nu på driftbudgeten har begärt ett extra anslag, utöver vad regeringen har förordat, av 30 miljoner kronor. Om vi, herr talman, hade gjort det bekvämt för oss, om vi hade gått regeringens breda väg och avstått från denna förstärkning, då hade vi inte heller behövt vidtaga någon höjning på spritskatten i dag.

Nu undrar jag emellertid, herr talman, om inte människorna framför

allt ser till vad som blir slutresultatet. Om man jämför regeringens bud och högerpartiets bud, vad blir då detta slutresultat? Jo, skillnaden, om man följer vår linje, blir att man för det första kan få till stånd en tioprocentig sänkning av den direkta statsskatten, för det andra kan ta bort den orättfärdiga kvarlåtenskapsskatten och för det tredje kan ta ut två kronor mindre i skatt på spritdrycker än regeringen föreslår.

Vad skulle följden bli om de skötssamma människorna minskade sin konsumtion på sätt finansministern har skisserat som tänkbart? Det vet vi allihop, att det då skulle bli pannkaka av hela den fina finansplanen. Nu kommer de emellertid inte att göra det, och då får de av finansministern höra att de är skötssamma i alla fall. Men att därav dra den slutsatsen, att dessa människor skulle anse skattehöjningen skälig, det är, herr talman, sannerligen ett utslag av fiskalisk cynism.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande herr Adolv Olsson sade, att jag och herr Eriksson i Uppsala inte hade deltagit i voteringen i utskottet, utan först sent omsider kommit till klarhet om vilken ståndpunkt vi skulle inta. Det är en sanning med modifikation. Den enda votering, där vi föredrog att sitta, avsåg 2 §, 1 mom. a), som gäller uttagningsprocenten. På de andra punkterna deltog vi i omröstningen, när inte förslagen stred emot vår ståndpunkt. Så länge det fanns några chanser därtill, försökte jag för min del åstadkomma en kompromiss — jag var förresten inte ensam därom — men när det inte fanns några möjligheter därtill ville vi ha fria händer att utforma vår reservation. Under fördiskussionen fick emellertid de flesta klart för sig att jag inte kunde biträda propositionen.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Jag har inte, herr finansminister, använt någon statistik för att visa att höga spritpriser inte skulle inverka på konsumtionen, utan jag har endast sagt, att jag respekterar den ståndpunkten att man av nykterhetspolitiska skäl vill höja priserna för att minska konsumtionen men att detta motiv inte här kan vara det avgörande, eftersom man i så fall borde ha företagit en avsevärt större prishöjning. Det var vad jag yttrade på den punkten.

Vidare är jag ledsen att till finansministern behöva säga att herr Kollberg nog inte kan lastas för de siffror jag anfört om tillvägagångssättet vid jämförelserna. Finansministern hävdar att jag för min del har flyttat fram prishöjningen år 1950 ett helt år i tiden. Nej, det har jag inte gjort. På hösten 1950, när riksdagen fattade beslut om höjda spritskatter fr. o. m. den 1 december 1950, kalkylerade kontrollstyrelsen med de kommande allmänna prishöjningarna och framhöll att med hänsyn till de löneökningar, som till följd av prishöjningarna kunde väntas ske vid årsskiftet, behövde man inte räkna med någon starkare reagens beträffande efterfrågan på spritdrycker. Man tog alltså i förskott ut höjningen av levnadskostnaderna. Det är därför enligt min mening riktigast att jämföra levnadskostnaderna första kvartalet år 1951, då siffran var 188, och inte ett halvt år senare, såsom finansministern gör, med siffran för sista kvartalet 1953, vilken är 212. På det sättet får man fram en ökning på 12,8 procent.

Jag har däremot inte sagt att man vid jämförelsen borde gå tillbaka till år 1939 eller 1947, men jag nämnde att spritpriserna har reellt sett från 1947 höjts med 42,7 procent, medan levnadskostnaderna ökat med 36,5 procent.

Jag kommer så till diskussionen om budgetunderskottet. Såsom jag nämnde förut, har det alla år varit ett underskott i budgeten. De sista fem åren

har intäkterna av spritskatterna upptagits till 2 565 000 000 kronor, medan de verkliga intäkterna utgjort 2 694 000 000 kronor. Det har alltså blivit ett plus på 129 miljoner. Läger man därtill merintäkter över de beräknade när det gäller vinet, blir överskottet 140 miljoner kronor på fem år. Vem kan påstå att beräkningarna i dag är så exakta att de inte slår fel på 10 eller 15 miljoner kronor? För vår del framhåller vi att detta ligger inom den felmarginal som man får räkna med. Förra året steg, säger kontrollstyrelsen, spritkonsumtionen med 3,6 procent. Det är uppenbart att med ett spritpris, som är en krona lägre än det i propositionen föreslagna, måste priselasticiteten bli lägre och följaktligen avbräcket mindre för finansministern.

Jag tycker inte att man kan tala om ett farligt resonemang, då dessa 15 miljoner kronor ju faktiskt ligger inom den normala felmarginalen när det gäller en budget på 8,5 miljarder kronor. Jag vidhåller sålunda, herr talman, att vår reservation inte rymmer några överdrifter utan att den är byggd på saklig grund, och jag ber fortfarande att få yrka bifall till densamma.

Herr OLSSON i Gävle (s): kort genmäle:

Herr talman! När herr Lundberg måste gå tillbaka i det närmaste 20 år i tiden — till diskussionen vid en partikongress mellan finansministern och mig om vissa enighetsfrågor inom partiet — för att finna argument som han ansåg lämpliga att använda här i debatten, då tycker jag att han lider brist på argument.

Till herr Nilsson i Svalöv vill jag säga att jag inte var ordförande i 1944 skattekommitté, utan i 1949 års, och jag har fortfarande ingenting emot att vi tar upp till prövning hela frågan om fördelningen av beskattningen på direkta och indirekta skatter. Men det

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

går inte att säga, att man skall sänka den direkta skatten med de pengar som man här kan ta in på en ökad indirekt beskattning, ty det kan tänkas att man kommer till ett annat resultat vid en sådan allmän avvägning.

Det är klart, herr Larsson i Stockholm, att det kan ske en sådan utveckling som herr Larsson här talade om, men den gången är det förmodligen inte jag utan herr Larsson som sitter i bevillningsutskottets ordförandestol, ty med kännedom om herr Larssons sakkunskap på detta område har väl hans parti, om det då sitter i regeringsställning, placerat honom där.

Herr Brandt medger här att han inte deltog i voteringen inom utskottet om § 2. Ja, det är just den som är det väsentliga i hela propositionen. De andra punkterna, där det talas om hur det hela skall gå till i olika avseenden, har inte någon betydelse i detta sammanhang. Klart är alltså att herr Brandt och herr Eriksson vid beslutets fattande inte hade tagit någon ståndpunkt till vad som var det väsentliga i förslaget.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Vad herr Brandt här yttrade kan väl jag fatta mig kort om. Till att börja med sade jag inte att han flyttade fram tidpunkten för sin beräkning ett helt år. Jag sade ett halvt år och det står jag för. Levnadskostnadsindex var vid riksdagens beslut 171 och inte 188, det kommer han inte ifrån. Han påstår vidare att vi då hade kalkylerat med prisstegringarna. Det finns ingenting om den saken någonstans och jag tror att kammarens ledamöter observerade att vad han här yttrade inte hade någonting med prisstegringarna att göra. Så till slut, herr Brandt, om man resonerar så, att ett belopp på 20 miljoner i en budget på åtta miljarder inte spelar någon roll,

utan det kan man ta på en höft, då betyder det ju att vi sitter här i kammaren och leker med saker och ting som är meningslösa. Vi får faktiskt när vi gör upp budgeten sysselsätta oss med mindre belopp än 20 miljoner; det kan inte hjälpas. Vi kan inte acceptera den lättvindiga politik som han rekommenderar. Det är litet mycket sagt, när han påstår att hans resonemang vilar på en stark, saklig grund. Det är nog inte så mycket med den grunden.

Herr Larsson i Stockholm undrade varför jag tar Danmark som exempel och inte Sverige. Det gör jag, därför att vi i Sverige har haft inte bara relativt höga spritpriser utan också ett motbokssystem. Det är praktiskt taget omöjligt att skilja ut verkningarna av den ena åtgärden och den andra. Men i Danmark har man haft höga spritpriser i 30 år och praktiskt taget ingen annan metod att hejda spritkonsumtionen. Därför ger erfarenheterna från det landet ett otvetydigt utslag som det är rimligt att använda.

Till herr Lundberg vill jag säga, att jag väl aldrig förmenat herr Lundberg att ha sina egna meningar. Jag skulle ha ständiga bekymmer och själskval om jag skulle intressera mig för hela den flora av egna meningar som herr Lundberg brukar uppvisa. Herr Lundberg får ha vilka meningar som helst för mig. Jag känner mig absolut inte som någon herde för denna församling. Det verkade som herr Lundberg anmälde sig som herde. Jag tror inte kammaren uppskattar det, jag menar inte tanken på herr Lundberg som herde, utan tanken att kammaren skulle behöva någon herde. Herr Lundberg tycks ha kommit till den uppfattningen, att det på något sätt är vanhedrande för en absolutist att vara med om att höja spritskatten. Jag skall inte gå in på den känsliga och långtgående frågan hur en absolutist skall ställa sig till detta problem. Men om nu herr Lundberg har sådana rysliga samvets-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

kval för att skatten läggs på spriten och inte på debetsedeln, ordna det då i herrans namn så att herr Lundberg köper en liter Kron och slår ut den i vasken; då har herr Lundberg gett sin tribut.

Till sist några ord till högerpartiet. Det blev ju liv och rörelse i lägret. Vad kan det bero på? Beror det på att jag felaktigt tillskrev högern några uppfattningar den inte hade? Jag bara bygger på motionen där det heter att en skattelättnad inte får »köpas på bekostnad av en motsvarande höjning av de indirekta skatterna. — — Vi har för avsikt att i annat sammanhang föreslå en sänkning av den statliga inkomstskatten. I samband härmed synes det bli nödvändigt att på något annat område få fram en viss inkomsthöjning.» Så föreslår man en skattehöjning av en krona på spriten. Detta får kammarens ledamöter själva tolka. Jag kan inte tro att det finns någon annan tolkning än den jag själv har gjort. Såvida det inte skulle vara på det sättet, herr Hjalmarson, att högerns förslag om Norrbottens järnverk har kommit er att känna behov av att skaffa pengar? Herr Hjalmarson talade ju om att han kände sig nödsakad att föreslå att mera pengar lämnades till Norrbottens järnverk. Då är det kanske till detta den här kronan skall vara.

Jag kan inte inse att högern, som herr Nilsson i Svalöv sade, skulle nödgas höja denna skatt. Kan man sänka inkomstskatten, varför skall man då behöva höja spritskatten? Nej, ni kommer inte ifrån att ni står på en annan linje än vi andra i kammaren. Vi diskuterar hur vi skall kunna balansera budgeten. Högern diskuterar inte den frågan, men den menar: Vi tar en viss höjning av spritskatten eftersom alla andra vill det och vi har den förmånliga ställningen att kunna underbjuda de andra och så få lättare att komma fram till en sänkning av skatten. Detta är emellertid ett helt annat pro-

blem. När herr Hjalmarson här blandar i frågan om högerpartiets avsikt att söka få ett förslag om en 10-procentig sänkning av inkomstskatten skulle jag vilja säga: Låt oss inte diskutera det i dag. Låt oss först se vad högerpartiet kommer att orka med. Det är några månader kvar tills vi får se det, och därför finns det icke någon anledning att blanda in den saken i detta sammanhang.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Finansministerns anförande påminde mig om en historia om en man, som man frågade varför han var så berusad och som då svarade: »Det berodde på sällskapet. Vi var fyra stycken om en liter brännvin och så visade det sig, att de andra tre var nykterister.» Finansministern resonerar ungefär på det sättet. Här är dock inte fråga om att de som använder sprit skulle sakna möjligheter att betala tillräcklig skatt därför.

Jag förstår naturligtvis, att finansministern kan ha den uppfattningen, att han skulle få ständiga bekymmer om han skulle ta hänsyn till mina förslag. Men det vore nog önskvärt att finansministern ändå i dessa frågor, som har dels skattepolitisk och dels nykterhetspolitisk betydelse, frågade sig, om det är rimligt att i nuvarande situation övervältra mera av skatterna på dem som brukar sprit än vad hittills varit fallet. Genom mina anföranden vill jag också slå fast, att vi inom nykterhetsrörelsen, åtminstone ute i bygderna, till stor del har den uppfattningen, att man inte skall ge svenska folket den föreställningen, att vi nykterister inte skulle vilja vara med om att svara för sådana utgifter som vi varit med om att besluta.

Till sist vill jag säga till min vän herr Adolv Olsson att jag valde ett citat, som var 18 år gammalt, för att visa, att herrarna nu spelar på samma harpa.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom riksdagsordningen är sådan, att herr Hjalmarson inte kan få någon replik nu för att svara på de angrepp finansministern gjorde på högerpartiet skall jag be att få säga några ord i hans ställe.

Vad först beträffar vårt förslag om en ökning av spritskatterna med 1 krona så frågar finansministern vad dessa pengar skall användas till. Jag ber finansministern rikta denna sin fråga till bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Adolf Olsson. Denne har nämligen nyligen sagt här i kammaren, att vi inte skall diskutera om den och den kronan skall tas till det eller det. Även jag framhöll i mitt första anförande att det var olustigt att diskutera sådant.

Vad sedan beträffar det citat som finansministern gjorde ur vår motion, så måste detta ses i sitt rätta sammanhang. Som vi gång på gång har framhållit arbetar vi med ett budgetalternativ, och för detta behöver vi ha vissa finansiella förstärkningar. Målet är dock en total skattelättnad.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Av vad som hittills förekommit framgår klart, att denna fråga är utomordentligt ömtålig för regeringen. Det är ganska sällsynt här i kammaren, att vederbörande statsråd och utskottsordföranden går upp alldeles efter varandra och pläderar för ett förslag. Om denna ömtålighet vittnar även de många protestuttalanden som gjorts från bland annat fackföreningsfolket.

Tyvärr är den kommunistiska gruppen den enda partigrupp, som motsatt sig detta försök att plocka svenska folket på ytterligare nära 100 miljoner i indirekta skatter. De andra partigrupperna är rörande överens om att fortsätta på den indirekta beskattningens väg och öka brandskattningen av kon-

4 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 7.*

sumenterna. Det enda som skiljer dem åt är frågan hur mycket man skall våga sig på i denna omgång. Buden är många, men alla har det gemensamt, att de innebär ett accepterande av den alltmera markerade linjen att genom ökade eller nya indirekta skatter överflytta en allt större del av skattebördan på de lägre inkomsttagarnas skuldror.

Regeringen och de så kallade oppositionspartierna är alltså överens i det väsentliga. Inom partigrupperna förekommer emellertid många variationer. Den politiska diversehandel, som kallar sig folkpartiet, uppvisar som vanligt minst tre ståndpunkter — och då vet man ännu inte var herr Ohlin står! Men han tillhör förmodligen dem, som avdelats för att säkra genomförandet av regeringens förslag.

Det huvudsakliga motivet för vårt avslagsyrkande är — som jag redan antytt — att de höjda sprit- och tobaksskatterna i främsta rummet drabbar de breda folklagens konsumtion. Vi är motståndare till den indirekta beskattningen i allmänhet. Den är en utstuderad metod för utplundring av folket och ger lägre skatter för bolagen och de stora inkomsttagarna.

Tendensen under senare år har också varit en oavbruten överflyttning av beskattningen till den indirekta linjen. De indirekta skatterna får svara för en allt större andel av statsinkomsterna. Budgetåret 1951—52 var de indirekta skatternas andel i inkomsterna på driftbudgeten 33,5 procent. Men för innevarande budgetår har procentsiffran stigit till 40,4 procent. Under nästa budgetår skall enligt regeringens förslag tas ut över 3 000 miljoner i indirekta skatter. Därav faller mer än hälften på sprit, vin och tobak, eller över 1 500 miljoner.

Om man slår ut summan av alla indirekta skatter per invånare så blir det 417 kronor på var och en om året. Det är naturligtvis svårt att säga hur

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

mycket det blir på en familj om fyra personer. Men säkert utgör de indirekta skatterna på en sådan familj 1 000 kronor och däröver om året.

Regeringens nu behandlade förslag innebär ytterligare ett stort steg på den väg som leder till att den indirekta beskattningens andel i statsinkomsterna snart överstiger den direkta beskattningens andel. Belastningen på konsumtionen genom de indirekta skatterna är redan nu betydande. Om man utgår ifrån att en familj konsumerar det lagligen tillmätta och vetenskapligt uträknade kvantum sprit, eller 36 liter per år, så betalar den i skatt cirka 470 kronor. Röker familjen 20 cigaretter om dagen, vilket inte är ovanligt särskilt om både man och hustru röker, så tillkommer en ytterligare årlig beskattning på 650 kronor. Sammanlagda beskattningen enbart på sprit och tobak blir följaktligen 1 120 kronor per år. Då har ändå inte en eventuell vin-konsumtion tagits med i beräkningen. Genom regeringsförslaget av i dag tillkommer en ytterligare beskattning av 140 kronor för sprit och 30 kronor för tobaksvaror. Det blir sammanlagt en årlig beskattning av 1 290 kronor. Detta är enbart för sprit och tobak. Sedan kan man räkna ut vad skattestrycket är i övrigt på konsumtionen, då nära nog lika mycket uttages på andra varor som man tar ut på sprit och tobak.

Vi tvekar inte att beteckna en sådan skattepolitik som reaktionär. Den betyder att de stora massorna med indirekta skatter får betala vad bolagen och de stora inkomsttagarna förtjänar genom att undslippa en del av den direkta skatten.

Motiveringen till de nya skattehöjningarna har varit ytterst varierande. Det är svårt att hitta ett verkligt argument i virrvarret. Det enda man kan säga är, att alla argument är lika svaga. Några starkare argument kunde emellertid inte uppfinnas, och så har man måst ta till det som fanns till hands.

Jag skall inte här syssla med det allt annat än fyndiga argumentet att skattehöjningarna var avsedda för sjukförsäkringsreformen. Tydligt tror man att det svenska folket skulle, såsom sed lär vara på vissa societetstillställningar, dricka och röka till höjda priser utan knot, om det visste att pengarna gick till ett så välgörande ändamål. Låt mig i stället ta upp det mera krasst materiella skälet att pengarna behövs för att täcka ett hål i största allmänhet i budgeten, ett hål på 100 miljoner kronor. Då ställs man omedelbart inför frågan om det inte finns andra utvägar än att öka beskattningen av konsumtionen. Naturligtvis finns det andra utvägar. En väg hade varit att minska militärutgifterna. Den utvägen rekommenderar vi i en motion. En annan utväg hade varit att höja bolagsbeskattningen, och även denna lösning har vi gjort till föremål för en motion. Båda vägarna är framkomliga. En sänkning av försvarskostnaderna med cirka 4,5 procent skulle säkerligen inte ha äventyrat några vitala försvarsintressen. Troligen skulle det endast ha medfört en rationellare och kanske försiktigare hushållning med miljardanslagen.

Bolagen tål också vid en skattehöjning från 40 procent till av oss föreslagna 50 procent, det visar ökningen av bolagens vinstkonton, bortsett från vad som döljes i deras många skatte-gömmor. De till beskattning framtagna vinsterna för taxeringsåret 1951 uppgick till 1 816 miljoner kronor, 1952 hade de stigit till 2 493 miljoner och 1953 till 2 128 miljoner. För nästa taxeringsår kan en ytterligare stegring förutses.

Den av oss föreslagna skattehöjningen för bolagen skulle ge cirka 200 miljoner kronor, d. v. s. mer än dubbelt så mycket som finansministern behövde för att täppa till hålet i budgeten. Men den vägen var tydligt mindre bekväm. Det var behagligare att attackera

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

det gamla pålitliga skatteobjektet spriten än att utmana storfinansen.

Ett annat argument är — jag citerar ur propositionen — att »en höjning av skatterna å sprit och tobaksvarorna syntes försvarbar med hänsyn till den sänkning av denna beskattning, som ägt rum i förhållande till penningvärdets och inkomsternas förändring». Om man ställer detta horribla argument i belysning av utfästelserna i de senaste årens avtalsrörelser om prissänkningar, kommer man till högst märkliga slutsatser. Menar verkligen finansministern att om en eller annan vara släpar efter i den allmänna prisfördyringen, så måste eftersläpningen korrigeras genom prisstegringar? Har finansministern helt givit upp hoppet om den utlovade allmänna prissänkningen, och tror han inte att eftersläpningen kan korrigeras på denna väg? Och har inte cigarrer och cigarrcigarretter också släpat efter i prisutvecklingen, eftersom förslaget går ut på att dessa varor skall sänkas med 10 procent?

Detta argument är emellertid dessutom sakligt oriktigt. Påståendet om eftersläpning för sprit- och tobaksvaror är närmast cyniskt. Jag vill erinra om att en liter renat brännvin kostade 4 kronor 55 öre år 1939. Nu är priset 15 kronor 30 öre. Det innebär mer än en tredubbling av priset på brännvin, medan priserna på andra varor stigit med cirka 100 procent sedan år 1939. Brännvinet har redan på ett tidigt stadium tagit hissen medan andra varor tagit trappan, för att använda en populär bild. Det finns stor marginal att röra sig inom innan man kan tala om eftersläpning.

Även ur en annan synpunkt är argumentet oriktigt. Om man skall upphäva eftersläpningen gent emot andra varor, måste man väl för konsekvensens skull hålla sig till varans tillverkningsvärde utan beskattning. Då tillverkningsvärdet för en liter brännvin lär stanna vid 68 öre, behövs det inte *kronor* utan

ören för att inhämta eftersläpningen, om den nu över huvud taget föreligger.

Utöver de veritabla nödargument som jag här behandlat har finansministern hängt på förslaget den sedvanliga nykterhetspolitiska motiveringen, en sak som han här har utvecklat ytterligare.

All erfarenhet säger emellertid att strävandena till folknkykterhet icke gagnas av höga alkoholpriser och restriktioner. De som omöjligen kan avstå från spritbruk tillfredsställer sitt begär oberoende av priserna. Missbruket av sprit, som man påstår sig vilja komma åt genom höjda spritpriser, stävjas inte med så förtvivlat enkla medel. De höga spritpriserna träffar de skötsamma och icke de misskötsamma. Det blir inte missbrukarna, som drabbas, utan deras hustrur och barn.

I de höga spritprisernas hägn florerar också en i högsta grad osund trafik med smuggling och hembränning som främsta ingredienser. Gränsen mellan den legala och den illegala spritkonsumtionen är redan överskriden med de spritpriser vi nu har. Det är inte svårt att räkna ut hur det blir när prishöjningarna genomförs.

Man har för övrigt även ur andra aspekter svårt att ta de nykterhetspolitiska synpunkterna i frågan på fullt allvar. Inkomsterna från spritbeskattningen ingår som bekant som en fast post i budgeten. Detta förhållande måste bygga på den förutsättningen, att svenska folket skall konsumera spritvaror i den omfattning som förutses i budgeten. En finansminister måste följaktligen så långt ifrån önska en nedgång i spritkonsumtionen, att han tvärtom måste känna sig oroad därav.

Finansministern höll nyss ett anförande här, vari han deklarerade att denna beskattning av spriten måste betecknas som en frivillig skatt: den som inte vill betala skatten kan avstå från bruket av sprit. Han sade att man bara behövde sänka konsumtionen med en halv liter i månaden för att jämna ut

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

den skattehöjning som föreslås. Man kan då ställa den frågan, hur det går med »hålet» i budgeten om alla följer finansministerns rekommendation?

Den deklaration som finansministern har avgivit i kammaren stämmer inte heller med hans resonemang i propositionen. Detta framskyntar klart i förslagets motivering. Där uttalas nämligen tveksamhet beträffande höjningen av tobaksskatten »med hänsyn till den känslighet i efterfrågan, som utmärker tobakskonsumtionen i allmänhet». Här är finansministern orolig för en nedgång i konsumtionen på grund av pristegringen, och han ställer sig därför tveksam till huruvida han skall acceptera skattehöjningen, men för spriten hyser han inga som helst bekymmer. Den är pålitligare som skatteobjekt, och där behöver han inte befara någon nämnvärd nedgång — alltså kan man utan risk höja priset genom ökad beskattning.

Hela detta resonemang går dåligt ihop med de nykterhetspolitiska synpunkterna på frågan. Det är ju också appenbart att om spritinkomsterna inräknas som en fast post i budgeten, är det orimligt att anlägga nykterhetssynpunkter på höjningar av spritskatten. Så länge detta förhållande består blir det också enligt min mening omöjligt för staten att driva en verkligt nykterhetsfrämjande politik.

Till sist: Finansministern höll för inte länge sedan ett föredrag i Göteborg. Enligt referat i pressen förklarade han därvid, att hans förslag i sprit-skattefrågan skulle segra, därför att de ansvarskännande riksdagsmännen skulle komma att ge sin anslutning åt det-samma. I och för sig skall jag inte säga någonting om denna tvärsäkra förutsägelse. Jag vill bara framhålla att ansvarskänslan hos riksdagsmännen tycks vara åtskilligt graderad.

Ansvarskänslan hos regeringsförslagens anhängare kan taxeras till 3 kronor 26 öre per liter. Jag vill inom parentes

gratulera finansministern till att han så lyckligt funnit det matematiskt riktiga talet för att uttrycka den hela och odelade ansvarskänslan i denna sak, nämligen 3 kronor 26 öre.

Folkpartiets ansvarskänsla är givetvis svårdefinierbar på grund av de olika ståndpunkterna, men torde röra sig om cirka 2 kronor per liter. Sju socialdemokraters ansvar kan taxeras till 1 krona 50 öre litern, och högerns till endast 1 krona. Vi kommunister stannar på nollpunkten. Vi anser nämligen att det räcker mer än väl med det nuvarande priset av 15 kronor 30 öre för det dåliga brännvin, som staten bjuder ut som tiodubbelt renat.

Vem som är mest ansvarskännande i denna sak kan för övrigt diskuteras. Finansministern inbjuder nu svenska folket till ett hejdundrande supkalas, som kostar cirka 770 miljoner, och måste naturligtvis som finansminister utgå från att alla hedervärda och lojala medborgare skall deltaga. Andra vill göra kalaset 96 miljoner kronor billigare. Det synes mig härav som om man åtminstone inte bör ta för alldeles givet att finansministern och hans anhängare är de mest ansvarskännande i denna sak.

Herr talman! Med vad jag här anfört skall jag be att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna motionen, som innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition i saken.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Det är ett märkligt förslag, som riksdagen nu skall besluta om. En kommitté håller på att utreda frågan om de indirekta skatterna, men mitt under kommitténs arbete bryts spriten och tobaken ut ur det stora ekonomiska sammanhanget. Riksdagen blir tvungen att ta ställning till en ny skattehöjning, som träder i kraft om en månad.

Som bekant drabbar de indirekta skatterna särskilt de små inkomsttagar-

Omsättnings- och utskänknings-skatt å rusdrycker m. m.

na. Det finns också en stoppgräns för beskattningen när det gäller de traditionella statsbeskattningsobjekten som sprit och tobak. Ur principiell synpunkt är de indirekta skattepålagorna en styggelse. Den enskilde medborgaren har svårt att kontrollera hur mycket han på detta sätt får betala i skatt. Ur rättvisesynpunkt bör det noga övervägas och ingående prövas innan nya konsumentskatter införes. Enligt vad jag kan finna är det endast kontrollstyrelsen som fått tillfälle att yttra sig över skrivelsen från 1952 års kommitté för indirekta skatter, vilket är anmärkningsvärt.

Departementschefen räknar med att omsättnings- och utskänknings-skatten på spritdrycker för nästa budgetår skulle ge cirka 770 miljoner kronor. Jag tror att finansministern är en dålig folkpsykolog — åtminstone när det gäller skatter. Jag opponerade mig för ett par år sedan mot finansministerns konsumtions-skatter. Det var när statsrådet Sköld experimenterade med att höja skatten på choklad från 60 till 80 procent. Detta skatteförslag bjöd finansministern mera vatten än vin. Konsumtionen sjönk nämligen med 30 procent. Det kan också hända att finansministern även denna gång dragit åt skatte-skraven för hårt, så att han inte når det statsfinansiella skattemålet för de sociala utgifterna. Med endast fyra å fem procents nedgång av spritkonsumtionen enligt departementschefens beräkningar får finansministern 30 å 35 miljoner kronor mindre i skatt än han önskar.

Den gamla satsen att brännvinet aldrig kan bli för dyrt kan säkerligen diskuteras. Skall man döma efter de protestresolutioner mot höjningen av skatten på rusdrycker, som kommit enbart från fackföreningsfolket, kan man godt tala om en kraftig opinionsyttring.

Huvudfrågan i beskattningen av rusdrycker är hur den framtida nykterhetspolitiken skall utformas. Riksdagen

får underrättelse härom först om några veckor. Man hade nog litet var i riksdagen räknat med att spritbeskattningen skulle prövas först i samband med den nya rusdryckslagstiftningen. Innan jag anslöt mig till den Kollbergska och Brandtska reservationen hade jag tänkt yrka återremiss på bevillningsutskottets betänkande och hemställa att frågan skulle dryftas i samband med nykterhetslagsstiftningen. En samordning av båda dessa förslag hade ur riksdagens synpunkt varit bättre och mera parlamentarisk. Det har inte i den tidigare diskussionen här i dag presterats någon saklig motivering varför skattefrågan inte borde avgöras i samband med rusdryckslagstiftningen. Men jag vill fråga: Hur kommer det att gå om finansministerns antaganden visar sig vara oriktiga, om försäljningen minskar med ett par miljoner liter mer än han antagit? Denna höjning har genomförts av fiskaliska skäl. Kommer man då av samma fiskaliska skäl att åter sänka priset, eller skall man komma med andra skattehöjningar?

Om spritpriserna höjdes först den 1 juli hade väl ingen ekonomisk skada skett. Hamstringsinköpen är säkerligen överdrivna, och vi har ju ransonering. Jag accepterar reservationen närmast därför, att jag tror att detta kommissförslag borde kunna godtagas av flertalet av kammarens ledamöter.

Jag håller med finansministern om att alkoholproblemet är en viktig samhällsangelägenhet. Men de alkoholskaddade individerna påverkas inte av höjda skatter. Det blir de hyggliga och måttliga konsumenterna som kommer att få medverka till att herr Skölds bottenlösa säck blir fylld.

Den springande punkten är enligt utskottet hur finansministern skall få balans i budgeten. Finansministern har fått många uppslag i den vägen. Jag har själv vid flera tillfällen bidragit med att hänvisa till olika besparingsmöjligheter. Det har visat sig att ju mer den

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

statliga expansionen tilltar, desto mer stiger statsutgifterna. I dag är det inte fråga om att ta ställning till det nykterhetspolitiska spørsmålet utan till ett fiskalt ärende. Men vi får säkerligen tillfälle att senare här i riksdagen diskutera verkningarna av detta beslut.

Om finansministern i god tid hade spejat efter besparingstillfällen hade sjukförsäkringsreformen varit finansierad och det förslag som nu ligger på riksdagens bord hade kunnat avgöras i ett större sammanhang.

Herr talman! Vi har fått uppleva att när staten pressar sina medborgare för hårt i fråga om de direkta skatterna, sjunker skattemorale avsevärt. Det är inte, som man gör gällande, enbart bland de fria näringsutövarna som man möter detta symptom, utan ett visst skattetänkande råder inom alla samhällsklasser.

Reaktionen mot spritbeskattningen blir givetvis stor, när den svenska allmänheten får upplysning om att en liter potatisbrännvin i tillverkning kostar 68 öre och en liter cellulosa-brännvin endast 18 å 20 öre, under det att priset efter den 1 april blir över 20 kronor för en liter akvavit, om regeringens och utskottets förslag vinner riksdagens bifall.

Här har i dag men även i den allmänna diskussionen framhållits vådorna av en höjd spritskatt ur laglydnads-synpunkt. Riksdagen tar på sig ett stort ansvar, om smugglingen och hembränningen tilltar med anledning av denna skattelagstiftning. Det finns få länder i världen som har så stora naturliga förutsättningar för illegal hantering i detta hänseende som Sverige. Vårt relativt gles bebyggda land med de stora skogarna och de långsträckta kusterna och skärgårdarna är ett gynnsamt operationsfält för dylik verksamhet. I Norge har man vidtagit drastiska åtgärder på detta område. De norska erfarenheterna bör vara ett observandum för oss.

Regeringen har, som jag inledningsvis antydde, överraskat riksdagen med en ny indirekt skatt. Vidare har nykterhetskommittén arbetat i nära tio år för att dra upp nya nykterhetspolitiska riktlinjer för framtiden. Men riksdagen får inte tillfälle att samtidigt ta ställning till skattehöjningen och nykterhetslagstiftningen. Det ligger mycken sanning i vad en stor socialdemokratisk tidning skrev för någon tid sedan, nämligen att detta skatteförslag är årets ojämförligt mest impopulära åtgärd från statsmakternas sida.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herrar Einar Eriksson, Brandt och Kollberg.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Regeringen tycks anse att frågan är klar. Det finns ingen på bänken här; bevillningsutskottets ärade ordförande finns inte heller här. Men herr Henriksson, som ju är ordförande i den skattekommitté, som har utrett dessa frågor, finns i kammaren. Det kan kanske ändå vara befogat att framföra några principiella synpunkter på den här frågan, särskilt som man inte kan komma ifrån det förhållandet, att såväl finansministern som bevillningsutskottets ärade ordförande i vissa avsenden tog mycket lätt på frågan.

När frågan om de höjda spritskatterna var uppe i riksdagen år 1950, hävdade bevillningsutskottet, att en höjning av spritskatten var en betänklig åtgärd. Även de indirekta skatterna hade nått en gräns, som det var farligt att överskrida, sade man 1950. Bondeförbundets ledare hr Hedlund i Rådomb förklarade då, att det var en stoppsignal för skattehöjningar över huvud. Man tycker då, att eftersom bara tre år har gått sedan dess, skulle väl bevillningsutskottets ordförande åtminstone kunna erkänna, att det också i dag är ett allvarligt problem. Man sade 1950 — herr Hedlund i Rådomb gjorde det med all rätt — att vi hade

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

nått en stoppgräns för skatterna över huvud taget. I dag säger man, att eftersom det finns ett hål att fylla, så är det klart att man får genomföra dessa skattechöjningar. Ja, det finns ett hål att fylla, men man ser ju på skatterna från mycket olika utgångspunkter.

Här förklarade herr Adolv Olsson med mycken skärpa, och även finansministern följde honom ju på den punkten, att det inte var sjukförsäkringen som förorsakade höjning av spritskatterna. Men det är bara några veckor sedan finansministern i ett tal i Göteborg sade något annat än vad han nu säger i denna kammare. Det är inte bara så, att bevillningsutskottet ändrat ståndpunkt på tre år. Även herr finansministern har i sin motivering på den korta tiden av några veckor gjort det därigenom att han nu följt herr Adolv Olssons resonemang om att höjningen av spritskatten inte hade samband med sjukförsäkringen. Men vad sade finansministern i sitt tal i Göteborg? Jo, han sade att det är givet, att den fördyring av spriten som blir nödvändig beror på att vi har fått nya utgifter genom den obligatoriska sjukförsäkringen. Därmed faller ju hela det resonemang som herr Adolv Olsson hävdade i denna kammare i dag, att det inte skulle vara sjukförsäkringen som skulle vara orsaken till skattechöjningen, utan att man behövde pengarna till andra saker. Det går inte ihop, och det är väl ändå ganska förvånansvärt, att finansministern, när han skall ge en motivering för denna skatt i denna kammare, inte tar med ett enda ord av det resonemang som han förde i Göteborg för två veckor sedan, där han klart såg detta samband.

Men om det är på det sättet, som finansminister Sköld sade i sitt tal i Göteborg, nämligen att den höjda spritskatten beror på den obligatoriska sjukförsäkringen, då kommer man ju inte ifrån den principiella frågan: Är det bara de som förtär sprit som blir

sjuka? Ja, säger en falang med bland andra folkpartisten herr Englund, det är helt naturligt, att de som förtär sprit skall betala mera till sjukförsäkringen av det skälet, att de blir mer sjuka. Herr Adolv Olsson argumenterade på ett helt annat sätt. Han sade, att det finns ingen anledning att särskilt besirra dem som förtär sprit. Men det blir ju en särskild bestraffning därigenom, att den som tar ut sin ranson på tre liter i månaden får betala 35 procent mer i skatt än den som inte gör det. Det resonemang, som herr Lundberg i Uppsala förde på den punkten, kunde inte finansministern gendriva och inte heller herr Adolv Olsson kunde göra det. Kan man bevisa, att den som förtär sprit till denna konsumtion av tre liter i månaden, är sjuk mer än nykteristen i så hög grad, att det motsvarar det merbelopp han betalar i skatt, nämligen 600 kronor om året? Detta kan man inte bevisa, och det principiella resonemang man för på denna punkt är således felaktigt.

Då införes plötsligt en helt annan norm för att motivera en höjning av spritskatten. Man säger att spritskatterna bör sättas i en viss relation till levnadskostnadsindex. Om det vore på det sättet skulle ju denna relation under de gångna åren ha varit konstant, och då borde denna relation ha bibehållits. Om 1938, 1947 eller något annat år tas till basår, visar det sig, att den relation, som även herr Henriks-son i sin utredning anser vara den riktiga, nämligen förhållandet mellan spritpriserna och levnadskostnaderna, den relationen har man inte haft tidigare. Det innebär alltså en helt godtyckligt vald norm för spritskatterna, när man försöker föra ett allmänt resonemang om att spritpriset skall stå i viss relation till den allmänna levnadskostnadsfördyringen. Det är i själva verket så, att om år 1938 tas till basår, har spriten ökat oerhört mycket mer än de allmänna levnadskostna-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

derna. Det har sålunda skett en reell prisfördyring.

För att motivera detta går man ifrån den finanspolitiska utgångspunkten och säger, som finansministern gör i sin proposition, att vi också måste lägga nykterhetspolitiska synpunkter på denna fördyring av spriten, ty om vi inte höjer spritpriserna på det sätt som här skett, när vi inte den eftersträvide verkan i nykterhetspolitiskt avseende. För att motivera detta gör finansministern en jämförelse med förhållandena i England och förhållandena i Danmark. Det är rätt egendomligt att finansministern kan uttala sig så oerhört tvärsäkert när han diskuterar den danska spritlagstiftningen. I själva verket är ju de som i Danmark diskuterar denna fråga inte alls ense om i vad mån den höga spritskatten där lett till en verklig förbättring av nykterhetsstillståndet.

Men om det vore så, som finansministern vill göra gällande, att man måste ha vissa priser på spriten för att åstadkomma ett visst mått av nykterhet, så uppställer sig denna fråga: Är det de lojala spritförbrukarna, de måttliga spritförbrukarna, som hindras från att förtära omätligt mycket sprit, om den inte blir så dyr som finansministern har föreslagit? Då visar det sig att det på den punkten inte finns några beräkningar. Man kan väl ändå inte som finansministern göra gällande, att de måttliga spritförbrukarna plötsligt skulle bli fyllerister för att spriten inte blir så dyr som nu föreslagits.

Vad kvarstår då av hela det allmänna resonemanget om att det behövs en skärpt spritbeskattning? Jo, endast den synpunkten, att staten behöver pengarna, och det är naturligtvis en viktig synpunkt. Vi har emellertid inte på något sätt fått några fasta hållpunkter för den meningen, att en måttlig spritförbrukare skall betala så mycket för att främst betala sjukförsäkringen.

Men det föreligger en annan orättvisa, en påtaglig orättvisa, och den gör sig gällande i fråga om utskänkningsskatten. Den motion om utskänkningsskatten, som framförts av bl. a. mig, visar att regeringens förslag skulle innebära en fördyring på vissa varor av icke mindre än 20 kronor per liter. Den skall för fin konjak utgöra 14 kronor i utskänkningsskatt och för annan konjak 22 kronor. Då resonerar man som finansministern gjort i ett anförande här i dag, att det där är väl inte så farligt; den som förtär sprit kan väl alltid avstå från två liter om året och därigenom slippa denna fördyring av varan. Men med det resonemanget kommer man ju fram till att vi kan höja spritskatten så mycket, att vederbörande praktiskt taget måste avstå från nästan all spritkonsumtion. Nu frågar man sig: Är det verkligen rimligt att man gör en liter konjak 22 kronor dyrare och gör det av nykterhetspolitiska skäl? Kan man påstå, att de människor som dricker konjak utgör en sådan belastning på nykterhetsvården, att det är alldeles rimligt att vi vidtar denna väldiga höjning? Innebär inte detta ett system som dirigerar människorna så steg för steg, att de nödgas övergå till att ta ut all sin sprit i form av renat brännvin? Skall alla våra restauranger bli folkrestauranger till följd av en prispolitik, som innebär att ganska små inkomstagare inte har någon möjlighet att betala det pris, som ett glas konjak eller likör kostar på restaurangerna.

Hur än nödvändigheten av att få in pengar till statskassan bedöms kan jag inte komma ifrån att de utskänkningspriser som här föreslås, den oerhörda höjningen av utskänkningsskatten exempelvis på konjak till tre gånger så mycket som nu, innebär en utomordentlig diskriminering av lojala spritförbrukare. Bland annat av dessa skäl, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som till detta

Omsättnings- och utskänningsskatt å rusdrycker m. m.

betänkande fogats av herrar Velander och Nilsson i Svalöv.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Innan jag går in på den reservation, som jag har fogat till detta utskottsbetänkande och som är mitt egentliga ärende att framträda här, skall jag be att få göra några allmänna reflexioner i den föreliggande frågan.

Här har under debatten framförts väsentligen tre motiv för den höjning av spritskatterna som vi nu behandlar. Det första är att penningvärdeförändringen gjort en prishöjning motiverad, det andra är att statsfinansiella skäl tvingar oss att skaffa fram medel för att få budgeten finansierad, medan det tredje skulle vara rent nykterhetspolitiskt; höjda spritpriser skulle hålla konsumtionen tillbaka.

Det första motivet vill jag för min del inte tillmäta den betydelse, som man i debatten tillmätt detsamma. Jag tror att det är något orimligt att anlägga strängt prismässiga och penningpolitiska synpunkter eller penningvärdeförändringssynpunkter på en vara, som är så abnormt högt beskattad som spritdryckerna. Däremot måste man enligt mitt sätt att se tillmäta det statsfinansiella skälet en avgörande betydelse. Det går inte att avfärda kravet på en balanserad budget i en högkonjunktur så lätt, att man bara yrkar avslag på de skattehöjningar som avses skola främja en sådan sak.

Då jag, ehuru med tvekan, har avslutit mig till denna skattehöjning, har detta skett väsentligt på grund av att jag ansett mig förpliktad att medverka till den balansering av budgeten, som jag finner ofrånkomlig.

Den tredje synpunkten, den nykterhetspolitiska, tror jag har mycket stor bärkraft. Det är väl ingen tvekan om att de höga spritpriserna, i kombination med ransoneringssystemet, har varit den kraft som under de sista 20 till 30 åren hållit spritkonsumtionen till-

baka. Även det skälet har emellertid en begränsad räckvidd; jag skulle för min del vilja säga, att det har bärighet så långt de höjningar, vi kommer att besluta, av den allmänna opinionen uppfattas såsom skäliga. Man kan väl säga, att den allmänna opinionen vid tidigare tillfällen har funnit sig i de prishöjningar som företagits. Man har visserligen kunnat iakttä en liten krusning på ytan, men i det stora hela har människorna accepterat åtgärderna och funnit det riktigt att skattehöjningarna vidtagits. Jag har emellertid en stark känsla av att vi nu stöter på en allmän opposition ute bland folket, vilken i mycket stor omfattning är artskild från de opinionsströmningar, som tidigare förnummits. Det har förmärkts en beklaglig hetsighet i debatten, och opinionen har funnit höjningarna på spritskatterna oskäliga och orättvisa. Jag vill emellertid inte tillmäta dessa opinionsyttringar så stor betydelse, att vi för den skull bör hesitera inför de föreslagna prishöjningarna, men jag tror att vi nu kommit till en sådan höjd i fråga om spritpriserna, att det kan vara en allvarlig sak att gå vidare.

Jag tror också att det nu är alla skäl att rikta ett varningens ord till dem, som hyser den uppfattningen, att sedan vi väl har avskaffat motboken, är nästa steg ännu högre spritpriser. Jag hälsar med synnerlig tillfredsställelse att regeringen i sin kommuniké om den planerade nykterhetslagstiftningen bestämt sagt ifrån, att det icke skall förekomma någon högre spritbeskattning såsom kompensation för den fria spriten. Jag är nämligen fast övertygad om att en ytterligare fördyring av spriten skulle komma att mötas av en så stark opinion ute bland folket, att åtgärden skulle kunna få ganska allvarliga följder.

Jag skall inte heller underlåta att nämna, att det kommer att bli en frågeställning av utomordentlig vikt, huruvida vi kan avskaffa det nuvarande restriktionssystemet, när vi vet att vi

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

inte kan använda oss av den spärr, som de högre spritpriserna utgör. Det kan länkas att vi måste överväga huruvida det under sådana omständigheter kan vara tillrådligt att bryta ned vårt nuvarande ransoneringsystem. Det är emellertid en fråga, som vi får pröva i annat sammanhang, och därför har jag här endast berört den i förbigående.

Vidare tillåter jag mig att säga några ord om två saker, som anses stå i nära samband med den höjning av spritpriserna, som vi sannolikt i dag kommer att med ganska stor majoritet besluta, nämligen smuggling och hembränning. Jag vill inte på något sätt förringa riskerna därvidlag, men jag vill å andra sidan mycket starkt understryka att vi väl allesamman vill medverka till att dessa följdföreteelser inte vinner ökad spridning. Det är då av utomordentlig vikt att vi inte genom några som helst yttranden ger hemul åt den uppfattningen, att därför att vi i laga ordning höjer spritskatterna, kan det vara på något sätt ursäktligt att tillgripa en rent olaglig rusdryckstrafik. Jag tror det är av vikt att klart och tydligt säga ifrån på den punkten.

Vidare vill jag säga några ord om den reservation, som jag har avgivit till förevarande utskottsbetänkande. Finansministern har här redan avfärdat reservationen på ett sätt, som jag inte finner tillfredsställande. Han varnade för de locktoner, som jag till äventyrs skulle komma att uppstamma till förmån för reservationen genom att hänvisa till att den utskänkningssprit som försäljes och konsumeras skulle vara den ur nykterhets- och ordningssynpunkt farligaste. Jag tror att finansministern där gjorde det alltför lätt för sig. Man kan nämligen mycket väl vända på hela resonemanget och säga, att på grund av den stora prisklyftan mellan utskänkings- och utminuterings-sprit är det mycket möjligt att just de nykterhets- och ordningsförseelser som tillskrives restaurangspriten är en följd

av att gästerna, innan de anländer till restaurangen, har lagt en god grund till sin berusning genom att inmundiga den billigare utminuterings-spriten. I statistiken redovisas nämligen endast att en person uppger sig ha blivit berusad på en viss restaurang, men det kommer aldrig fram var den verkliga grunden till berusningen ligger. Jag tror därför att det är ett i högsta grad orättvist omdöme som drages ur den statistik som finns på detta område.

I övrigt vill jag som motivering för min reservation anföra, att på grund av den väldiga prisklyftan mellan utminuterings- och utskänkningssprit har det blivit allt vanligare att slutna sällskap ordnar med stora tillställningar i festvåningar i enskild ägo, på vilka fester utminuterings-sprit medföres och förtäres av gästerna utan all kontroll. Detta sker sålunda på tider och i lokaler, som annars inte skulle komma i fråga för spritutskänkning. Jag ifrågasätter, huruvida detta ur nykterhets-synpunkt på något sätt kan vara tillfredsställande. Jag medger att den pris-sänkning jag föreslår inte är tillräcklig för att avhjälpa missförhållandet, men det är alldeles nödvändigt att frågan aktualiseras och beaktas, och alldeles särskilt betydelsefullt blir det, om man släpper spriten fri. Upphävs motbokssystemet blir lockelsen synnerligen stor att anordna egna tillställningar, där utminuterings-sprit, som är mycket billigare än utskänkningsspriten på en restaurang, kommer att förtäras.

Jag vill också påpeka, att det blir en utomordentlig frestelse för vissa mindre nogräknade restauratörer, därest spriten skulle bli fri, att i utskänkningen just tillhandahålla gästerna utminuterings-sprit till de högre utskänkingspriserna. Det är en frestelse som det kommer att bli mycket svårt för en del svaga själar att stå emot. Detta har uppmärksamrats även i våra grannländer. I Finland och i Norge är prisskillnaden mellan utminuterings-sprit och utskänk-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

ningssprit allenast 44 procent, medan vi i vårt land laborerar med en prisskillnad på inte mindre än 85 procent.

Jag anser sålunda, att det här inte är fråga om några restaurangintressen — restaurangerna har intet intresse av hur höga spritpriserna är, ty deras ersättning utgår efter helt andra grunder — utan det är ett rent ordnings- och nykterhetsintresse att denna klyfta minskas. Frågan om att genomföra samma prissänkning har varit föremål för övervägande i nykterhetskommittén, men där kom man inte fram till något resultat. Jag hoppas emellertid att frågan, även om det blir avslag i dag, skall beaktas när den stora nykterhetsreformen genomföres, och jag har därför ansett det vara av vikt att problemet redan nu ställts under debatt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan utom vad angår § 5, där jag yrkar bifall till den reservation, som är betecknad med III.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! Efter den hittills förda debatten skulle jag vilja göra ett par konstateranden.

För det första är det värt att notera, att ingen har funnit anledning att i diskussionen ta upp den del av skattehöjningen, som gäller tobaksvarorna. Det är uppenbart, att detta avsnitt betraktas såsom ett mindre aktuellt och mindre brännbart stoff än de föreslagna höjningarna av spritskatten, även av dem som anmäler principiellt avvikande meningar om indirekt beskattning över huvud taget.

För det andra bör noteras, att inte heller någon hittills velat träda upp och försvara det förslag till en utvidgning av skatteområdet, som motionsvis förts fram, nämligen att man för tillgodoseende av så kallade rättvisesynpunkter i samband med spritskattehöjningen också skulle höja beskattningen

på läskedrycker. Debatten har alltså kommit att begränsas till frågan: Skall spritskattehöjningen genomföras, och om den skall genomföras, med vilket belopp skall det i så fall ske?

Om det inledande anförande, som herr Lundberg höll, skall jag inte säga annat än att det väl får betraktas som ett intressant inlägg i diskussionen om avvägningen av skatterna. Jag tror att jag får stanna vid det omdömet, ty herr Lundbergs synpunkter har ju inte mycket med verklighetsgrunden för dagen att göra. Vi vet ju alla, att det inte är möjligt att följa den väg för finansiering av de utgifter som staten nu har, vilken herr Lundberg har anvisat.

Som diskussionens huvudfråga kvarstår alltså vilken storlek höjningen av spritbeskattningen skall ha, och jag skall be att få anknyta till detta.

Jag vill först i anledning av vad herr Braconier sade här framhålla, att även herr Braconier tydligen är inställd på att det skall bli en höjning. Det finns alltså inte så stor överensstämmelse mellan den argumentering, som herr Braconier för, och den inställning, som han deklarerar i sitt ställda yrkande. Herr Braconier har talat om den höga spritbeskattningen, och herr Braconier har talat om orättvisan i spritbeskattningen. Detta skulle ju då konsekvent leda till att herr Braconier yrkade avslag på hela förslaget. Man kan alltså ha anledning att till herr Braconier ställa frågan: Varför yrkar inte herr Braconier avstånd från hela frågan, om det är så att han i grunden har den inställningen, att spritbeskattningen nått en gräns, över vilken den inte får gå, därför att trycket redan nu är för hårt?

Herr Braconier ställde intet avslagsyrkande, uppenbarligen därför att herr Braconier, i likhet med dem som företräder bevillningsutskottets majoritet, anser att det med hänsyn till statens inkomstbehov behöver ske en höjning av spritbeskattningen. Det är bara det,

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

att våra motiv är något olika. Vi säger att det är nödvändigt med en förhöjning av spritskatten därför att man skall täcka beslutade utgifter på olika områden. Herr Braconier motiverar sin höjning med att han vill sänka skatten på andra områden.

När herr Braconier något moraliserar över den ståndpunkt som utskottsmajoriteten intar, kan jag inte underlåta att ställa mig frågan: Är det orimligare att vi föreslår en skattehöjning med 3 kronor under motivering, att det belopp man då får behövs för att täcka för medborgarna nödvändiga utgifter på olika områden, än att herr Braconier och högern föreslår en höjning med en krona för att exempelvis möjliggöra kvarlätenskapsskattens avskaffande? Är inte detta ett anstötligare argument för en höjning av spritskatten, även om höjningen blir mindre, än det argument som majoriteten använder, att pengarna behövs för att täcka utgifter på olika områden som staten tidigare har åtagit sig? Mer skall jag inte säga om herr Braconiers argumentering.

Herr Brandt har framträtt såsom företrädare för det förslag, som väl får lov att betecknas som huvudalternativet till majoritetens förslag. Herr Brandt framhöll i sitt senaste inlägg, där han yrkade bifall till reservationen, att man borde gå på den därför att den bars upp av sakliga skäl; det var ett sakligt förslag. Om det förhåller sig på det sättet tillåter jag mig säga, att då har detta i varje fall inte framhållits i den argumentering herr Brandt hittills fört i detta förslag.

Herr Brandt säger i ett av sina anföranden följande. 1952 års skattekommitté har motiverat sitt förslag i första hand med de ökade levnadskostnaderna och penningvärdets försämring. Detta är fel. Det har inte utgjort motivet. Skattekommittén har, på samma sätt som senare finansministern och nu bevillningsutskottets majoritet, motiverat sitt förslag i första hand med hänvisning till att det finns ett behov av

ökade inkomster för staten. Skattekommittén har därutöver sagt att den finner höjning enligt det framlagda förslaget motiverad med hänsyn till den utveckling i fråga om levnadskostnader och löner, som vi har genomgått sedan spritprisfrågan senast prövades, d. v. s. hösten 1950. Märk väl, att vi har funnit att denna utveckling försvarar en höjning, men den motiverar den icke, det är behovet av inkomster som motiverar höjningen.

Vidare har den frågan diskuterats, vilken tidpunkt man skulle välja som bas, när man gör jämförelser rörande levnadskostnads- och löneutvecklingen. Herr Brandt har polemiserat emot den tidpunkt som man ifrån kommitténs sida har använt. Han har framhållit att resultatet därav icke skulle stämma överens med verkligheten.

Låt mig då erinra om att frågan om spritprisets avvägning senast prövades på hösten 1950; den proposition som framlades i frågan är daterad 1 oktober 1950. Förberedelserna ligger tydligen ytterligare något längre tillbaka i tiden. Vi hade vid det tillfället ett levnadskostnadsläge på 168 — jag utgår ifrån socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Vi hade vid den tidpunkten, då höjningen trädde i kraft, ett indextal på 171; nu har vi ett indextal på 212. Utvecklingen visar alltså obestriddligen, att det sedan den tidpunkt, då frågan senast behandlades, har skett en ökning av levnadskostnaderna som ligger vid ungefär 25 procent. Herrar Brandt och Kollberg kan inte komma ifrån detta på annat sätt än genom att — såsom finansministern tidigare påpekat — flytta fram hela frågan ett halvår i tiden och gå på det levnadskostnadsindex som gällde i slutet av mars 1951. Endast om man gör en sådan manipulation kan man komma fram till det resultat som är redovisat i reservationen. Man må tycka vad man vill härom, men att framhålla den metoden som särskilt saklig förefaller mig egendomligt.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Detta är ändå bara ett försvar för ståndpunkten, att även om man nu, på grund av att staten behöver ökade inkomster, höjer med dessa 3 kronor, betyder detta icke en realförhöjning av priset i förhållande till det som riksdagen nära nog enhälligt beslöt hösten 1950. Det är icke någon realförhöjning, det kan man inte göra gällande om man vill argumentera på ett sakligt sätt.

Till sist, herr talman, skall jag bara be att få säga ett par ord om utskänkningskatten. Här har föreslagits, att man skulle gå på en mindre förhöjning än den föreslagna, när det gäller detta avsnitt av problemet. Jag kan inte finna några särskilda motiv som skulle tala för att man begränsade höjningen av spritdryckspriset just när det gäller utskänkningspriset. Man får väl ändå komma ihåg, att om det är någon del av spritkonsumtionen som har en klar lyxkaraktär, är det väl framför allt den konsumtion som äger rum på restaurangerna. Man kan väl utan vidare säga, att det där finns en betydligt större bärkraft hos konsumenterna än i de fall där spriten hämtas på utminuteringsställena. Detta är ju ett skäl till att man inte skall låta utskänkningspriset komma lindrigare undan än den sprit som utminuteras på vanligt sätt. Herr Braconier säger, att om man nu följer det föreliggande förslaget, så kommer man upp till priser, som skulle göra det omöjligt för de små inkomsttagarna att förtära dryckerna på restaurang. Han nämnde i detta sammanhang, att höjningen av utskänkningskatten i ett visst fall skulle vara 22 kronor. Ja, herr Braconier, jag tror inte att man behöver göra skillnaden så stor, när det gäller de små inkomsttagarnas konsumtion. Denna höjning gäller nämligen en konjak, som nu har ett utminuteringspris på 65 kronor. Och det är väl inte sagt, att den konjaken ingår i de små inkomsttagarnas konsumtionsvanor.

När det gäller utskänkningskatten på de vanligast förekommande dryckerna, även på eau de vie, kommer den

att hålla sig inom betydligt snävare gränser. Och jämför jag de förslag, som här framförts, å ena sidan från utskottet och å andra sidan ifrån reservanten herr Sundström, kommer jag fram till att när det gäller de vanliga dryckerna kan det röra sig om en skillnad, som utgör en femöring eller en tioöring per glas. Det kan väl inte sägas, att denna skillnad är av sådant slag, att det skulle föra med sig några egentliga olägenheter, om man följer utskottets förslag.

Herr talman! Varken på denna punkt eller på någon annan punkt finner jag det motiverat att yrka annat än bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle:

Herr talman! När ordföranden i kommittén för de indirekta skatterna skulle motivera den tredubbla stegring, som föreslagits i vad gäller utskänkningskatten på vissa sorter av spritdrycker, sade han, att det är väl ändå ingen som tror, att de små inkomsttagarna förtär sådana spritdrycker. Han gjorde till yttermera visso gällande att det förhållandet, att drycken intas på restaurang, gör att den får en viss lyxkaraktär. Jag kan inte anse att detta är ett rimligt ståndpunktstagande. Jag anser att en människa, oberoende av om hon har små inkomster eller inte, skall ha rätt att gå på restaurang och även dricka en konjak och att den drycken inte skall kosta så mycket, att det innebär ett rent diskriminerande av sådana dryckesvanor. Varför skall en människa inte kunna få en konjak till ett rimligt pris? På den punkten föreligger det en mycket väsentlig skillnad mellan herr Henrikssons resonemang och mitt. Han betraktar nämligen förfärandet av sprit på restaurang som en lyx, som skall beskattas på ett mycket kraftigt sätt. Det anser jag vara orättvist.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Så säger herr Henriksson: Men högern har ju också föreslagit höjd spritbeskattning. Man får väl dock ta en viss hänsyn till hur hög denna skatteskärpning är. Det har i min motion påvisats att den föreslagna beskattningen är en orimlig beskattning. Jag har sökt visa upp, att den relation mellan levnadskostnadsförändringen och spritpriserna, som herr Henriksson i sin utredning anser vara riktig, är godtycklig, ty tar man upp andra basår, t. ex. 1938 och 1947 eller nästan vilket annat år som helst, föreligger inte denna relation.

Sedan drar man in de nykterhetspolitiska synpunkterna och gör gällande, att vi måste ha just ett sådant högt spritpris, ty annars skulle vi inte kunna få den nykterhet i landet som vi skulle vilja ha. I detta sammanhang hänvisar man till Danmark och England. Då ställer jag frågan: Om det resonemanget vore riktigt, behövde man aldrig i Norge resonera om den möjligheten, att spritskatten kan vara så hög, att man kan tvingas att sänka den därför att hembränning eller lönnbränning äger rum. Det är väl inte bara de stora inkomstagarna, som gör sig skyldiga till hem- eller lönnbränning; denna är väl ett utslag av det förhållandet, att de människor, som drabbas av dessa höga skatter, anser skatten vara orättvis. I ännu större utsträckning måste väl utskänkningskatten vara orättfärdig.

När sedan herr Henriksson kommer in på allmänna budgetresonemang och säger, att högern tänker använda dessa pengar till kvarlåtenskapsskattens avskaffande, så strider detta helt mot det resonemang som herr Adolv Olsson framförde, att man inte kan resonera som om dessa pengar användes till speciella ändamål. Den frågan kommer herr Hjalmarson att ta upp i sitt anförande.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad

herr Henriksson sade vill jag återkomma till den omtalade beräkningen. Han säger att vår beräkning skulle bygga på icke saklig grund. Det är klart att man här kan diskutera hur länge som helst. Herr Henriksson utgår ifrån ett levnadskostnadsindex på 171, medan det nu utgör 212, men han säger att vår beräkning, som utgår ifrån talet 188, satt i relation till det nu gällande talet 212, inte är den rätta. Jag behöver inte upprepa vad jag har sagt på den punkten, att kontrollstyrelsen beräknade skattehöjningen bland annat med hänsyn till den allmänna prisnivåhöjning som skulle komma att inträffa år 1951. Eftersom man alltså har räknat in denna höjning i den nya skattehöjningen är det väl rimligt att räkna på det sätt som vi gör, men, herr talman, det återstår för herr Henriksson att förklara varför kontrollstyrelsen och finansminister Sköld år 1950 har förordat ett alternativ som gav mindre intäkter än som skulle behövas, trots att finansministern — det kan herr Henriksson läsa på sidorna 16 och 17 i proposition nr 255 år 1950 — erinrade om kommande svåra ekonomiska påfrestningar på den samhällsekonomiska balansen. Här hade vi ju en prisvåg från utlandet. Man skulle släppa loss lönerörelserna, och det var, som finansministern sade, en allmän tendens till en inflationistisk utveckling. Trots detta stannade man vid det lägre alternativet.

Till slut vill jag erinra om att 1952 års kommitté — den Henrikssonska kommittén — föreslog en höjning med fyra kronor. Den hade ju då exakta beräkningar, enligt vilka penningvärdesförsämringen motiverade detta, men när finansministern sedan behöver mindre pengar — 96 miljoner kronor — då går det an att få en ökning med tre kronor i stället, och även det tycks stämma med penningvärdesförsämringen. Jag tror således att vi är lika gott på den säkra sidan som 1952 års kommitté och finansministern är.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

Jag vill fråga herr Henriksson, om han kan säga att utvecklingen nu blir precis den som han hävdar beträffande inkomsterna av spritförsäljningen. Det är ju det som jag har försökt att med hänsyn till tidigare utveckling påvisa, att det har varit ett ständigt överskott varje år i förhållande till de beräknade inkomsterna. Vi har anledning att säga att den lilla brist, som ett bifall till vårt förslag skulle leda till, ligger inom felmarginalen.

Jag har alltså velat tillbakavisa herr Henrikssons påstående, att vår beräkning skulle vara mindre saklig än kommitténs.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt försöker nu konstruera fram en motsatsställning i bedömningen av utvecklingen bakåt, utvecklingen såsom den har tett sig från det att kommittén lämnade sitt förslag till dess att propositionen avgavs. Låt mig då än en gång upprepa vad jag tidigare har sagt, att levnadskostnaderna från hösten 1950 till nu har stigit med 25 procent. Kommittén har sagt, att om man höjer spritpriset med fyra kronor, ryms den höjningen inom denna utveckling. Finansministern har funnit att man icke behöver denna höjning med fyra kronor för att täcka de utgifter som staten har; det räcker med tre kronor. Följaktligen föreslår han tre kronors höjning. Det innebär en höjning med 19 procent. Det är klart att denna höjning ryms ännu bättre inom utvecklingen, eftersom man har en marginal på sex procent, i det att man inte tar ut lika mycket i prishöjning som levnadskostnaderna har stigit. Man får med andra ord, som finansministern i förmiddags sade, en realsänkning av priset, men därifrån till att acceptera herr Brandts resonemang, att levnadskostnadernas utveckling under denna tid har stannat vid 12,8 procent, är det ett långt steg. Det är en orimlig ståndpunkt, eftersom Ni för att komma fram

till den måste flytta Er utgångspunkt fram i tiden till slutet av mars 1951, en tidpunkt som inte har samband med det beslut om höjda spritskatter som fattades hösten 1950.

Vad beträffar kontrollstyrelsens resonemang på hösten 1950, att man då inte behövde gå längre, har ju finansministern redan klarat upp den saken för herr Brandt genom att påpeka, att man då hade att utgå ifrån en realförhöjning av priset och att man fördenskull inte ville gå längre vid det tillfället.

När herr Braconier plockade fram olägenheterna med att följa utskottsmajoriteten i fråga om utskänkningskatten, valde han att ta fram sådana sorter som man har låg konsumtion av, men samtidigt ville han göra gällande, att just dessa sorter skulle spela en större roll för människorna. För dessa sorter, som nu kostar upp till 65 kronor, kommer naturligtvis prisökningen genom den procentuella höjningen upp i ett högre tal, men när det rör sig om de normala förbrukningssorterna — även de på utskänkningsställena normala — får ju inte höjningen av utskänkningskatten några ur herr Braconiers synpunkt förödande verkningar. Det rör sig om mycket måttliga förändringar, vilka bara åstadkommer samma relation mellan utskänknings- och utminuterings- som för närvarande gäller.

När herr Braconier nu argumenterar emot mig för att jag gör gällande att högerns förslag innebär, att man höjer spritskatten för att ta bort kvarlåtenskapsskatten, åberopar han herr Olssons i Gävle ord, att inkomsterna av spritskatten inte skall placeras på något särskilt håll. Skulle herr Braconier vilja lägga märke till detta, så att vi slipper att i fortsättningen höra detta tal om att de som super skall finansiera sjukförsäkringsreformen, så tror jag att vi har vunnit något med diskussionen.

Herr BRACONIER (h) kort genmäle:
Herr talman! När jag sammankopp-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

lade frågan om sjukförsäkringsreformen med de höga spritskatterna påvisade jag, att finansministern i ett tal i Göteborg för några veckor sedan hade gjort denna sammankoppling. I dag säger bevillningsutskottets ordförande och finansministern, att det inte finns någon sådan sammankoppling. Jag anser att det är två helt motstridande ståndpunkter som på detta sätt framförs.

I fråga om utskänkningskatten påstår herr Henriksson att det är så få människor som, när de går på restaurang, förtär denna likör och konjak som det är fråga om. Ja, även om det vore få så borde det vara tillåtet för alla människor, även utan att ha stora inkomster, att gå på restaurang och förtära dessa varor utan att beskattningen skall vara sådan att de praktiskt taget hindras att dricka dem. Oberoende av om det är många eller få som drabbas av detta, anser jag det vara en orättvisa, och orättvisan blir ju, som statsministern många gånger har sagt i repliker här i kammaren, inte mindre därför att den kanske inte drabbar så många. Är det en orättvisa så är det det även om den kanske inte drabbar det stora flertalet.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Det är ju inte underligt att meningarna bryter sig här i dag i en fråga, där man av naturliga skäl delar upp sig tvärs över partigränserna. Jag har dock i dag lagt märke till en sak som man kan glädja sig åt: att även en ekonomisk debatt kan få en fläkt av idédebatt över sig. Vi försöker visserligen intala oss själva och varandra att det i första hand gäller att skaffa ett visst antal miljoner till statskassan. Sakligt sett är det också så. Men debatten skulle nog ändå inte ha fått på långt när denna geist och fläkt och stundtals lidelse över sig om det inte hade gällt idéer och ideal.

Jag tror att vi alla här är medvetna om att vi rör vid en stor social fråga,

en av de största och allvarligaste i vårt samhälle, i viss mån en av vårt folks ödesfrågor. Spritskattefrågan är ju bara en detalj i detta problemkomplex. Jag skulle gärna vilja medverka till att vi kunde se nyktert även på den detaljen och inte överdimensionera den eller föröda vår kraft på de relativt små differenser, som här föreligger.

Jag måste, i likhet med de flesta som talat här, anlägga en dubbel synpunkt på denna fråga. Såvitt jag kan erinra mig har nämligen ingen av talarna hittills renodlat vare sig skattesynpunkten eller den nykterhetspolitiska synpunkten. Dessa båda är så sammanvävda med varandra, att man inte kan särskilja dem.

Jag har varit med om att i Sveriges nykterhetsvänners landsförbunds styrelse och vid dess landsmöte godta nykterhetskommitténs förslag att ta bort motboken och att göra detta utan att som kompensation samtidigt höja skatterna. Personligen är jag inte så doktrinär på den punkten utan skulle också kunnat godta en lösning av de båda problemen samtidigt. Det är väl närmast av praktiska skäl som man har skilt på dem. Detta betyder nu inte att vi inom den organiserade nykterhetsrörelsen avsågt oss rätten att begagna beskattningen även som ett nykterhetspolitiskt instrument när statsfinansiella skäl till högre beskattning föreligger. Men det betyder att vi anser restriktionssystemets avskaffande — så mycket kan jag få föregripa nästa stora debatt — som en nödvändig operation och en tillräckligt stor vinst även utan att den ovillkorligen knyts samman med en skattechöjning. Var och en begrep väl för övrigt redan på ett tidigt stadium att en höjning av spritskatten ungefär i nivå med andra prishöjningar förr eller senare skulle komma, vår bön för utan.

Nu är det visserligen aldrig lätt att uppmobilisera någon större hänförelse för skattechöjningar. Det skulle vara be-

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

tydligt roligare att få tala om skattesänkning. Den dagen kommer väl också, men då får vi nog börja med andra och viktigare skattelättnader än att sänka skatten på en så pass umbärlig och socialt skadlig vara som alkoholen. Enigheten om den saken tycks redan nu vara så stor i Sveriges riksdag att ingen i samband med denna proposition föreslagit en sänkning av de onekligen höga spritpriserna. Inte ens min partikamrat på stockholmsbanken, herr Martin Larsson, eller herr Lundberg i Uppsala, som båda ömmar för alkoholisternas hustror och barn, har vågat föreslå en direkt skattesänkning. Jag tvivlar inte på att deras resonemang bygger på en ärlig övertygelse och verkligt socialt patos — vad herr Lundberg beträffar nästan i stil med hans stora jaktvårdsinlägg här vid något tidigare tillfälle — men resonemanget kan vara lika verklighetsfrämmande för det. De verkliga spritmissbrukarna, de vars alkoholkonsumtion betyder ett verkligt avbräck för deras familjer och hindrar dem från att fullgöra sina försörjningsplikter, de har i regel ingen möjlighet att köpa systembolagssprit till vare sig 15:30 eller 17:75 per liter. För dem kostar den redan nu 20 kronor »halvpannan» eller mer. Det är den legala systembolags-spriten vi prissätter i dag, och den blir även om detta förslag godkänns i alla fall ungefär 23 kronor billigare per liter än den mycket lättåtkomliga spriten på svarta börsen. Att råda bot på *det* eländet, herrar Lundberg och Larsson, vore en verklig hjälp för alkoholisthustrurna och de minst 75 000 barn, som i detta land växer upp i alkoholisthem. Men denna lilla skattehöjning drabbar nog i största utsträckning de mestadels sköt-samma måttlighetsförbrukarna. Att den inte är tilltagen i överkant har omvittnats av många sakliga instanser.

Varför skall man då över huvud taget från den organiserade nykterhetsrörelsens sida hålla så hårt på de relativt höga spritskatterna? Ja, somliga påstår 5 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 7.*

att nykterhetsfolket gärna ser, att man stipulerar höga skattesatser för varor som de inte behöver betala själva. Den anmärkningen tar vi med ro. Nykterhetsfolket borde ju i så fall inte genom ett så ivrigt propaganda-, upplysnings- och omvändelsearbete som det, som nu pågår bland alkoholförbrukarna, verka för att denna skara av skattebetalare minskas. Jag skulle alltså tro att den organiserade nykterhetsrörelsen i Sverige förtjänar ett bättre betyg.

Sedan menar somliga — och det är säkerligen ofta en äkta moralisk indignation som då kommer till uttryck — att staten huggar för sig oskäligen vinster på varor, som olyckliga människor på grund av sitt sjukliga alkoholbegär måste skaffa sig vad det än kostar dem. Det ligger onekligen någonting i den anmärkningen, men jag skulle nog vilja fritaga samhället från misstanken att medvetet ockra på dessa olyckliga. Staten kan vara en rovriddare, och sprithanteringen hör verkligen inte till våra mest hedersamma affärer, men riktigt så cyniskt tror jag inte att någon resonerar. Nej, det är två andra skäl som är mera avgörande, när man biträder förslaget om en relativt hög spritbeskattning — jag säger relativt, ty det finns en gräns också härvidlag. Det ena är att spriten vållar samhället så stora skador, både socialt och ekonomiskt, att det är förklarligt om staten skattevägen vill ta in åtminstone en del av omkostnaderna för direkta skadeverkningar; det hela får nog ändå sägas vara en dålig affär. Men detta motiv får inte vara det avgörande, ty samhället måste under alla omständigheter ta hand om dessa olyckliga människor. Det finns ett annat skäl som är viktigare och rikttigare, och det var närmast detta jag skulle vilja här understryka.

Det är en allmän nationalekonomisk regel att ett höjt pris medför minskad efterfrågan. Visserligen har det sagts, kanske mera på skämt än allvar, att spriten aldrig kan bli för dyr, men er-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

farenheten visar att prishöjningar på spriten alltid medför konsumtionsminskning. Folk använder även i detta sammanhang sitt sunda förnuft. Den erfarenheten har man gjort i varje land, och jag vet knappast något som står mera oemotsagt än denna statistiskt underbyggda erfarenhet, att höga spritpriser verkar konsumtionshämmande.

Man gör då den invändningen att höga spritpriser medför biverkningar, låt oss säga av den art som herr Bracconier nyss pekade på, då han talade om hembränning och smuggling och därvid anförde Norge som exempel. Det ligger utan tvekan något i detta, men de norska meddelandena om den fantastiska hembränningen och smugglingen och deras samband med de höga spritpriserna har ju nu korrigerats åtskilligt från norskt håll. Det har påvisats att sambandet ingalunda är så självklart som man i vissa sammanhang här i Sverige och naturligtvis även i Norge har velat göra gällande. Det lär snarare förhålla sig på det sättet, att man i Norge i det närmaste upphört att med lagliga medel bekämpa hembränningen. Den officiella statistiken säger, att medan år 1938 1 135 personer i Norge dömdes för hembränning, var år 1952 antalet nere i 309. Vid första anblicken verkar det ju av dessa siffror, som om de höga spritpriserna tagit död på hembränningen. Så väl är det naturligtvis inte, utan det lär snarare vara så, att polisen i stor utsträckning upphört att beivra hembränning. Det är ju en sak som norrmännen får klara upp själva, sedan uppmärksamheten nu har riktats därpå. Jag tror emellertid bättre om svenska folket än att jag vill förutsätta, att man för att tjäna några fattiga kronor per liter skulle vilja ge sig in på någonting så ohederligt som smuggling och hembränning.

På tal om detta hörde jag i dag att priset på svarta börsen här i Stockholm nu är på uppgående och lär pendla mellan 50 och 55 kronor per liter, vil-

ket väl får tolkas så, att försäljarna gripits av panik inför ransoneringens snara avskaffande här i landet och nu försöker ordna litet för sin pensionering! Jag tror att lönnbränningen och smugglingen kommer att löna sig lika litet.

Jag vill gärna säga rent ut att jag anser varje minskning av alkoholkonsumtionen som ett framsteg för folkhälsan och det allmänna tillståndet här i landet och att det alltså är en fullt legitim strävan av dem, som vill vårt folks välfärd, att på allt sätt medverka till att konsumtionen begränsas. Och är man övertygad om att spritskatten bidrar till en sådan begränsning, även om det sker i relativt ringa utsträckning, varför skall man då inte använda sig därav? I all synnerhet tycker jag att vi här i Sverige har anledning se allvarligt på frågan, när vi märker att alkoholseden i vårt land är på marsch in i nya socialgrupper och ständigt yngre åldersgrupper. Jag vet ganska väl vad jag härvidlag talar om, efter mer än 30 års erfarenhet av alkoholistvård och socialt arbete, de senaste åren bland annat som ordförande i en alkoholistanstalts styrelse. Vårt land har för närvarande den största spritkonsumtionen i världen, 6,1 liter per år och invånare, spädbarnen inräknade, och den siffran är oroande. Under sådana omständigheter tycker jag att även de små minskningarna av konsumtionen — som ju onekligen hör samman med hela det övriga problemet, ty det finns, säga vad man vill, ett samband mellan bruk och missbruk — bör hälsas som ett framsteg.

Om nu vårt nykterhetsläge är sådant, att vi känner oro — jag tänker att alla kammarledamöterna delar denna oro — varför skulle man då inte använda det visserligen bräckliga men dock användbara medel som heter prishöjningar? Om alla andra varor stiger i pris men rusdryckerna bibehålles i ett tidigare prisläge, så betyder det i realiteten en prissänkning. Det vill mycket starka skäl till att i en sådan situation som vår

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

yrka på att spriten skall lämnas oberrörd av fluktuationerna på penningmarknaden i övrigt.

I den unga staten Israel hade man — åtminstone för två år sedan då jag var där nere — genom en statlig priskontroll låst fast priset på bröd i ett synnerligen lågt prisläge. Priserna på bröd fick inte följa med upp när de andra priserna gick i höjden. Eftersom brödet onekligen är en oumbärlig vara förefaller mig detta vara en sundare princip än att genom ett riksdagsbeslut låsa fast spritpriset vid en nivå, som man nödgas passera när det gäller andra varor. Varför skall just spriten inta en undantagsställning?

Helst skulle jag vilja se detta problem som en vanlig skattefråga. Det skulle då gälla en prisjustering som ungefärligen kompenserar penningvärdeförsämringen. Det är ju att märka att så gott som alla här, utom status-quo-motionärerna, motiverat sina förslag med statistiskt mer eller mindre väl underbyggda beräkningar av den skattesats som här skulle vara mest rättvis. Den Henrikssonska kommittén har en siffra, Kungl. Maj:ts och bevillningsutskottet en annan och lägre, och de olika reservanterna har kommit fram till siffror som är ytterligare något lägre. Det är i valet mellan dessa alternativ som nykterhetshänsynen för mig blandas in i skattetänkandet. Jag har redan inledningsvis sagt att dessa båda synsätt i detta sammanhang tycks vara oskiljaktiga. Det är hittills ingen här i dag som lyckats hålla dem isär.

Även om jag inte vore organiserad nykterhetsvän skulle jag acceptera argumentet om behovet av skattemedel för budgeten i dess helhet — observera, inte för en detalj i budgeten och absolut inte för sjukförsäkringsreformens genomförande. Likaså skulle jag acceptera den regeln, att spriten inte bör undandras från prishöjningar i analogi med andra varor. Som nykterhetsman tillkommer sedan för mig hänsynen till

prisets betydelse som konsumtionshämmande faktor, vilket jag redan försökt att antyda. Under sådana omständigheter kan jag inte gärna undgå att ge mitt stöd åt den högsta föreslagna ökningen. Jag är medveten om att ökningen borde ha varit större för att ha en mera uttalad nykterhetseffekt. Socialstyrelsen har nyligen givit uttryck för den meningen. Likaså menade regeringsrådet Klackenbergs i en tidningsartikel här omdagen att — jag citerar ordagrant: »det nu aktuella förslaget om en sprit-skattehöjning på i genomsnitt tre kronor per liter inte alls tillgodoser detta nykterhetspolitiska önskemål. Höjningen är mindre än vad som motsvarar penningvärdets fall sedan skattesatsen senast fastställdes. Realpriset stannar efter höjningen lägre än det var i slutet av 1950 och kan alltså inte åstadkomma någon betydande reduktion av alkoholskadorna. Möjligen kan höjningen begränsa de sista årens fortskridande försämring.»

Med den utgångspunkten, herr talman, och i vetskap om Kungl. Maj:ts och bevillningsutskottets bestämda mening att någon ny skattehöjning inte kan komma i fråga i brådrasket, kan jag såsom representant även för stora skaror av nykterhetsrörelsens folk ute i landet inte tänka mig en prutning på Kungl. Maj:ts och bevillningsutskottets förslag, som ju i sin tur redan är en prutning på utredningskommitténs förslag. Även om jag inte kan dela utskottets finanspolitiska resonemang om faran av budgetens underbalansering vill jag utan minsta tvekan instämma i utskottets förslag. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till detsamma.

I detta anförande instämde herrarna *Svensson* i Ljungskile (fp), *Widén* (fp), *Hammar* (fp) och *Dahl* (s).

Herr LARSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag vända mig till herr Rimmerfors med anledning av

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusedrycker m. m.

de uppgifter han lämnar om spritförbrukningen och spritpriserna.

Han påpekar för det första att spritpriserna påverkar förbrukningen. Vi hade här i landet år 1942 en förbrukning av 25 miljoner liter, vinet frånräknat. 1951, nio år senare, hade vi en förbrukning av 35 miljoner liter, således en ökning på 10 miljoner liter. Herr Rimmerfors påstår att missbruket har ett bestämt samband med bruket. År 1942, då vi hade 25 miljoner liters förbrukning, hade vi 43 000 fylleriförseelser. År 1951, då vi alltså hade en förbrukning av 35 miljoner liter, således tio miljoner liter mer, hade vi 38 000 fylleriförseelser. Det är en minskning med 5 000 fall under den tid vi hade en ökning av hela förbrukningen med tio miljoner liter. Hur kan herr Rimmerfors säga, att det finns ett fast samband mellan bruket och missbruket? Jag kan inte se något samband härvidlag.

I övrigt använder min vän herr Rimmerfors samma akrobatiska logik som nykterhetsfolket i övrigt. Å ena sidan vill de ta bort motboken och göra spriten fri, å andra sidan vill de ha upp spritpriserna, och sedan kommer spriten, enligt herr Rimmerfors deklARATION, på den fria marknaden att bli så pass dyr, att missbrukarna på svarta börsen får betala 23 kronor mer per liter än det nu föreslagna priset. Men om man då skulle följa herr Rimmerfors förslag att spriten skulle bli fri, så skulle det innebära en reell sänkning av det pris de nu betalar. På det sättet underlättar man alltså för missbrukarna att komma åt sprit.

I mitt genmäle till herr Sköld frågade jag också, om det inte blir missbrukarna, som i första hand får stå för de ökade inkomster herr Sköld räknar med att få genom den nya spritskatten. De förnuftiga brukarna kommer väl att följa herr Skölds råd att minska sin förbrukning med en halvliter per månad.

Det var roligt att höra, att herr Rimmerfors anser, att det finns en gräns

för höjningen av spritskatterna, men det skulle också vara roligt att höra var den går.

Vad beträffar de prisundersökningar som herr Rimmerfors gjort på den svenska marknaden så kan det nog vara sant att hembränt kostar så och så mycket, men det finns också en del av den olaga sprittilverkningen som inte kommer till synes på den svenska marknaden, nämligen husbehovsbränningen.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att tala om ett avgränsat område av denna debatt, och jag vill gärna följa min avsikt, även om debatten redan pågått länge nog. Egentligen vill jag inte blanda mig i den här icke alltför uppbyggliga dispyten — jag kan i olikhet med min vän herr Rimmerfors svårligen finna, att det här rör sig om en idédebatt. Jag skall ägna mig åt dels en principfråga och dels en procedurfråga.

Man måste ju, herr talman, finna det anmärkningsvärt att det föreslås en lösning i etapper av en fråga, som i grunden är en och densamma — detta kan sägas alldeles oberoende av finansministerns förklaring, och jag säger det även med en helt annan motive-ring än exempelvis min partivän herr Christenson i Malmö tidigare gjort i dag. Man rycker loss ett problem, nämligen prisfrågan, ur dess naturliga sammanhang med en rad andra planerade åtgärder på alkoholfrågans område, något som är så mycket mer ägnat att förvåna som alla måste ha klart för sig, att just skatteinstrumentet i dagens läge framstår som ett av de väsentligaste nykterhetspolitiska alternativen, sedan systemet med individuell kontroll och ransonering utdömts.

För att ännu mera öka förvirringen i detta sammanhang lämnade statsministern mitt under utskottsbehandlingen av de svävande prisfrågorna en beskrivning i stora drag av vissa kungl.

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

propositioner, berörande hela den framtida alkohollagstiftningen med dess mångahanda aspekter och förgreningar — propositioner, som officiellt icke kommer att ligga på riksdagens bord förrän någon gång i nästa månad. Man frågar sig onekligen vad anledningen är till denna brådsakande nyhetstjänst. Om man skall se rent sakligt på detta, hade det väl varit mest korrekt om den koordinering av frågorna, som här, låt vara informellt, kommit till stånd, från början upprätthållits, så att riksdagens ledamöter beretts tillfälle att i vanlig ordning ta ställning till de svåra skatteavvägningsfrågorna på detta område, i ljuset av regeringens övriga projekt med avseende på nykterhetspolitikens framtida utformning. Med den uppläggning dessa frågor har fått har man mer eller mindre känt sig stå där med bakbundna händer. Det är möjligt att det i dag hade förelegat andra yrkan- den än de som här redovisas, om detta sammanhang hade varit mera påtagligt.

Jag vet väl att 1944 års nykterhetskommitté har sagt ett ord, som på sina håll nära nog framställt som århundradets sanning, nämligen att inga tillräckliga skäl föreligger att av nykterhetspolitiska hänsyn samtidigt med motbokssystemets avskaffande påyrka någon höjning av spritbeskattningen.

Man måste finna detta uttalande synnerligen anmärkningsvärt, inte minst mot bakgrunden av att samma kommitté på andra ställen med internationellt erfarenhetsmaterial påvisar, hurusom just skatteinstrumentet är ett mycket tjänligt instrument, när det gäller att reglera svårtillgängligheten. Då finansministern på andra väsentliga punkter funnit sig böra korrigeras nykterhetskommittén hade det, synes det mig, inte varit ur vägen att så skett också på denna punkt, alldeles särskilt som denna åsikt, låt vara i form av ett särskilt yttrande av en ensam sakkunnig, finns klart företrädd i nykterhetskommittén. Det sågs där att spritskatterna

borde höjas även av andra motiv än blott och bart statsfinansiella, d. v. s. i nykterhetsfrämjande syfte, för att reglera svårtillgängligheten. Man vill verkligen hoppas och tro, att det skall bli möjligt att inom en snar framtid aktualisera prisfrågorna från nya utgångspunkter och med den målsättning jag här har antytt, även om den svenska regeringen för dagen, till skillnad från t. ex. tidigare socialdemokratiska regeringar i Danmark, motsätter sig en politik som innebär att beskattningsinstrumentet tages i bruk för klart nykterhetspolitiska syften. Någonting sådant är det ju inte fråga om i dag, utan här vill man blott nödtorftigt återställa realpriset. Man kan dock inte bortse från att även den mycket måttfulla och blygsamma skattehöjning som regeringen föreslår kan få en viss betydelse, såsom också har antytts från denna talarstol, när det gäller att hejda den fortskridande försämringen i nykterhetsavseende.

Jag skall gärna bekänna att när jag ställs inför dessa problem — och de har lidelsefullt intresserat mig i alla tider — står för min inre syn inte i första hand en brigad av siffror, statistik och grå teorier, inte en mer eller mindre sinnrikt komponerad meny av kurvor, diagram och tabeller, utan för min inre syn står främst levande människor och människoöden. Det lär vara ofrånkomligt att de beslut som vi i dag går att fatta och än mer de ställningstaganden som väntar längre fram under riksdagen kommer att få en stark återverkan, positiv eller negativ, på detta det rent mänskliga planet.

Inför de perspektiv som här rullas upp, med i princip fri försäljning, med en prispolitik som dikteras inte av vad som på djupet och på längden bäst gagnar vårt folk utan som väsentligen dikteras av det politiskt eller strategiskt möjliga och gångbara samt av statens behov av pengar tycks det mig vara all orsak att se med stora bekyn-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

mer på framtiden och att rent av likasom den berömde atomprofessorn på sin tid ta sig för pannan och ängsligt framstamma: »Jag är rädd, jag är rädd.»

Herr talman! En hel del aktivt nykterhetsfolk har aldrig förmått tillägna sig de nya vishetsläror som säger, att nykterhetstillståndet i ett land skulle kunna främjas genom att varorna görs lättillgängligare för konsumenterna. De har heller aldrig velat åtnöja sig med en samhällelig insats på detta område, så begränsad att den väsentligen inskränker sig till ett omhändertagande i efterhand av alkoholens offer och alltså inte i första hand tar sikte på att täppa till källan för det onda. Många av oss känner långt större samhörighet med tankegångarna i den ensamme herr Klackenbergs expertutlåtande i nykterhetskommitténs betänkande, med dess rättframma förordande av en stram prispolitik med nykterhetspolitisk motivering, än med majoritetsförslaget i vissa avseenden trots allt ganska underliga och ofullgångna rekommendationer.

Det har länge pågått en känslomättad debatt här i landet om dessa frågor, och vi har också sett prov på den här i kammaren i dag. Jag skall inte, även om det vore synnerligen frestande, säga någonting ytterligare som kommentar t. ex. till herr Lundbergs i Uppsala säragna framställning. Han antydde att han rent av talade i den svenska nykterhetsrörelsens namn, men han ser alldeles bort från att samma nykterhetsrörelse ju gång på gång har förklarat, att samhället bör bestämma så höga priser på alkoholhaltiga drycker, att konsumtionen verksamt nedbringas. Jag skall inte heller säga någonting till min säregne partivän herr Larsson i Stockholm, vars ståndpunkter jag ju står ganska, för att inte säga alldeles, främmande för. Han hade åtminstone den förtjänsten att han inte sade sig tala i någon nykterhetsrörelsens namn.

I denna debatt har man alltså gjort gällande, att spritskatten skulle vara orättvis, odemokratisk m. m., m. m. Jag tycker att av mycket underligt som sagts är detta någonting av det mest underliga. Man glömmar ju därvidlag alldeles bort det som verkligen är fundamentalt i detta sammanhang. Det som är verkligt relevant för frågans bedömning är nämligen att strävandena att pressa ned priserna väl är väsentliga för behovsvaror, men att de aldrig kan bli det för varor, om vilka man måste säga att de är i allra högsta grad umbärliga. Kravet att genom prissänkningar höja den allmänna levnadsstandarden kan givetvis inte gälla sådant som är för individ och samhälle bevisligen skadligt. Sedan får organiserat nykterhetsfolk gärna skrivet sig på näsan — det antydde här av någon talare — att »det är klart att ni ivrar för sådana här skatter, eftersom ni själva slipper betala dem». Det är väl ändå ett väl enkelt argument. Nykterhetsrörelsen skulle alltså som en ideell folk-rörelse sitta och gona sig vid åsynen av folk som dricker sprit för att skaffa staten pengar. Nej, det lär väl ändå vara ganska omöjligt att få reflekterande människor att på allvar tro något sådant, när alla ändå måste ha klart för sig att strävandena på den kanten tvärtom går ut på att söka dra så många som möjligt från spritbruket genom att på något sätt, genom hög beskattning, sedan ransonering genom systembolag och restaurangpersonal slagit slint, göra varan så svårtillgänglig som möjligt. Spritskatten är ju i alla fall i grunden en frivillig skatt.

Herr talman! När man bevittnar det i mitt tycke alltför trevande grepp, som på det politiska planet i alla tider anlagts och även i dagens läge anlägges på denna fråga, vår för närvarande största olösta sociala fråga, är det inte utan att man börjar misströsta en smula om att någonsin på parlamentarisk väg komma till rätta med missförhållande-

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

na. Till sist måste det, tycks det åtminstone, bli folket självt — hur det nu skall gå till — som i kraft av en inre förnyelse tar saken i egna händer och i tecknet av en allmän folkväckelse på detta område genomkämpar en sin egen frihetskamp. Ändå lär man på det politiska planet aldrig någonsin komma ifrån sitt ansvar härvidlag.

Till sist, herr talman, ett ord om någonting som i dagens läge ju ingenting annat är än politisk illusion, en tankelek, ett önsketänkande, men som kanske ändå förtjänar att även i denna sin något efemära egenskap omnämnas. Det ligger i sakens natur och bestyrkes av all erfarenhet i det flydda, att alla ingripanden, alla åtgärder av vad slag de vara må, som på något sätt riktar sig allvarligt, med udd och skärpa, emot svenska folkets djupt ingrodda alkoholvänor, måste för flertalet människor framstå som någonting mycket impopulärt. Skall en verklig sanering på detta område komma till stånd, krävs det utan tvivel en besk medicin, så besk rent av att det knappast kan förutsättas att en regering, sammansatt av ett parti eller av två partier — alltså en regering där icke alla partier av någon betydelse är företrädade — skulle våga sig på att utfärda den rätta ordinationen. En bred demokratisk samling för alkoholfrågans lösning i verkligt radikal anda är vad som strängt taget skulle fordras, men på det område det här är fråga om kanske mer än på något annat är det i regel så oändligt långt mellan önskingarna och deras infriande, och därför ter sig vad som här allra sist manades fram blott och bart som ett hugskott, om ens det.

Herr talman! Jag betraktar på intet sätt från mina utgångspunkter regeringens förslag som något överbud. Tvärtom skulle jag vilja säga att det mot bakgrunden av det allmänna tillståndet på detta område i landet är ett underbud. Jag har intet yrkande, men jag kommer självfallet att rösta

för bifall till regeringens förslag och bevillningsutskottets hemställan.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr RIMMERFORS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan ge herr Larsson i Stockholm rätt i hans invändningar så till vida att det naturligtvis har skett en hyfsning av dryckesseden i landet och att man i många sammanhang har anledning att vara tacksam för det som utträttats och förbättrats. I ett par fall skulle jag ändå vilja påvisa att argumenteringen betänkligt brister.

Det ligger ju bl. a. så till, att det har skett en breddning av dryckesseden. Den allmänna utbredningen av dryckesseden har dock ständigt fortgått, vilket jag betraktar som en negativ företeelse i samhället, ur min synpunkt synnerligen beklagansvärd. Absolutistandelen i vårt folk har trängts tillbaka och sjunkit till en minoritet. Jag betraktar detta som en stor nackdel inte minst med tanke på att vi behöver alkoholfria miljöer, om vi skall kunna rädda en hel del människor, som är alkoholskadade. Men även om jag nu bortser från den synpunkten och helt övergår till det direkta siffermässiga materialet, så visar det sig, att en ständigt pågående höjning av alkoholkonsumtionen äger rum. Under 1952 ökade spritförsäljningen här i landet med ytterligare fyra procent och vinförsäljningen med ytterligare 25 procent.

Sedan säger herr Larsson, att det inte kan bevisas, att det finns något samband mellan bruk och missbruk. Jag skulle med anledning därav vilja fråga honom, hur han förklarar, att fyllerisiffrorna så nära följer ökningen av alkoholförsäljningen i spåren. 1952 ökade spritförsäljningen med fyra procent. Fylleriförseelsernas antal ökade samma år med 5,4 procent, alltså t. o. m.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å rusdrycker m. m.

något mer än vad spritförsäljningen ökade.

Vad slutligen beträffar frågan om en viss förbättring av nykterhetstillståndet, vill jag säga, att det vore väl underligt, om det inte skett någon förbättring under så många års nykterhetsarbete och upplysning i nykterhetsfrågan, från såväl statens som organisationernas sida.

Herr HJALMARSON (h) :

Herr talman! Den debatt vi i dag för har ju genom de senaste inläggen kommit att bli inte bara en skattedebatt utan i någon mån en skatte- och nykterhetspolitisk debatt. För min del ser jag dock denna fråga som en ren skattefråga, och jag undrar om det inte är väsentligt, att man fasthåller vid detta perspektiv, när vi om en stund skall votera i saken. Situationen är ju ändå helt enkelt den, att regeringen nödvändigtvis behöver nya inkomster för att få sitt förslag till budget för nästa budgetår formellt balanserad. Reellt betyder ju detta att statsinkomsterna, som bara för något år sedan fortfarande gav ett överskott i statens kassa, inte längre räcker till för de löpande utgifter som är ett resultat av socialdemokraternas och bondeförbundarnas politik. När så nya pengar — nya anspråk på människornas inkomster — visat sig ofrånkomliga, har regeringen långt ifrån för första gången i vårt skattelidandes historia bestämt sig för att tillgripa den lättaste utvägen, nämligen att justera tobaks- och sprit-skalterna. Vi har för vår del förordat en annan utgiftspolitik, och därför blir också vårt yrkande en väsentligt lägre spritbeskattning än vad regeringen har tänkt sig.

Nu frågade herr Henriksson på stockholmsbanken vad vi inom högerpartiet vill använda spritkatten till. Ja, svaret är naturligtvis mycket enkelt: till att täcka beräknade utgifter och inkomstbortfall men inte till att täcka någon

viss utgift eller något visst inkomstbortfall. Jag fattade herr Henrikssons sista replik för en stund sedan så, att vi nu i fortsättningen kunde vara överens om att se på budgetpolitiken på detta sätt, och jag vill, herr talman, inte bestrida, att jag tycker att det i så fall vore ett framsteg och en vinning ur debattsynpunkt.

Vårt budgetalternativ, uttryckt i olika motioner, innebär dels förslag om sänkt direkt skatt, dels vissa finansiella förstärkningar av regeringens budget, alltså utöver vad regeringen själv har föreslagit, och dels vissa väsentliga utgiftsreduktioner. Om man skulle ta bort finansförstärkningarna, så får man in ett belopp, som motsvarar ungefär den begränsade justering av spritbeskattningen, som vi har tänkt oss. Men naturligtvis faller det mig för den skull inte in att resonera som om spritskattejusteringen just skulle gå till att förstärka finansplanen.

Den nykterhetspolitiska effekten av den föreslagna skatteskärpning, som här har diskuterats i några av de senaste anförandena, är ju ändå, herr talman, så liten, även enligt regeringens egen beräkning, att det knappast kan finnas något verkligt skäl att uppehålla sig vid den. Utslaget per fullvuxen medborgare rör det sig ju inte om annat än att man skall byta ut en snaps i månaden mot ett eller ett par glas vin. En så ringa effekt kan ändå inte vara mycket att resonera om. Hyggliga och skötsamma människors livsföring tror jag inte att riksdagen eller överheten skall lägga sig i. Deras dryckesvanor lika väl som deras övriga vanor är deras ensak. Somliga blir saliga på vatten och råkost. Låt dem bli saliga på det. Andra föredrar mindre spartanska dietvanor. Låt dem ha sin frihet. Alla i detta land ogillar spritmissbruk. Alla är anhängare av ett kultiverat sätt att leva. Men ett mycket stort antal människor betraktar en måttlig alkoholförtäring som fullt förenlig med god

Omställnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

och anständig livsföring, och de är precis lika goda medborgare som alla andra, och det finns ingen anledning att utsätta dem för särbehandling. Vad slutligen alkoholismen angår föreställer jag mig att de flesta väl numera är ense om att betrakta den närmast som ett vetenskapligt medicinskt problem, ett problem som bör angripas med denna utgångspunkt.

Jag är härmed, herr talman, framme vid den fråga, som väl i själva verket är den väsentliga: hur stor höjning av skattebelastningen är rimlig och ofrånkomlig? Vad är det rimligt att här ta ut i merskatt av människorna i nuvarande läge? Där har regeringspartiet eller kanske rättare sagt regeringspartierna ett förslag, från vilket dock åtskilliga mäter ut sig, inte minst i regeringspressen. Så har vi ett förslag från folkpartihåll, kring vilket emellertid meningarna uppenbarligen är delade även inom detta parti. Kring det förslag, som framlagts från vår sida, står högerpartiet samlat. Det är alltså ett alternativ, bakom vilket det finns en enhällig opinion inom det för det samman ansvariga partiet. Ett antal beklagliga sjukdomsfall, som minskar antalet höger röster i båda kamrarna, får inte dölja detta faktum.

Naturligtvis kan man säga, att skillnaden mellan regeringsförslaget och högerförslaget totalt sett endast är 26 miljoner kronor och att denna skillnad inte är av avgörande betydelse. Den som för detta resonemang bortser emellertid inte bara från den synpunkt, som finansministern tog upp tidigare här i dag, om vikten av att räkna miljonerna riktigt, en synpunkt som även jag delar, utan bortser också från en annan väsentlig synpunkt. Det är inte den totala beskattningens höjd som i detta sammanhang mest påverkar belastningen, om man nämligen ser denna skattebelastning som enskild människa och inte som finanspolitiker. Ur den enskilda konsumentens synpunkt är det

fråga om en skattehöjning, som läggs ovanpå en redan mycket hög skatt. Det rör sig om en marginals katt och om marginaleffekter. Vi kan alla vara överens om att varje indirekt beskattning måste utformas så, att den icke överhövan frestar på människornas lojalitetskänsla, att den inte lockar till lagöverträdelser eller till axelryckningar åt lagöverträdelser. Vad som framför allt och till varje pris måste undvikas är, att det blir modernt att hitta på ursäkter för dem som överträder de lagar som reglerar spritbeskattningen. Just därför är det väsentligt att extrabelastningen av människorna själva godtages, att den anses vara rimlig. Man kan nämligen kontrollera mycket, men man kan inte kontrollera vad människorna tycker och tänker.

Låt mig i detta sammanhang erinra om att regeringsförslaget innebär en genomsnittlig ny marginals katt på 3:26 kronor per liter spritdrycker. Högerförslaget ger en marginaleffekt i försäljningspriserna på 1:13 kronor. Vad gäller utskänknigen blir skillnaden än större.

Denna genomsnittliga merbelastning är ju närmast av statistiskt intresse. För vanligt folk spelar nog praktiska exempel ur det levande livet större roll. Den så kallade indexfamiljen är visserligen inte representativ i detta avseende, men det kan dock förtjäna att påpekas, att regeringsförslaget, som tydligen också skall bli riksdagens beslut, för indexfamiljen betyder en årlig prishöjning med 35:28 kronor. Högerförslaget reducerar för denna konstruerade familj skärpningen till ungefär en tredjedel.

Om man i stället för socialstyrelsens familj tar några exempel ur det svenska folkdjupet, får man ett mera konkret grepp på frågan. I likhet med kanske många andra ledamöter av denna kammar har också jag på sista tiden fått en ganska stor brevskörd. Det är människor, som skrivit och talat om hur

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

deras situation är och undrar, om vi tycker att det är rimligt med denna skärpta spritbeskattning. Jag skall ur dessa brev hämta två exempel, som förefaller mig att vara ganska representativa. Det ena avser en trädgårdsarbetare och hans familj och det andra en statstjänstemannafamilj i mellangraderna.

I den förra familjen brukar man ta ut en liter renat brännvin per månad, en extra liter till midsommar och en liter kronbrännvin samt en halv liter två-stjärnig konjak extra till jul, alltså summa summerum $14\frac{1}{2}$ liter, vilket ligger mycket nära vad man kan karakterisera som normal förbrukning. Skattebelastningen — den renodlade beskattningen alltså — stiger för denna familj med 40:36 kronor om regeringen får det som den vill. Blir högerförslaget genomfört begränsas skattesköpningen till 12:20 kronor.

Om vi så tar statstjänstemannafamiljen kommer vi till än mer anmärkningsvärda resultat. Denna senare familj säger att den genomsnittligt brukar ta ut ungefär en liter Skåne-brännvin och en liter två-stjärnig konjak i månaden. Till jul vill också denna familj ha det litet festligare än vanligt och köper därför en extra liter Skåne-brännvin, en halv liter extra av den två-stjärniga konjaken och en halv liter av systembolagens egen likör. Jag förmodar att inte heller detta kan anses vara något särskilt anmärkningsvärt fall. Den rena merskatten i detta senare fall blir enligt majoritetsförslaget 119:40 kronor och enligt högerförslaget 60:52 kronor. Man skall se dessa siffror i sitt absoluta sammanhang.

Den trädgårdsarbetarfamilj, som här nämnts, har en spritkonsumtion, som med nuvarande beskattning innebär en årlig utgift på kr. 196:02. Enligt regeringens förslag stiger denna utgift till kr. 236:38, och enligt högerns alternativ stannar utgifterna vid kr. 208:22. För statstjänstemannafamiljen är mot-

svarande utgifter med nuvarande beskattning kr. 361:85, enligt regeringsförslaget stiger summan till kr. 481:25 och stannar enligt högeralternativet vid kr. 422:37.

Dessa siffror gäller naturligtvis endast under förutsättning av oförändrad konsumtion. Skulle prishöjningarna mot all förmodan få följder i form av minskad förbrukning även i så pass normala fall som de jag nyss anförde, minskar naturligtvis extrabeskattningen i takt med konsumtionsbegränsningen. För att få ett mått på vad det här kan röra sig om kan det vara av intresse att påpeka, att för den händelse den av regeringen framräknade konsumtionsminskningen inte endast skulle gälla i genomsnitt utan låta sig tillämpas på det enskilda fallet, så skulle merutgifterna enligt regeringsförslaget för de båda familjerna minska med 3 å 4 kronor per år. Det är vad det hela rör sig om.

Denna skattebelastning skall rymmas inom inkomsternas ram. Att det betyder en påfrestning är alldeles uppenbart, och att denna påfrestning tas ut via s. k. umbärliga varor förändrar ingenting i sak. — Jag har anledning understryka detta på grund av vad som anförts av de talare, som i den förda debatten gång på gång har återkommit till denna synpunkt. Att så är fallet framgår av ett litet tankeexperiment. Om spritkonsumenterna skulle avstå från att köpa de orimligt högt beskattade umbärliga varor, som det här rör sig om, i sådan omfattning att nettoresultatet för statens del skulle bli lika med noll, så skulle regeringen bli tvungen att finna på något annat sätt att ta ut de miljoner den behöver för att få sin ekvation att gå ihop. På den direkta skatten kan ingenting mera tagas. Spritskatterna skulle då komma att tagas ut genom någon annan form av indirekt beskattning, på några andra varor eller tjänster.

Herr talman! Jag upprepar vad som

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

redan flera gånger har framhållits från vårt håll. Det är här fråga om en extra-beskattning och ingenting annat. Rege- ringslinjen bottnar i regeringens ut- giftspolitik. Vårt alternativ med dess väsentligt lägre skattehöjningar är grundat på vår bedömning av de föl- der dit regeringens politik fört oss och av de möjligheter vi ser att be- gränsa dessa följder. Ännu en gång står vi inför de två alternativ, som alltmer aktualiseras i svensk politik — hög- skattelinjen och lågskattelinjen — och där föredrar vi för vår del den senare.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Herr Hjalmarson fråga- de hur det skulle bli, om skattehöj- ningen fick sådan verkan, att konsum- tionen minskade så vi inte fick någon inkomststegring. Herr Hjalmarson trod- de att regeringen då skulle vara nödsak- kad att finna på någon annan utväg. Jag vill svara herr Hjalmarson, att om skattehöjningen fick den glädjande ver- kan att svenska folket på allvar mins- kade sin alkoholkonsumtion, så skulle jag för min del våga förtidsdiskontera den kraftiga höjning av nationalin- komsten, som skulle bli en följd av det minskade spritbruket, och det skulle säkert inte behövas någon ersättning för de bortfallna inkomsterna.

Herr PETERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att i debattens slutskede hålla något längre anförande. Jag har av det in- tryck jag har fått av debatten kommit till det resultatet, att man här i kam- maren har föresatt sig att driva igenom propositionen mot, som vi påstår, en mycket stark majoritet av det svenska folket. Man tar ingen hänsyn till, jag höll på att säga sakskalet, men i vart fall inte till förnuftskalet. Jag kan hänvisa till framför allt de hundratals protes- ter från fackföreningarna landet runt, som man inte från vare sig Kungl.

Maj:ts eller utskottsmajoritetens sida fäster det minsta avseende vid. Jag vill i detta sammanhang understryka vad herr Sundström i Skövde anförde, näm- ligen att det varit opposition varje gång denna fråga varit uppe till behandling, men att man har en känsla av att oppo- sitionen den här gången är litet annor- lunda. Man kan utläsa av tonfallet från folkmötena och framför allt från fack- föreningarna, att man menar allvar.

Jag vill understryka vad herr Sund- ström sade, nämligen att det finns all anledning att ta hänsyn till detta och inte bara betrakta alla dessa yttranden som kommit från organisationerna som bara luft. Man kanske här skulle kunna ha anledning att påminna om den som en gång sade: en sådan seger till och — ja, jag behöver inte fortsätta. Eller om slaven som hade till uppgift att viska i sin herres öra: kom ihåg att du är dödlig! Det är väl heller ingen som tror att man gör vare sig nykterhetsrörelsen eller nykterheten någon tjänst med det steg man nu ämnar ta, förmodligen är det en björntjänst. Man driver fram en strid, som vi i många år varit befriade från, alltså en strid som innebär, att man vid varje tillfälle då det gäller att besätta befattningar eller vid val kom- mer att ställa kvalifikationsmärket: är den eller den, han eller hon nykterist eller inte? Från mina utgångspunkter måste jag säga, att en sådan utveckling inte är lycklig, den skapar framför allt ingen goodwill för nykterhetsrörelsen här i landet. Det är klart att man i det motsatta lägret driver den meningen, att det hela är en aktion från nykter- hetsvännernas sida att försöka befria sig från en hel del av det allmännas utgifter, för försvaret, för sjukvård och ålderdomsvård o. s. v. och få dem över på andra. Jag vill nog för min del säga, att de som driver den meningen gör sig skyldig till överdrift, men när jag här under debatten hörde herrar Rimmer- fors och Hamrin fick jag ändå denna tankeställare: vad är det som ligger

Omsättnings- och utskänningsskatt å rusdrycker m. m.

därbakom? Herr Rimmerfors sade ju att han kommer att rösta med utskottet, men 4 kronor hade ju varit mera lämpligt än utskottets förslag. Han sade vidare att om vi skall konkurrera med svartabörspriserna — jag känner inte till varför han visste så mycket om dem, dessa ligger mellan 40 och 60 kronor per litern — så måste det bli andra priser. Av de tongångarna får man ändå den uppfattningen, att detta bara är en etapp på prishöjningens väg och att vederbörande ämnar fortsätta på denna.

Medan jag är inne på frågan om de nykterhetspolitiska synpunkterna, vill jag nu säga, att jag i många stycken delar finansministerns uppfattning och den uppfattning utskottsmajoriteten har — dock inte i alla avseenden, såsom när man säger, att vi för att lära svenska folket finare sup seder skall undantaga vinet från den skärpta beskattningen. Jag undrar om den vägen är så lycklig. Jag skulle bara vilja ställa frågan: Skulle det kunna inträffa något värre än att svenska folket i likhet kanske med franska folket och en del andra skulle börja att i större utsträckning dricka vin? Det är möjligt att sådana där figurer — jag vet inte vad jag skall kalla dem — som sitter på vinrestaurangerna hela dagarna och som låter hår och skägg växa vilt, de där som kallar sig kultur-människor och konstnärer kan acceptera den linjen, men jag tycker inte, att vare sig finansministern eller någon annan i denna kammare skall önska att det ute på arbetsplatserna blir så att vanliga människor ökar denna konsumtion. Det är min bestämda uppfattning.

Medan jag har ordet skulle jag kanske också få säga ett par saker till herr Olsson i Gävle. Han sade i en polemik med herr Brandt, att det föreliggande förslaget är så ingående diskuterat i utskottet, att det inte finns några möjligheter att kunna rubba på den uppställning som här är gjord. Ja, det är möjligt, men jag tillåter mig ändå fråga: Kan man säga att det hela är så ingä-

ende diskuterat? Ty om jag inte är fel underrättad så avgjordes hela denna fråga en dag på ett par tre timmar. Det verkar som om varje gång det blir fråga om sådana här saker sker det hela med en fantastisk brådska, allt skall drivas igenom till varje pris. Jag vill erinra om ett tillfälle efter 1940, då vi fick samlas en söndagskväll för att rent brådstörtat driva igenom en skattehöjning. Mot ett sådant handlingssätt reagerar människorna, och man får den uppfattningen, att denna våldsamma brådska varje gång man skall trumfa igenom sådana här saker är sjuklig på ett eller annat sätt.

Eftersom riktigheten av herr Brandts siffror satts i fråga vill jag hänvisa till en artikel i dag i AT, skriven av ekonomen Ekström i LO, i vilken artikel han tar upp precis samma problem och kommer till nästan exakt samma beräkningar som herr Brandt.

Jag har ingen anledning att här längre syssla med detaljer. Jag vill bara för kammaren meddela, att jag inte kommer att ställa något yrkande om bifall till vår motion. Vi hade ju gärna sett att här blivit en samförstånds lösning, men en sådan har inte kunnat åstadkommas. I den föreliggande situationen kommer vi att rösta för reservationen nr II) av herrar Eriksson, Brandt och Kollberg, till vilken jag alltså, herr talman, ber att få yrka bifall.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att reagera en smula mot herr Petterson i Degerfors. Jag har visserligen av hans motion inhämtat att han på sitt sätt är anhängare av folkliga drycker och emot välska seder, och den inställningen får han väl ha. Det finns nog ingen möjlighet att svenska folket skall komma att bli likt det franska — det förhindrar naturen. Men, herr Petterson i Degerfors, om det går en stämmningsrörelse genom vissa grupper av folket och man

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

finner att den bygger på utgångspunkter som inte är särskilt respektabla, som inte utgör någon hållbar grund för framåtskridande, skall man då falla undan för den? Det tror jag inte. Det måste nog vara så att riksdagen alltid ser en smula längre än till de mera primitiva instinkter, som kan röra sig på vissa håll i folkdjupet.

Herr Petterson i Degerfors! Vi är parlamentariker, vi är alltid dödliga och vi får alltid vara beredda på att stupa på vår post. För min del har jag nu i trettiofem år valts till riksdagsman av icke absolutistiska valmän. Det kunde onekligen vara på tiden att de skaffade sig en representant som stod deras åskådning närmare. Det är inget fel i detta. Men låt oss inte överdriva. Den som liksom jag efter Brattssystemets införande upplevde den s. k. appelliströrelsen är säkerligen litet känslig inför instinkter, som har så dunkla grunder som dem det här är fråga om.

Till sist: herr Petterson vållar mig en djup besvikelse. Man brukar säga i mitt landskap att en karl står för sitt ord och en tiggare står för sina påsar. Herr Petterson har i sin motion föreslagit att jag skulle få de där 71 miljonerna, det har ju varit hans utgångspunkt. Hur kan herr Petterson nu svika mig och gå åstad och rösta för ett belopp som ligger 24 miljoner kronor lägre? Den omvändelsen tycker jag inte om.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Jag vill, herr talman, endast säga ett par ord i anledning av herr Pettersons i Degerfors påstående, att det varit så bråttom i bevillningsutskottet då vi behandlade denna proposition. Den lades på kammarens bord den 10 januari. I dag har vi den 24 februari. Vi brukar inte i bevillningsutskottet, sedan talarlistan är genomgången och ingen längre begär ordet, fortsätta diskussionerna, utan då fattar vi beslut.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att mycket kortfattat få motivera mitt ställningstagande i denna fråga.

Enligt min mening är det olyckligt att man här skilt ut en detalj i hela det komplex, som nykterhetslagstiftningen utgör. Frågan om spritskattens höjd är så intimt förknippad med nykterhetslagstiftningen, att det verkligen varit naturligt att den fått behandlas i riksdagen samtidigt med de övriga nykterhetsfrågorna. Den enhälliga utredningen — den enda som haft speciellt uppdrag att bedöma riskerna vid övergången från ett system till ett annat — har understrukit betydelsen av detta.

Men inte nog härmed. Mycket starka skäl talar också för att om det nuvarande restriktionssystemet skall avskaffas, så bör det ske i samband med en höjning av spritskatten. Enligt finansminister Sköld skall emellertid höjningen av spritskatten äga rum ett och ett halvt år före restriktionssystemets avskaffande. Den broms på konsumtionen, som i ett övergångsskede skulle ha kunnat sättas in genom att en skatthöjning ägt rum, finns nu inte. Man försitter alltså möjligheten att vidta en efter detta förhållande anpassad skatthöjning. En ytterligare höjning nästa år är självfallet utesluten. Övergångstidens svårigheter blir, i varje fall om man skall sätta tro till den enhälliga utredningen, där arbetsmarknadsorganisationerna och nykterhetsupplysningen varit representerade, nu avsevärt större.

Detta olyckliga förfarings sätt blir inte bättre genom det försök till sammankoppling mellan höjningen av spritskatten och finansieringen av sjukförsäkringen, som man från början sökte åstadkomma men som man nu inte vill kännas vid.

Hade man undvikit att göra dessa tre misstag, tror jag att det funnits betydligt större möjligheter att nå enighet inom alla partier inför den fråga vi här går att besluta. Som läget nu är har

Omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker m. m.

jag ingen annan möjlighet än att rösta för det förslag, som innebär en justering av priserna i förhållande till penningvärdeförsämringen. Den förra höjningen beslutades under en prisstegningsperiod. Man visste att priserna skulle komma att stiga ytterligare och tog därför, som herr Brandt tidigare sagt, till i överkant. Det är således nödvändigt att bedöma penningvärdeförsämringens inverkan på spritskatten på annat sätt än vad herr Sköld gjort, och jag kan därför, herr talman, inte annat än ge min röst till reservationen nr II) av herrar Einar Eriksson, Brandt och Kollberg.

Häruti instämde herrar *Helén* (fp), *Wedén* (fp) och *Boija* (fp), fröken *Höjer* (fp), herr *Schmidt* (fp), fröken *Liljedahl* (fp) samt herrar *Königson* (fp), *Strandh* (fp), *Mårtensson* (fp) och *Nihlfors* (fp).

Herr **PETTERSON** i Degerfors (s) kort genmäle:

Herr talman! Finansministerns tal om primitiva instinkter skall jag inte svara på, men finansministerns uttalande att han var ledsen över att jag svikit honom i fråga om de 24 miljonerna kan det kanske finnas skäl att granska något.

Man kan nog säga att de uppgifter, som under debatten lämnats dels av herr Brandt och dels av utskottsmajoriteten, är lika säkra eller lika osäkra. Men herr Sköld säger alltså att jag sviker honom i fråga om de 24 miljonerna, och det må vara hänt — det får jag väl ta ansvaret för. Finansministern sviker emellertid herr Henriksson med över 60 miljoner, och då kan vi väl vara kvitt.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till lydelse av 1 § dels ock på avslag å ifrågavarande förslag; och fann herr

talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner 1 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å rusdrycker, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit ifrågavarande förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Senander begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 171 ja och 20 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 1 §.

2 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **NILSSON** i Svalöv (h):

Herr talman! Med hänvisning till den motivering, som jag framfört under debatten, yrkar jag bifall till reservationen nr IV) av herr Velander och mig.

Herr **BRANDT** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr II) av herrar Einar Eriksson, Kollberg och mig.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Omsättnings- och utskänningsskatt å rusdrycker m. m.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse; 2:o) godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Einar Eriksson m. fl. avgivna reservationen nr II; samt 3:o) godkännande av det förslag till lydelse av paragrafen, som framlagts i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herrar Brandt och Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) anmärkta hava flertalets mening för sig. Jämväl i fråga om kontrapositionen begärde herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 2 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning angående omsättnings- och utskänningsskatt å rusdrycker antager det förslag till lydelse av paragrafen, som framlagts i reservationen nr II av herr Einar Eriksson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det förslag till lydelse av paragrafen, som framlagts i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Sedan kammaren ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 96 ja och 94 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Einar Eriksson m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill att kammaren godkänner 2 § i bevillningsutskottets föreliggande författningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till lydelse av paragrafen, som framlagts i reservationen nr II av herr Einar Eriksson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 107 ja och 92 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 2 §.

3 och 4 §§.

Godkändes.

5 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ska be att få yrka bifall till reservation nr III).

Omsättnings- och utskänningsskatt å rusedrycker m. m.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservation nr IV) av herr Velanders och mig.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av utskottets förslag till paragrafens avfattning; 2:o) godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i reservationen nr III av herr Sundström; samt 3:o) godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i reservationen nr IV av herrar Velanders och Nilsson i Svalöv; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Nilsson i Svalöv och Sundström begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill att kammaren godkänner 5 § i bevillningsutskottets föreliggande författningsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den lydelse av paragrafen som föreslagits i reservationen nr IV av herrar Velanders och Nilsson i Svalöv.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst

omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 150 ja och 30 nej, varjämte 26 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets förslag till lydelse av denna paragraf.

6—11 §§.

Godkändes.

I kraftträdandebestämmelserna före drogos; och yttrade därvid

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände i kraftträdandebestämmelserna i enlighet med utskottets förslag.

Förordningens ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A) 1).

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförslaget.

Punkterna A) 2)—7) och B).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utövandet av statens tobaksmonopol; och

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring av 28 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 14.

Lika lön för män och kvinnor.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående lika lön för män och kvinnor.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 75, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru Nilsson och herr Hagberg i Stockholm hemställt, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag på grundval av art. 23, moment 2 i den av Förenta Nationerna år 1948 antagna 'Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna'; samt att sådant förslag framlägges i så god tid, att lagen — vid bifall av riksdagen — kan träda i kraft under år 1955».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 75, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru NILSSON (k):

Herr talman! I denna fråga har tidigare hållits många och långa tal. Det har också tydligt sagts ut, att det är orättvist att en kvinna på arbetsmarknaden, som utför samma arbete som en man, skall ha mindre betalt bara därför att hon är kvinna. Alla motiveringar som anförts som hinder för likalönsfrågans genomförande har tillbakavisats.

Det har till exempel sagts, att det är billigare för en kvinna att försörja sig än en man. Kvinnorna har tillbakavisat denna felaktiga inställning, och numera har man också frångått detta som argument mot likalön.

Sedan kom argumentet om att kvinnorna var borta så mycket från arbetet, att detta lägger hinder i vägen för likalönfrågans lösning. Men även detta argument har visat sig ohållbart och har nu börjat komma ur världen. Alla måste

Lika lön för män och kvinnor.

väl se det orimliga i att kvinnor, som ej är borta från sin arbetsplats, skall få betala för dem som är borta. Det finns ju också många män som är sjuka och därför är borta från sin arbetsplats, men aldrig har vi hört att männen skall ha mindre betalt för det.

Nu har man äntligen kommit så långt att man i princip anser att kvinnorna har rätt till lika lön. I utskottsutlåtandet till denna fråga står att arbetsmarknadsparterna i princip godkänner likalönsfrågan. Detta gäller både statligt anställda och dem som arbetar på den privata arbetsmarknaden.

Från kvinnohåll är vi naturligtvis mycket glada över detta och anser det som en delseger att de som bestämmer om våra löner i princip anser att vi skall ha lika lön. Men därifrån till att i verkligheten få lika lön är en lång väg kvar.

Nu säger man att det är en arbetsmarknadsfråga, som måste lösas genom fria förhandlingar, och att det ej går att lagstifta i frågan. Men arbetstiden och semestertiden är också arbetsmarknadsfrågor, men där har man redan lagstiftat. Därför anser jag att inget hinder föreligger att lagstifta även i denna fråga. Därmed menar vi ej att riksdagen skall ingripa och besluta om lönernas storlek. Vi anser att riksdagen skall ansluta sig till en riktig princip, som faktiskt vårt lands regering genom internationell överenskommelse anslutit sig till.

Men jag får väl tyvärr även i år konstatera att här helt enkelt saknas viljan att få bort denna uppenbara orättvisa, att man inte vill lagstifta.

Tusen och åter tusentals kvinnor anser liksom motionärerna att rättvisa i denna fråga inte kan vinnas förrän det lagstiftas i frågan. Därför ber jag, herr talman, få yrka bifall till motion nr 75 i andra kammaren.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Lön under extra helgdagar. — Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Lön under extra helgdagar.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om lön under extra helgdagar.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 12, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Norling m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till lag angående arbetsgivares skyldighet att utbetala lön för extra helgdagar».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, I: 12, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **JOHANSSON** i Stockholm (k):

Herr talman! Då jag inte godkänner utskottets motivering och detta är en stor fråga som gäller betydande arbetargrupper, ber jag, herr talman, få yrka bifall till motion nr 12 i första kammaren.

Fru **JOHANSSON** i Norrköping (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogs vart för sig tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen, dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 28 juni 1935 (nr 445) om emeritlöner för vissa prästmän i ledande ställning i missions- och diakoniens tjänst, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

**Utgifter å tilläggsstat II
(Lanthushållning i allmänhet).**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 3, med anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i propositionen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 gjorda framställningar beträffande lanthushållning i allmänhet jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2 (bilaga 6, punkt 5) föreslagit riksdagen att till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 328, av herrar *Senander* och *Hagberg* i Stockholm, vari hemstälts, att riksdagen måtte — under uttalande av att skäl i nuvarande läge ej föreläge att täcka uppkomna exportförluster på brödsäd med statsmedel — fastställa det

Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

under förevarande punkt begärda reservationsanslaget till 33 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 328, till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor.

Reservationer utan angivna yrkanden hade vid punkten avgivits av herrar *Näslund* och *Widén*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **WIDÉN** (fp):

Herr talman! På denna punkt har jordbruksministern begärt ett anslag på 68 miljoner kronor för att täcka Svenska spannmålsaktiebolagets förluster. Dessa förluster har uppstått dels genom det stora prisfall som skett på världsmarknaden och dels genom att man har fått en större skörd än man tidigare hade räknat med. Det finns givetvis ingenting att anmärka på beloppet nu. Det måste utbetalas. Jag har därför inget yrkande, utan jag har begärt ordet för att helt kort framföra ett par synpunkter.

Jag skulle vilja framhålla, att utom den ökade produktionen av spannmål och det starka prisfallet beror detta överskott även på den stora import som skedde av brödspannmål år 1952, då vi importerade inte mindre än 385 000 ton spannmål. Orsaken till denna stora import var tydligen att statsmakterna inte trodde att prishöjningen på brödspannmål skulle medföra väsentligt ökad produktion. Det är främst denna felbedömning som är orsak till att vi nu får anslå dessa 68 miljoner kronor till att täcka Spannmålsaktiebolagets förluster. Det har påtalats tidigare, men jag har velat understryka denna regeringens misstro mot pris-sättningens effekt.

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Den grupp, som jag tillhör, har i motion nr 328 föreslagit, att Svenska spannmålsaktiebolaget skall få nöja sig med de 33 miljoner, varom jordbruksnämnden hemställt i sin första skrivelse i ärendet. Motiveringen till att man sedermera har föreslagit ett mer än dubbelt så stort belopp är, såsom herr *Widén* redan framhållit, ganska märklig.

Det har i många sammanhang varit fråga om att kompensera jordbrukarna för att de fått vidkännas oberäknade förluster av alla möjliga slag — förluster på grund av missväxt, svartrost, översvämningar och annat — och även i detta fall talas det om förluster, men i själva verket förhåller det sig på följande sätt. Man beräknade först att 1952 års spannmålsskörd skulle uppgå till 700 000 ton och gjorde med ledning därav framställning om att de storbönder som odlar spannmål skulle få ett belopp av 33 miljoner kronor, detta enligt grunder som jag inte här skall gå närmare in på. Men så blev skörden mycket bättre än beräknat; den blev ungefär 100 000 ton större än som ingick i kalkylerna. Detta betraktar man tydligen som någon sorts olycka, för vilken spannmålsodlarna skall kompenseras med ytterligare 35 miljoner kronor som skattebetalarna i allmänhet får betala. Till betydande del skall dessa pengar användas för att ordna det så, att spannmålsodlarna skall kunna på utlandsmarknaden få ut ett lika högt pris för sitt spannmålsöverskott som det man tar för den spannmål som säljes här hemma. Det är alltså inte nog med att konsumenterna i vårt land skall betala ett mycket högt brödspris, utan de skall också vara med om att ge storbönderna ytterligare 35 miljoner kronor för att dessa skall kunna sälja en stor del av sin skörd till utlandet.

Vi tycker att detta är en fullständigt orimlig anordning. Det handlar här om subventioner till en del av de jordbrukare, som enligt vår mening redan är

Tillämpningen av lotteriförordningen.

starkt överkompenserade, och detta i mycket hög grad på bekostnad av de små jordbrukarna, sådana som inte i någon nämnvärd utsträckning odlar spannmål. Vi anser att det bör räcka med de 33 miljoner, som har beräknats för en skörd som i huvudsak täcker landets behov. När man nu har fått en mycket större skörd och det är aktuellt att exportera en del därav, bör spannmålsodlarna få göra detta till de priser, som de kan få ut, och alltså själva vidkännas det mindre goda resultat som denna del av rörelsen medför. Det kan inte vara rimligt att lägga på skattebetalarna ytterligare 35 miljoner kronor till förmån för kretsar som redan förut hör till de mest gynnade här i landet.

Med detta, herr talman, har jag velat motivera mitt yrkande om bifall till motion nr 328.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Då herr Widén inte ställde något yrkande, har jag inte någon anledning att gå närmare in på herr Widéns yttrande.

Till herr Holmberg vill jag bara säga att förevarande framställning grundar sig på gjorda åtaganden från riksdagens sida. I följd skedde på grund av förefintliga reservationer inte någon medelsanvisning för ändamålet, och de förluster, som hädanefter kommer att uppstå, skall ju bäras av jordbrukarna själva, med undantag för den del av skörden som faller inom det inhemska konsumtionsutrymmet. I år har emellertid, såsom redovisats i jordbruksnämndens skrivelse av den 6 oktober 1953, olika omständigheter medfört att Spannmålsbolagets omkostnader blir avsevärt större än beräknat. Utskottet har för sin del understrukt riktigheten av att det är dessa omständigheter, d. v. s. ökade skördar och nedgången i världsmarknadsprisen, som har medfört att bolagets kostnader överstigit det belopp, vartill de tidigare uppskattats.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Vad beträffar förklaringen, att utskottsförslaget skulle vara en konsekvens av åtaganden som riksdagen tidigare har gjort vill jag påpeka, att vi kommunister i varje fall inte har biträtt denna orimliga anordning. Vid behandlingen av dessa frågor under 1952 års riksdag föreslog vi tvärtom, som utskottets talesmän säkert vet, en rad åtgärder, som avsåg att på ett bättre sätt kompensera småjordbrukarna och att ge mindre åt dem, som enligt det nu föreliggande förslaget skulle få ytterligare 34 miljoner kronor.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Föredrogos jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av viss kronoegendom; och

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.

Tillämpningen av lotteriförordningen.

Föredrogos allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, över motioner angående tillämpningen av lotteriförordningen.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 103 av herr *Lundqvist m. fl.* samt II: 358 av fröken *Wetterström* och herr *Braconier* hade hemställts, att riksdagen

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla att organisation, som kunde påvisas ha drivit verksamhet eller propaganda i samhällsfientlig riktning, icke beviljades lotteritillstånd på grundval av 2 och 3 §§ i Kungl. Maj:ts lotteriförordning av den 19 maj 1939.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 103 och II: 358 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits:

1) av fru *Sjöstrand*, utan angivet yrkande;

2) av herr *Axel Andersson* beträffande motiveringen; samt

3) av herrar *Lundqvist* och *Braconier* samt fru *Ewerlöf*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 103 och II: 358, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla, att organisation som kunde påvisas ha drivit verksamhet eller propaganda i samhällsfientlig riktning, icke skulle beviljas lotteritillstånd på grundval av 2 och 3 §§ i Kungl. Maj:ts lotteriförordning av den 19 maj 1939.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Jag vet, att det båtar föga att efter dagens långa debatter som motionär ta till orda i denna fråga, där utskottsmajoriteten avstyrkt vårt förslag. Men jag tillåter mig att säga, att jag är förvånad över att majoriteten i utskottet tycks mena, att detta är en oväsentlig fråga, och nöjer sig med att efter en i mitt tycke ganska klen motivering hänvisa till handelsministerns interpellationssvar 1953.

Den praxis, som statsrådet Ericsson hänvisade till, då det gäller beviljande av lotteritillstånd, är att man beviljar tillstånd »åt sådana politiska organisationer, som tillhör ett i riksdagen representerat parti, till förmån för organisationens studieverksamhet». Jag kan

Tillämpningen av lotteriförordningen.

för min del inte anse, att enbart detta att en politisk organisation är representerad i riksdagen bör vara det avgörande. Det är väl ändå skillnad mellan demokratiska partier och icke demokratiska partier. Kan det verkligen vara förenligt med ansvar och god smak, att staten ger tillstånd i sådana fall och därmed öppnar möjlighet för allmänheten att finansiera en s. k. studieverksamhet inom t. ex. det kommunistiska partiet, vars mål, vilket man ändå är fullt medveten om, icke är ägnat att befrämja vårt eget lands och den västerländska kulturkretsens intressen? Det förefaller så mycket mera anmärkningsvärt, om man tar del av statsminister Erlanders svar på en interpellation av herr Ohlin i april 1952 angående kommunismen och den svenska försvarsmakten. Det skulle vara frestande att göra en hel del citat från den debatten, men jag skall nöja mig med två korta uttalanden av statsministern, som är så klara och otvetydiga i sin formulering, att det icke bör vara någon tvekan om vad de avser.

Statsministern sade bl. a.: »Vi betraktar det kommunistiska partiets fostringsverksamhet som riskabel ur många synpunkter både för landets säkerhet och för många av de unga människor som i god tro ansluter sig till det kommunistiska partiet.» Och vidare sade statsministern, vänd till herr Hagberg i Stockholm: »Vad ni har ansvaret för det är ansvaret för en systematisk vilseledning av ett stort antal unga och gamla partimedlemmar.»

Kan verkligen riksdagen vilja vara med om att ge fortsatt möjlighet att genom tillstånd till lotterier medverka till en verksamhet, som bedrivs av ett parti, karakteriserat på detta sätt av statsministern?

Åt vad som stadgas i lotteriförordningen om »att tillstånd må kunna medgivas under förutsättning att vederbörande lotteri anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål», synes ha getts en allför

Tillämpningen av lotteriförordningen.

generös folkning, en folkning, som jag tycker riksdagen inte skulle godtaga.

För mig och för många andra människor i vårt land — det är jag övertygad om — är detta i varje fall anstötligt, och det har jag klart velat säga ifrån i dag. Det borde väl ändå vara Kungl. Maj:t obetaget att inte schablonmässigt tillämpa en viss praxis utan att kunna ta hänsyn till de demokratiska intressen, som vi i olika sammanhang är så måna att slå vakt omkring.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av herr Lundqvist m. fl. avgivna reservationen.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Anledningen till att denna motion väckts synes vara den, att det har beviljats en del lotteritillstånd för vissa politiska organisationer, däribland även det kommunistiska ungdomsförbundet. Nu åsyftar motionärerna att det skulle vara en mera restriktiv tillämpning vid beviljandet av dessa tillstånd.

Jag vill erinra om att tillstånd för lotterier beviljas av tre instanser. Det är länsstyrelserna, polismyndigheterna när det gäller mindre lotterier samt Kungl. Maj:t när det gäller lotterier av större omfattning. Efter de undersökningar som gjorts har det visat sig att länsstyrelserna, liksom polismyndigheterna, i regel har beviljat tillstånd inom de områden som de själva haft att bestämma över. Det har egentligen endast funnits ett undantag, och det gäller beträffande länsstyrelsen i Norrbottens län.

Sedan 1946 har man hos Kungl. Maj:t sökt följa den praxis som länsstyrelserna har utvecklat beträffande sina tillståndsgivningar. Följaktligen har de politiska organisationerna — de må vara ungdomsorganisationer eller andra — även fått tillstånd till lotterier. Nu åsyftar tydligen motionärerna och reservanterna inom utskottet att man skulle vidtaga en ändring i principerna

på sådant sätt, att man skulle vara mera restriktiv vid behandlingen av ansökningar från exempelvis kommunistiska ungdomsförbundet för dess studieverksamhet och över huvud taget icke bevilja några tillstånd, medan man å andra sidan skulle ha frihet att bevilja tillstånd för övriga politiska organisationer — tydligen av vad slag det vara må.

Inom utskottet har vi ansett att man inte bekämpar en politisk ideriktning på det sättet, även om motionärerna har den uppfattningen att man skulle kunna komma en politisk ideriktning till livs genom att inte bevilja ett eller annat lotteritillstånd. Jag vill erinra om att det under de sista åren givits ett tillstånd per år. Majoriteten inom utskottet har den uppfattningen, att om man vill bekämpa den kommunistiska rörelsen och dess idéer så bör man göra det på ett annat sätt än genom att vägra dem sådana tillstånd.

Som min personliga uppfattning vill jag också säga, att jag inte tycker att det skulle vara ett utslag av en god demokrati om man skulle gå in för att inte bevilja tillstånd för en viss politisk riktning att anordna ett lotteri här och där men samtidigt betrakta denna riktning som ett fullt legalt parti som har säte och stämma i den lagstiftande församlingen, som kan medverka i kungl. kommittéer och som även kan delta i militära arbeten av ett eller annat slag. Jag tror att man bör behandla det kommunistiska ungdomsförbundet på samma sätt som man behandlar andra organisationer när det gäller att bevilja tillstånd för lotteri till förmån för studieverksamheten.

Till sist vill jag framhålla att det ju inte föreligger något tvång att köpa lotter. I regel säljs väl de flesta lotterna till medlemmar inom respektive organisationer eller till sympatisörer av den verksamhet som organisationen utövar. Om man inte vill stödja det kommunistiska ungdomsförbundet vid

Lägre biljettpriser å statens järnvägars busslinjer.

något lotteri, är det väl effektivast att låta bli att köpa lotter, fröken Wetterström.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Det kan väl hända att det inte kan bevisas att man på detta sätt effektivt bekämpar det som man vill komma åt. Jag tror dock att herr Svensson måste ge mig rätt i att det är oerhört inkonsekvent att ge tillstånd till sådana lotterier, när statsminister Erlander, som jag nyss sade, förklarade att Kungl. Maj:t betraktar det kommunistiska partiets fostringsverksamhet som riskabelt ur många synpunkter, både för landets säkerhet och för många unga människor. Det må vara att man inte är tvungen att köpa lotter, men hur många är det inte som köper lotterna utan att ha en aning om vad de lämnar pengar till. Jag tycker det är oansvarigt att handla på detta sätt.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag föreslår att fröken Wetterström som lugnande medel läser vad Erik Wästberg skriver i Svenska Dagbladet om McCartlys trafik i Amerika, innan högern gör några nya snedsteg. Det förvånar mig att högern inte efter transportförbudet och andra misslyckanden funnit, att sådana metoder inte leder till resultat och att de, som fröken Wetterström sade, verkligen är ytterst farliga för dem som tillgriper metoderna. Jag noterar bara att högern, som vill kalla sig ett demokratiskt parti, inte törs använda de demokratiska spelreglerna gentemot oss.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna i enlighet med den av herr Lundqvist m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja

besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller allmänna beredningsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i enlighet med den av herr Lundqvist m. fl. avgivna reservationen bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Wetterström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 151 ja och 29 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 20.

Lägre biljettpriser å statens järnvägars busslinjer.

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, över dels motion om rätt för vissa studerande att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer och dels motioner om rätt för värnpliktiga och vissa studerande att utnyttja veckoslutsbiljetter på statens järnvägars busslinjer.

Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Till utskottets utlåtande

Lägre biljettpriser å statens järnvägars busslinjer.

vill jag bara foga ett par ord. Jag och flera med mig har vid ett par tillfällen motionerat i denna fråga, och vi har ansett att det vore skäligt och rättvist att de förmåner, som beviljas skolungdom att resa på statens järnvägar och likaså på postverkets och vissa privata busslinjer för halva biljettpriser vid ferier och övriga tillfällen, också skulle komma ungdomen till del när den skall resa på SJ:s busslinjer. Så är ju som alla vet inte förhållandet.

Vi har ansett att detta för landsbygdens ungdom är en nog så viktig fråga, inte minst i den mån som SJ kommer att överta busslinjer undan för undan.

Utskottet är i år liksom i fjol ense med oss om att det är viktigt med hänsyn till ungdomens uppfostran, att kontakten med hemmen är så god som möjligt. Man skrev förra året synnerligen välvilligt så att motionen faktiskt i sak biträdades, men man ville inte ålägga SJ:s styrelse någonting utan förväntade att SJ skulle lösa denna fråga i den riktning som utskottet förordade. Så har inte skett från SJ:s sida. Utskottet har i år vidhållit den ståndpunkt som andra kammarens allmänna beredningsutskott i fjol intog, och man säger nu som i fjol: »De ekonomiska konsekvenserna av de ifrågavarande nedsättningarna synes emellertid utskottet, när det gäller skolungdomen, som utgör en relativt fåtalig grupp, icke behöva bli så vittgående.» Jag tror att detta utskottets resonemang är hållbart.

Nu har ju frågan likväl, synes det mig, fallit litet grand framåt genom vad som sägs längst ned på sidan 6 i utskottsutlåtandet: »Enligt vad utskottet inhämtat har Kungl. Maj:t fått sin uppmärksamhet fäst på de i motionerna berörda spörsmålen genom att Svenska landsbygdens ungdomsförbund till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ingivit en med motionerna överensstämmande framställning.» Jag hoppas nu att denna fram-

stöt från ett av våra större ungdomsförbund kommer att beveka SJ:s styrelse att ta upp till allvarligt övervägande om man inte ändå skulle kunna hitta en framkomlig väg för att lösa denna fråga efter rättvisesynpunkten. Det finns dock ungdom som är mycket beroende av denna fråga. Jag tänker t. ex. på en busslinje uppe i Norrland från Umeå till Sorsele, ca 25 mil lång utefter Vindelälven. Där bor kolossalt mycket ungdomar, som nu måste betala tur- och returbiljett, och att de tycker att det är underligt ur rättvisesynpunkt må man inte förundra sig över.

Jag har, herr talman, intet yrkande utan är tacksam för utskottets positiva skrivning både i fjol och inte minst i år, och jag hoppas att frågan kan lösas efter de linjer vi har förordat i motionen.

Herr SVENSSON i Alingsås (s):

Herr talman! Efter det anförande som nyss hållits nöjer jag mig med att hänvisa till vad utskottet skrivit i sitt betänkande och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänknings- och rusdrycker, m. m.; och

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utövandet av statens tobaksmonopol; samt

från tredje lagutskottet:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad m. m.

§ 22.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsledamoten fru Helga Sjöstrand, Eksjö, som den 19/2 1954 opererats av undertecknad för senskada i höger hand, är på grund därav förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden 19/2—7/3 1954, intygar

Eksjö den 22/2 1954.

Nils Carlquist.

Med. dr, Lasarettsläkare.

Kammaren beviljade fru Sjöstrand ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 19 innevarande månad till och med den 7 nästkommande mars.

§ 23.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 79, med förslag till lag om ändrad lydelse av 60 § samt anvisningarna till 60 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 91, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 92, med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen m. m.; och

nr 93, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om kommuns och annau kommunal samfällighets utdebitering av skatt för år 1956, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 24.

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 524, av herr *Thapper m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 71, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m.;

nr 525, av herr *Adamsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, angående polispersonalens avlösningsförmåner m. m.;

nr 526, av herr *Andersson i Brämhult m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar, m. m.; och

nr 527, av herr *Levin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, angående inrättandet av en veterinärklinik i Hälsingborg.

Dessa motioner bordlades.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.31.

In fidem

Gunnar Britth.